

Zo zbierok Vojenského historického múzea v Piešťanoch - 30 mm protiletadlový dvojkanón vz. 53

MESAČNÍK MINISTERSTVA OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ČÍSLO 1 / JANUÁR 2012

Športovci Dukly medzi elitou

V ankete Športovec roka získali reprezentanti VŠC Dukla Banská Bystrica tri umiestnenia v prvej desiatke jednotlivcov a tretie miesto v rámci kolektívov. Anketu tradične od roku 1993 vyhlasuje Klub športových redaktorov Slovenského syndikátu novinárov. V stredu 21. decembra v novej budove Slovenského národného divadla získali víťazstvo vodní slalomári Pavol a Peter Hochschornerovci (ŠKP Bratislava) a slovenskí volejbalisti. Spomedzi vojenských športovcov bol najúspešnejší rýchlostný kanoista desiatnik Peter Gelle. V dvojkejaku spolu s Erikom Vlčekom (ŠKP Bratislava) boli na majstrovstvách sveta v Szegede prví na kilometrovej trati. Gelle a Vlček skončili v ankete na štvrtom mieste. Vláňajšia športovkyňa roka Anastasia Kuzminová skončila v hodnotení športových novinárov piata. Členkou Dukly je aj jazdárka Veronika Zuzulová. V ankete Športovec roka 2011 jej patrí 9. miesto. Vodná slalomárka Elena Kaliská v roku 2004 anketu vyhrala a v roku 2005 bola druhá. V tomto ročníku sa v prvej desiatke medzi jednotlivcami síce neumiestnila, no v rámci kolektívov bola tretia s vodnoslalomárskou hliadkou 3xK1 spolu s Janou Dukátovou a Danou Mannovou-Beňušovou. V roku 2011 získali športovci Dukly na svetových alebo európskych podujatiach 31 medailí.

Pavol VITKO

Lukáš MILAN
šéfredaktor

Koncom minulého roka odišiel z tohto sveta človek, ktorý aj Slovensko pomohol dostať späť do slobodného sveta. Nebohý Václav Havel nebol svätiec, no jeho zásluha na oslobodení našej spoločnosti od bahna pretvárký a lži schovanej pod maskou „humanistického“ komunizmu je nespochybniteľná.

Na Slovensku Václavovi Havlovi dlhujeme jedno veľké prepáčte za fyzické útoky, a najmä nezmysly, ktoré vytvorila slovenská nacionalistická propaganda začiatkom deväťdesiatych rokov a jeden z týchto výmyslov ešte v roku 2007 šíril aj vtedajší premiér Robert Fico. Václav Havel nezničil slovenský zbrojársky priemysel, ako sa to už mylne tradovalo z krčmy do krčmy aj za podpory populistu Fica.

Rozhodnutie o konverzii – utlmení zbrojárskeho priemyslu prijala ešte vláda ČSSR v roku 1988. A napríklad rozhodnutie o utlmení výroby tankov v Martine prišlo v roku 1989, dva mesiace pred revolúciou.

Václav Havel sa riadil jednoduchým životným heslom: Žiť v pravde! To pochádza z listov Jána Husa, no pôvod je takmer biblický z Tretej knihy Esdráš a patrí tak ku kultúrnemu dedičstvu našej spoločnosti. Preto by sa tým heslom mali riadiť všetci.

Keby sa týmto heslom riadili naozaj všetci zdola nahor, tak by v minulosti ozbrojené sily ani ministerstvo nemuseli podliehať sebaklamu, ako to presne vystihol Havel vo svojom prvom prezidentskom novoročnom príhovore v roku 1990. „Milí spoluobčané, čtyriťdesiat rokov ste v tento deň slyšeli z úst môjch predchdcov v rôznych obmenách totéž: jak naše země vzkvétá, kolik dalších miliónů tun oceli jsme vyrobili, jak jsme všichni šťastni, jak věříme své vládě a jaké krásné perspektivy se před námi otevírají. Předpokládám, že jste mne nenavrhli do tohoto úřadu proto, abych vám já lhal. Naše země nevzkvétá.“ Ani ozbrojené sily „nevzkvetajú“, ako by povedal Havel.

Keby sa v všetci riadili jeho heslom, tak by sa všetky problémy a nedostatky riešili a nezametali pod koberec cestou z nižších poschodí smerom hore. Inak by sa asi sotva stalo, že by do slovenskej najťažšej misie v Afganistane dva razy po sebe poslali zlý agregát do UDS (univerzálny dokončovací stroj), rovnako by sa do ISAF-u nedostali s novou rotáciou pokazená pištoľ a samopal s ohnutou hlavňou, ale najmä by už niekto mal vymyslieť ako vyriešiť jemne povedané nie veľmi spoľahlivé československé gulomety, na ktoré sa sťažuje už niekoľko rotácií po sebe.

Žiť v pravde nie je pre našich vojakov v Afganistane otázka morálky, ale bez akéhokoľvek klišé otázka života a smrti, na čo by sa na Slovensku nemalo nikdy zabúdať.

Lukáš Milan

Z obsahu

Tím Alfa

str. 6 - 9

Horeli ako zápalky

str. 16 - 17

Predurčený pomáhať

str. 34

4-5	Krátko z rezortu	19	TECHNIKA-krátko	32	TECHNIKA-krátko	40-41	Slováci majú v Tallinne dobré meno
6-9	Tím Alfa vyviazol z pasce	20-23	Útočné vrtulníky	33	Sme súčasťou americkej tradície	42-43	Centrum celoživotného vzdelávania
10-11	Rozhovor s genmjr. Petrom Vojtekom	24-25	Kalendárium	34	Predurčený pomáhať	44-46	servis*tipy*rady
12-15	Afganský zápisník	26	Úspešná jašterka	35	Ako ryba vo vode	47	Apache vstupuje do novej éry
16-17	Stromy horeli ako zápalky	27	Plukovník Michal Fedák	36	Krátko z rezortu		
18	Komunikační superexperti SR a NATO	28-29	Najväčšia slepá ulička	37	Život „pácha“ žartíky		
		30-31	Harriery v amerických službách	38-39	Nehovorte, že nemôžete...		

Mesačník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XX, č. 1/2012
Redakčná uzávierka 12. 1. 2012
Do výroby zadané 16. 1. 2012

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
Komunikačný a tlačový odbor

Šéfredaktor:
Mgr. Lukáš MILAN
tel.: 0960 312 950, 0903 824 491
e-mail: lukas.milan@mod.gov.sk

Zástupca šéfredaktora:
PhDr. Pavol VITKO
tel.: 0960 313 072, 0903 820 847
e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk

Redaktor:
Jozef ZIAK, plukovník v zálohe
tel.: 0960 338 352, 0903 820 194
e-mail: jozef.ziak@mil.sk

Redakcia:
Ing. Eleonóra BUJÁČKOVÁ
tel.: 0960 313 054
e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk

Fotograf:
Mgr. Ivan KELEMENT
tel.: 0903 820 698

Tajomníčka redakcie:
Bc. Milena SLEZÁKOVÁ
tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520
e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk

Grafická úprava:
kapitán Ing. Otakar HRABÁK
Ivana MIŠKOLCIOVÁ
Lydia SEVČIKOVÁ
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Adresa redakcie:
Mesačník OBRAŇA
Komunikačný odbor MO SR
Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
e-mail: obrana@mod.gov.sk
www.mosr.sk/obrana

Tlač:
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Na titulnej strane
foto Lukáš MILAN, Tarin Kowt

© Ministerstvo obrany SR
EČ 41208, ISSN 1336-1910

Slávnostne završili rok

/ red

/ foto Ivan KELEMENT

Prezident SR Ivan Gašparovič sa 8. decembra stretol s predstaviteľmi Ministerstva obrany SR a Generálneho štábu Ozbrojených síl SR. „Hovorili sme o otázkach, o problémoch a hľadani riešenia v súčasnom stave, v ktorom sa slovenská armáda nachádza. Či už vo vzťahu k misiám, ktoré musíme naplňovať, vo vzťahu dobudovania štruktúry našej armády, pokiaľ ide o zbrojné systémy, a tiež vo vzťahu k ľudskému potenciálu, aký armáda má,“ zhodnotila témy stretnutia hlava štátu. Na rokovaní podľa prezidenta, ktorý je zároveň hlavným veliteľom OS SR, s predstaviteľmi armády nevyhodnocovali výcvikový rok, išlo o slávnostné ukončenie roka. Prezident informoval, že MO spolu s náčelníkmi generálneho štábu vypracovalo perspektívny plán na roky 2014 - 2024 o prebrojení a presystematizovaní armády. „Obranná sila je nižšia, ako bola predtým, ale je to z dôvodu, že sme členmi aliance, ktorá spoločnými silami zabezpečuje obranu svojich členov,“ zdôvodnil Gašparovič.

Slávnostné zhromaždenie

/ Pavol VITKO

/ foto Ivan KELEMENT

Na Ministerstve obrany SR sa 10. januára uskutočnilo slávnostné zhromaždenie pri príležitosti 19. výročia vzniku Slovenskej republiky. „Roky, ktoré uplynuli od 1. januára 1993, boli naplnené prácou a budovaním nášho štátu a hoci boli náročné, priniesli veľa pozitívnych výsledkov,“ uviedol štátny tajomník MO SR Róbert Ondrejcsák. Spomenul aj vlaňajší rok, keď sa ozbrojeným silám aj napriek zložitej ekonomickej a finančnej situácii podarilo plniť úlohy so ctou. „Aj keď množstvo problémov zostáva nedoriešených, oceňujem boj s korupciou a snahu o transparentnenie nákupov v rezorte. Podarilo sa tiež presadiť viaceré opatrenia na zvýšenie efektívnosti využívania ľudských, materiálnych a finančných zdrojov.“ Štátny tajomník Róbert Ondrejcsák a náčelník Generálneho štábu OS SR generálmajor Peter Vojtek následne vymenali 21 vojakov a zamestnancov rezortu obrany.

Poslanecký prieskum vo VOS

/ Pavol VITKO

Predseda vlády Slovenskej republiky poverená riadením Ministerstva obrany SR Iveta Radičová sa v decembri zúčastnila na poslaneckom prieskume členov Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť v priestoroch Vojenského obranného spravodajstva. Vo VOS podľa jej slov došlo 11. marca k systémovým zmenám, ktoré umožnili širokospektrálny únik informácií. Tým sa rozšírila možnosť úniku informácií a nebolo možné zistiť, odkiaľ informácie unikajú. Premiérka uviedla, že šesť pracovníkov VOS, ktorí rozhodovali o použití informačno-technických prostriedkov, bolo prepustených do civilu pred zmenou vedenia rezortu aj zmenou vedenia VOS. „Takže nie sú už k dispozícii pre podanie informácií ako v služobnom pomere,“ povedala predsedníčka vlády. „Pokračujeme ďalej s oboznamovaním sa s dokumentmi a informáciami, o ktoré poslanci prejavili záujem,“ povedal predseda brannobezpečnostného výboru Národnej rady SR Martin Fedor. Bývalý riaditeľ Vojenského obranného spravodajstva (VOS) Pavol Brychta skončil vo svojej funkcii 2. decembra. Na stoličke ho nahradil Róbert Tibenský.

Reprezentovali dôstojne a kvalitne

/ mjr. Milan VANGA

/ foto rtm. Róbert HLOŽKA

Medaily za účasť vo vojenskej operácii si 14. decembra v Martine prevzali príslušníci ozbrojených síl, ktorí sa vrátili z operácií v Afganistane a Bosne a Hercegovine. Spolu 205 príslušníkov OS SR nastúpilo v priestoroch 11. mechanizovaného práporu. Medzi ocenenými boli príslušníci 16. kontingentu operácie ISAF, ktorí pôsobili na základniach v Kábule, Tarin Kowte a Kandaháre. Ženisti z multifunkčnej ženijnej rotý počas polročného pôsobenia úspešne realizovali desiatky projektov na zvýšenie bezpečnosti koalíčných vojakov na najväčšej základni NATO na svete. Odminovali takmer 13 km² plôch v nebezpečnom teréne mimo základne. Príslušníci strážnej jednotky v náročných bezpečnostných, klimatických a epidemiologických podmienkach dôkladnými kontrolami

osôb a vozidiel na vstupno-výstupnom bode ECP-5 zabezpečovali bezpečnosť a plynulosť na jednom z najdôležitejších vstupov do základne.

Najrizikovejšiu službu z ocenených vojakov absolvovali príslušníci slovenského tímu EOD, ktorí počas šiestich mesiacov zasahovali pri likvidácii nástražných výbušných prostriedkov v centre mesta Kandahár, likvidovali skladišťa podomácky vyrobených výbušnín a zbierali dôležité dôkazy vedúce k zaisteniu výrobcov a dodávateľov smrtiacich výbušnín. Slovenskú republiku vzorne reprezentovali aj príslušníci Operačného výcvikového a styčného tímu (OMLT), ktorí pôsobili na Mnohonárodnej základni Tarin Kowt v provincii Uruzgan.

V medzinárodnom prostredí základne Kandahár urobili dobré meno Slovensku aj príslušníci Mnohonárodnej vojenskej polície, kde sme mali zastúpenie s tromi príslušníkmi a dvomi špeciálne vycvičenými psami. V Bosne a Hercegovine v rámci Styčných pozorovacích tímov (LOT-Liaison Observation Team) naši príslušníci monitorovali bezpečnosť, sociálnu a politickú situáciu v krajine.

Uznanie amerických kongresmanov

/ Milan VANGA

Prácu slovenských pyrotechnikov z EOD tímu v Afganistane si všimli aj americkí kongresmeni. Správu o výnimočnom hrdinstve majora Rolanda Bartakovica a slovenského EOD tímu vo Washingtone predniesol kongresman Bill Shuster. „Chcel by som oceniť Slovákov za ich statočnosť počas nepriateľského útoku na základňu, ktorý sa im podarilo odraziť,“ povedal kongresman Bill Shuster. Ocenení špecialisti, ktorí sa iba nedávno vrátili z Afganistanu, zasahovali počas šiestich mesiacov v centre mesta Kandahár v jednej z najnebezpečnejších provincií Afganistanu. Okrem majora Bartakovica pôsobiaceho vo veliteľstve Účelového zoskupenia Paladin South tvorili EOD tím rotný Michal Mieres, rotmajster Mário Rückschloss a rotmajster Richard Veselka. Naši špecialisti získali ocenenie vďaka vysokej profesionalite počas nepriateľského útoku na základňu, kde okrem našich špecialistov pôsobil aj americký provinčný rekonštrukčný tím. Útok ťažko ozbrojených nepriateľov trval jedenásť hodín a aj vďaka našim špecialistom sa ho podarilo ukončiť. Tím získal aj vojenský titul „Hrdina bojiska“ a stal sa tak najlepším EOD tímom pôsobiacim v celej južnej časti Afganistanu spomedzi všetkých koalíčných tímov v operácii ISAF.

/ Jozef ŽIAK

Vojaci druhej výcvikovej čaty opatrne postupujú vpred v zalesnenom teréne podhoria Malej Fatry. Majú za úlohu prepátrať terén neďaleko objektu, ktorý budú zaisťovať. V decembri sa v neskorom popoludní rýchlo stráca denné svetlo a nastupuje šero. V hustejšom lesnom poraste je vidieť čoraz ťažšie. Očami prehľadávajú terén a snažia sa rozlíšiť či podozrivé zvuky, ktoré začuli, patria lesnej zveri, alebo protivníkovi. Ten pátra po nich, aby im znemožnil splnenie úlohy. Zrazu sa z pravého boku ozvú výstrely.

Tím Alfa vyviazol z pasce

Veliteľ tímu Alfa vojak Michal Obrtanec dáva potrebné pokyny svojim vojakom. Čoskoro sa však výstrely ozvú aj z druhého boku. Hrozí, že tím Alfa sa dostane do pasce a bude odrezaný od zvyšku čaty.

Bude z neho dobrý profesionál

Veliteľ čaty rotmejster Martin Minko pozorne sleduje počínanie veliteľa i celého tímu. „Práve vojak Michal Obrtanec patril počas celého deväťtyždňového základného výcviku medzi najlepších príslušníkov čaty. Aj preto mu bola v záverečnom prežití zverená úloha veliteľa tímu. Zhostil sa jej veľmi dobre. Reaguje pohotovo a dobre na všetky ohrozenia, ktoré na jeho tím nastrožila jednotka skúsených profesionálov, predstavujúca nepriateľa. Najviac si na ňom cením pocit zodpovednosti voči ostatným členom tímu, ktorý má pri plnení úloh. Prejavilo sa to aj pri predchádzajúcom prepade, keď zariadil včasné odtiahnutie zraneného kolegu a poskytnutie prvej pomoci. Bude z neho dobrý vojenský profesionál,“ konštatuje s uznaním rotmajster Minko.

Veliteľ tímu Alfa, 23-ročný rodák z Polomky, o niečo neskôr, keď sa mu spoločne s tímom podarilo odraziť útok a uniknúť z chystanej pasce, priznáva, že táto situácia poriadne preverila všetko, čo sa doposiaľ naučil v základnom výcviku. „Napriek únave celý tím splnil úlohy. Som veľmi rád. Do armády som išiel okrem iného aj pre takúto a podobné adrenalínové zážitky. V tomto smere ma základný výcvik nesklamal,“ hovorí vycútený kuchár čašníka vojak Obrtanec. Po ukončení výcviku v Martine bude pôsobiť v rožňavskom prápore ROHBO ako odmorovač.

Sociálne istoty stále lákajú

Pri odrážaní útoku si dobre vedol aj tím Bravo pod vedením vojaka Jaroslava Lukáča. Rodák zo Žarnovice neskryva, že do ozbrojených síl išiel okrem iného pre sociálne výhody, ktoré mu ponúkajú. Práve tie najviac chýbali absolventovi súkromnej obchodnej akadémie v civilnom súkromnom sektore. Obdobný názor má aj vojak Miroslav Miškov. Rodák z Dolného Badína v okrese Krupina mal po absolvovaní strojníckej priemyselnej školy problém získať trvalé a adekvátne finančné odmenenie zamestnanie. Najstarším a najskúsenejším v čate je vojak Peter Kolačný. Rodák z Rákoša v okrese Revúca má 26 rokov a ukončil štúdium ekológie lesa na zvolenskej technickej univerzite.

„Nebudem sa nejako vykrúcať. Do armády ma prilákali predovšetkým určité sociálne výhody a istoty. Aj keď, ako sa dozvedám, aj tie sú určitým spôsobom ohrozené. V každom prípade je to možnosť stálej, celkom zaujímavej práce na určité časové obdobie. V regióne Gemera, kde žijem, pracovné príležitosti prakticky nie sú. Už sa teším na prácu odmorovača v rožňavskom útvere,“ hovorí po prebdení noci v Malej Fatre vojak Kolačný.

Odmorovačkou bude aj jeho kolegyňa z čaty vojačka Nika Mesárová. Rodáčka z Revúcej chcela byť podľa vlastných slov už od detstva vojačkou. „Celý výcvik bol zaujímavý, páčil sa mi. Najmä taktika i strelby. Som spokojná, splnil sa mi môj sen,“ hovorí, keď spoločne so svojou čatou odrazila posledný útok, ktorý ich zastihol počas presunu do tábora.

Vojačka Diana Petrášová je predurčená pre michalovský nemechanizovaný prápor. Rodáčka zo Sobraniec si taktiež na výcvik, či záverečné prežitie veľmi nesažovala. Podľa nej to celkom prirodzene patrí k práci, ktorú si vybrala.

Liška bola spokojná

Budúcich profesionálnych vojakov čakala v polovici decembra posledná skúška v ich deväťtýždňovej príprave. Absolvovali ju v rote základného vojenského výcviku martinského práporu výcviku. Vyvrcholenie celej prípravy predstavovalo tzv. prežítie v podhorí Malej Fatry neďaleko Sučian. Ríadiaci zamestnania, zástupca veliteľa roty nadporučík Ľubomír Uhel, pripomína, že dvojdnové zamestnanie predstavuje vlastne súhrn všetkého, čo sa čakatelia naučili vo všetkých troch fázach výcviku nazvaných: adaptácia, strelec a taktik.

„Najskôr ich čakal 18-kilometrový peší presun z Martina do priestoru cvičenia. Každý z nich si niesol zhruba 30 kilogramov ťažký náklad. Predstavovala ju veľká poľná, náhradné oblečenie, spací vak, jedálský riad, poľná lopatka, fľaša, ochranná maska a samopal vzor 58. Presun všetci zvládli bez väčších problémov. Ale nebol iba o hltaní kilometrov. Počas neho plnili aj niektoré ďalšie úlohy. Či už to bolo nesenie raneného, v ochranných maskách prekonávali kontaminovaný priestor; museli reagovať aj na útok. Prepätávali jednotlivé nebezpečné úseky ciest, robili prieskumné hliadky. Po príchode jednotlivé čaty zaujali svoje priestory. Kopali okopy pre ležiaceho strelca, organizovali obranu, zamaskovali svoje postavenia, reagovali na všetky možné nebezpečenstvá. V priebehu noci boli na každú čatu vedené po tri útoky. S tým, čo predviedli a ako na ne reagovali, som spokojný,“ konštatuje nadporučík Uhel, ktorého volací znak v Malej Fatre bol Liška 1.

Počas zamestnania, ale aj v priebehu celého deväťtýždňového výcviku sa v najlepšom svetle ukázal z prvej čaty vojak Dominik Brandys, z druhej vojak Radovan Sučík a z tretej vojak Michal Obrtanec. Za nimi nezaostávala ani vojačka Nika Mesárová.

Noví vojenski profesionáli majú za sebou 331 výcvikových hodín v pätnástich hlavných predmetoch a po slávnostnom ukončení kurzu ich čakajú nové materské útvary.

Chýbajú inštruktori

Zásahu na dobrých výsledkoch nových vojenských profesionálov majú najmä skúsení inštruktori. Napriek tomu, že v rote základného vojenského výcviku ich majú nedostatok vzhľadom na počty čakateľov, ktorých cvičia. Platí to o staršom inštruktorovi nadrotmajstrovi Marekovi Váchovi. Či o inštruktoroch výcviku, rotmajstroch: Martinovi Jenčovi, Stanislavovi Karaffovi, Miroslavovi Egrim alebo najlepšom inštruktorovi v rámci celých Sil výcviku a podpory za rok 2011 rotmajstrovi Martinovi Bebejovi. Na ich adresu má veliteľ roty kapitán Marián Sobčák i jeho zástupca nadporučík Ľubomír Uhel len slová chvály.

Podľa veliteľa roty medzi najlepších vojakov v rámci kurzu patrili aj športovci. Vojak Martin Halčin, člen odlúčenej časti Dukly Banská Bystrica v Liptovskom Mikuláši nás úspešne reprezentuje vo vodnom slalome. V kategórii K 1 je juniorským majstrom sveta i Európy. Vojak Dušan Majdan sa zasa venuje chôdzi na 50 kilometrov a patrí v tejto disciplíne medzi najlepších u nás. Rovnako ako vojak Matúš Milichovský v džude. Všetci traja skromne poznamenali, že aj náročný základný

výcvik im pomôže získať potrebné fyzické a psychické predpoklady na to, aby sa pobili o miestenku na tohtoročnú letnú olympiádu v Londýne.

„S ich prístupom k výcviku som veľmi spokojný. Napriek tomu, že už niečo dokázali na športovom poli, sú skromní a boli pre ostatných príkladom v plnení úloh. Charakterizovala ich skromnosť, disciplinovanosť a zmysel pre kolektívnu prácu,“ spokojne hovorí inštruktor rotmajster Martin Bebej.

Veliteľ roty kapitán Marián Sobčák sa v lete vrátil z plnenia úloh v operácii ISAF v Afganistane. Bol veliteľom OML tímu v Tarin Kowte. Získané skúsenosti sa 37-ročný rodák z Čadce usiluje podľa možnosti postupne zapracovať aj do výcviku. Aby bol čím viac realistickjší a verne odrážal nároky, ktoré musia naši profesionálni vojaci splniť v zahraničných operáciách. Trendy, ktoré v tejto oblasti používajú ďalšie armády NATO.

Kapitán Sobčák s uspokojením konštatuje, že v poslednom období sa podarilo zlepšiť aj materiálne vybavenie

Názor psychológa

Psychológ roty základného vojenského výcviku poručík Branislav Kerek konštatuje, že v posledných kurzoch sa výrazne znížila veková hranica čakateľov. Ešte v roku 2010 bola niekde okolo 20. – 21. roku života, v súčasnosti má značná časť z nich 18 – 19 rokov. Motívy ich vstupu do ozbrojených síl sa však zásadne nelíšia od motívov predchádzajúcich čakateľov v poslednom období. Sú nimi najmä sociálne istoty, určitý rodinný tradicionalizmus v povolani, ale aj osobné presvedčenie o svojom poslaní na výkon tejto práce. Veľmi dôležitým motívom veľkej časti z nich je aj nemožnosť uplatniť sa na trhu práce vo svojom, alebo blízkom regióne.

Základný výcvik je rozdelený do relatívne troch dominantných etáp (adaptačná, strelecká, taktická). Podľa poručíka Kereka je po psychickej stránke určite najťažšia adaptačná fáza, predovšetkým jej prvé dva, tri dni. Ide najmä o zmenu návykov, hodnotového systému, ale prakticky celého režimu dňa. Čo sa týka fyzickej stránky, tak podľa jeho skúseností to u väčšiny býva asi fáza taktiky a posledný strelecký týždeň, ktorý sa odohráva v zariadeniach Vojenského obvodu Výcvikového priestoru Lešť. Až na výnimky všetci čakatelia zvládnu všetky nástrahy, či už po fyzickej, alebo po psychickej stránke.

Na čakateľov posledného kurzu v roku 2011 vplývali dôležité faktory. Okrem spomínaného nižšieho priemerného veku a pomerne veľkého počtu čakateľov v kurze to bolo aj samotné obdobie výcviku. Práve termín od októbra do decembra je poznamenaný depresívnymi vplyvmi počasia i krátkymi dňami. „Kurz z tohto obdobia bývajú tak pre nás cvičiteľov, ako aj pre čakateľov náročnejšie. Na druhej strane po ich zvládnutí bývajú čakatelia veľmi dobre pripravení na plnenie svojich nastávajúcich funkčných povinností v materských útvaroch,“ sumarizuje psychológ roty poručík Kerek svoje skúsenosti.

v rote základného výcviku. Podľa neho výrazným posunom vpred je možnosť využívania nosného modulárneho systému, ktorý umožňuje efektívnejšie rozloženie osobného výstroja vojaka. Tým sa zabezpečuje aj lepšia možnosť pohybu vojaka v poľných podmienkach. Výhodu prináša aj bojová vesta.

Prideliť každému vojakovi jeho zbraň

„To sú všetko rozhodne pozitívne správy. Na základe osobných skúseností i poznatkov z ISAF by som uvítal, keby mal každý vojak pridelenú svoju osobnú zbraň nielen v rámci útvaru, ale aj celých ozbrojených síl. To znamená, že by neustále cestovala s ním po celú profesionálnu kariéru. Aj do zahraničných operácií. Najväčšiu výhodu takéhoto systému vidím v dokonalom poznaní a zvládnutí svojej zbrane. To v reálnom bojovom nasadení môže vojakovi zachrániť aj život,“ zdôrazňuje kapitán Sobčák.

Podľa jeho skúseností z martinskej roty základného vojenského výcviku keď chcu, aby vojak splnil podmienky kvalifikačnej strelby, musia inštruktori vynaložiť veľa úsilia pri strelbe na rozptyl. Tá predstavuje základ na zvládnutie ďalších streleckých úloh. Pri spomínanej strelbe

Cieľ výcviku

Rota základného vojenského výcviku zabezpečuje základný výcvik čakateľov prípravnej štátnej služby, základný vojenský výcvik absolventov vysokých škôl, ale aj základný vojenský výcvik pre vrcholových športovcov. Cieľom výcviku a výchovy je, aby si čakatelia a kadeti osvojili základné vojenské vedomosti a získali všetky potrebné zručnosti a praktické návyky, ktoré sú predpokladom pre zaradenie do vojenskej hodnosti vojaka 2. stupňa a uskutočnenie odborného výcviku a u kadetov do dôstojníckeho kurzu pre absolventov vysokých škôl.

Celý výcvik sa zameriava okrem iného na poradovú prípravu, cvičenia bez zbrane a so zbraňou, výcvik v strelbe z ručných zbraní, orientáciu v teréne, prvú pomoc, RCHBO, rozvoj fyzickej zdatnosti, psychickej odolnosti, výcvik v používaní spojovacích prostriedkov, taktických vedomostí a zručností. Výcvik je doplnený o spôsobilosti, ktoré sú nevyhnutné na zvládnutie základných bojových zručností pre jednotlivca. Okrem toho im poskytuje základné informácie o ozbrojených silách, vojenskej legislatíve, rozvoji národných a vojenských tradícií a sociálnej pomoci vojenskému personálu.

Po úspešnom absolvovaní základného vojenského výcviku vojak podpíše kontrakt na dočasnú štátnu službu a je povýšený do vojenskej hodnosti vojaka 2. stupňa.

na rozptyl sa každá zbraň zosúladi s videním a schopnosťami konkrétneho vojaka. Potom môže splniť úlohy kvalifikačnej strelby. Väčšina ich v Martine splní výborne. Stane sa profesionálnym vojakom a prichádza k svojmu materskému útvaru. Tam dostane pridelenú inú zbraň a pri najbližšom streleckom návku sa jeho nový veliteľ čuduje, že má celkom iné výsledky, než sú uvedené v hodnotiacom liste z Martina. Problém je však v tom, že v novom útvere strieľa so zbraňou, ktorá vôbec nie je prispôbená jeho spôsobu strelby a zrakovým danostiam, ktoré má každý človek iné. Podľa kapitána Sobčáka by sa týmto problémom dalo vyhnúť, keby s každým vojakom putovala „jeho“ zastrelianá zbraň...

/ Pavol VITKO

/ foto Ivan KELEMENT

Náčelník GŠ OS SR generálmajor Peter Vojtek:

Kontinuita v plnení úloh v krízovom režime

Pán generálmajor, aké sú vaše hlavné zámery po príchode do funkcie?

Ozbrojené sily sa už druhý rok musia vyrovnávať s finančnou krízou. Nadalej sa musíme zameriavať na tento hlavný problém. Zároveň si musíme uvedomiť, že bezpečnostná situácia okolo nás sa stáva zložitejšou. Na ilustráciu – v decembri som sa zúčastnil na konferencii v Budapešti. Viedol ju veliteľ amerických síl v Európe admirál James Stavridis. Ako základnú črtu súčasnej bezpečnostnej situácie označil práve jej nepredvídateľnosť. Je to nepredvídateľnosť vyplývajúca z nových bezpečnostných ohrození. Tá sa týkala zdrojov napätia súvisiacich s Líbiou, Sýriou, či Egyptom. No aj so súčasnou ekonomickou situáciou v Európe. Ťažko predvídateľné situácie sme zažili aj na Slovensku. Začínajúc odstúpením vlády až po vážne problémy v chode zdravotníctva. Aj to má veľký vplyv na bezpečnosť. Z toho dôvodu naše ozbrojené sily ako základný prvok bezpečnostného systému štátu musia byť pevné, dôveryhodné aj stabilné. A ony sú. Máme veľmi fundovaný personál. Šesť rokov po profesionalizácii je na vysokej ľudskej a morálnej úrovni. Na tom staviam.

O prioritách na budúci výcvikový rok sme hovorili v rámci konferencie na Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši v decembri. Ako prvú uvediem kontinuitu úloh. Máme nastavené plány, pokračujeme v ich plnení. Ďalej je to medzinárodný a národný krízový manažment, ktorý musí byť podmienený spoluprácou všetkých zložiek, ktoré sa na ňom zúčastňujú. Veľmi dôležitý faktor bude personalistika, konkrétne stabilita personálneho prostredia. Musíme nastaviť personálne mechanizmy tak, aby vytvárali jasné pravidlá a umožnili udržať v ozbrojených silách personál, ktorý je dobrý, ktorý chce slúžiť. Aby sme garantovali i sociálne kompenzácie, ktoré vojaci za náročnosť svojej služby majú. Nesmieme zabúdať ani na vojenských veteránov a rodiny profesionálnych vojakov, ktoré sú pre našich príslušníkov významným motivačným prvkom. Ďalšia dôležitá oblasť je efektívnosť a hospodárnosť. Súvisí nielen s nedostatkom materiálnych zdrojov. Nechcem však predbiehať a v tomto momente nebudem viac konkrétny, pretože spracúvame základné dokumenty, ktoré

odznejú na veliteľskom zhromaždení 31. januára a 1. februára. Budeme na ňom hovoriť o vyhodnotení minulého výcvikového roka a o prioritách toho, ktorý je pred nami. Na prvý deň pozývame, tak ako to bolo tiež po iné roky, aj prezidenta Slovenskej republiky a hlavného veliteľa Ozbrojených síl SR Ivana Gašparoviča.

Ste prvým náčelníkom Generálneho štábu SR v modrej uniforme. Ako vnímate situáciu v letectve?

Situácia v letectve len vypuklejšie odráža závažnosť situácie v celých ozbrojených silách. Občianska aj odborná verejnosť skôr vníma to, čo má viac na očiach. Teda trebárs stíhačov, dopravné letectvo, vrtulníky... V podobnom stave, teda nie dobrom, je však aj technika pozemných síl a sil výcviku a podpory. Je stará, ťažko sa opravuje, na náhradné dielce niet financií... Je to výsledok dlhodobého zanedbávania modernizácie. Preto nebudem hovoriť len o letectve, ale o tom, že modernizáciu potrebujú celé ozbrojené sily. A o to sa budem usilovať.

Vlani vojaci aj menej cvičili. Bude situácia v roku 2012 lepšia?

Z hľadiska rozpočtu sa ukazuje, že tento rok by mal byť pre nás o trochu lepší ako vlaňajšok. Napriek tomu je zrejme, že to bude stále výrazne krízový rozpočet. Vzhľadom na to plánujeme opäť obmedzený výcvik a na veľké cvičenia si zasa iba počkáme. Veď nateraz máme dokonca nedostatok cvičnej munície. Stretávame sa aj s takými elementárnymi problémami, akými sú financovanie stravovania vojakov či zabezpečenia pohonných hmôt pri ich vyvedeniach do výcvikových priestorov. Áno, aj tento rok budeme musieť vo veľkej miere číčiť na miestnych posádkových cvičiskách. Celkovo teda pokračujeme v krízovom režime, ktorý zabezpečuje najmä plnenie našich medzinárodných záväzkov.

Generálmajor Peter Vojtek sa narodil 8. januára 1958 v Komárne. Po maturite na tamojšom gymnáziu nastúpil v roku 1977 na Vojenskú akadémiu v Brne, odbor protiletadlové raketové vojsko. Po reorganizácii vojenského školstva štúdium dokončil v roku 1982 na Vojenskej vysokej technickej škole v Liptovskom Mikuláši. V rokoch 2002-2003 absolvoval štúdium na Vojenskej akadémii generálneho štábu v nemeckom Hamburgu. Slúžil v desiatke posádok, vo viacerých opakovaní. Po absolvovaní základných veliteľských funkcií bol veliteľ brigády protivzdušnej obrany (2003 – 2005), zástupca veliteľa vzdušných síl (2005 – 2007), náčelník štábu personálneho manažmentu GŠ (2008 – 2009), náčelník štábu pre podporu operácií GŠ (2009 – 2010), veliteľ síl výcviku a podpory (2010 – 2011). Do funkcie náčelníka generálneho štábu Ozbrojených síl SR ho prezident republiky Ivan Gašparovič menoval 15. 12. 2011. Genmjr. P. Vojtek je od roku 1983 ženatý s Eleonórou Vojtekovou. Majú dvoch dospelých synov.

Pri vašom menovaní do funkcie vám prezident Ivan Gašparovič prízvukoval, aby ste počas rokovania s politickým vedením ministerstva obrany boli tvrdý pri presadzovaní svojich názorov najmä v oblasti vyzbrojovania. Otázka znie, do akej miery je to možné? Respektíve, akú pozíciu chcete ako náčelník generálneho štábu zaujať smerom k politikom?

Ja by som nerád niečo prejedukoval. Moji podriadení, s ktorými som pracoval, ma poznajú. Vedia, že keď treba, viem ísť za vecou. Túto funkciu som vzal s tým, že si uvedomujem, aká je situácia v ozbrojených silách vážna. Chceme urobiť všetko, čo budem môcť, v ich prospech. Som si plne vedomý, že to nebude len na mne. Mám tím vysokovzdelených a kvalitných generálov a plukovníkov. Opieram sa o ďalších dôstojníkov, práporčíkov, poddôstojníkov, vojakov a aj našich zamestnancov. Sila a dôveryhodnosť našich ozbrojených síl je základ, na ktorom bude stáť pozícia generálneho štábu a mňa osobne. Samozrejme, ozbrojené sily vo vzťahu s politikmi zastupujem ja a tiež mám vo veľa veciach možnosť iniciatívy. No ako som už povedal, pri presadzovaní požiadaviek ozbrojených síl, pri obhajobe našich názorov, zámerov, plánov a vízií budem využívať vedomosti, skúsenosti a profesionalitu generálneho štábu a ozbrojených síl.

Nemáte obavy, že vás toto rozhranie vojenského a politického sveta môže pokriviť?

Človek neprežije bez istých kompromisov ani v oveľa jednoduchšom prostredí. Ide predovšetkým o zladenie cieľov a potrieb ozbrojených síl s prostriedkami štátu. Ide však aj o spoluprácu a pochopenie, pretože človek si nepriateľov narobí raz-dva. To práve však nie je moja životná filozofia. Na druhej strane je dôležité mať priestor, za ktorý sa človek nesmie dať vytlačiť, aby nestratil sám seba. Takže aby som odpovedal konkrétne na vašu otázku – myslím si, že som už dosť „vyzreté drevo“ na to, aby som sa dal len tak ohýbať.

Pán náčelník generálneho štábu, teraz trochu osobnejšie. Kde sa vo vás zobrala myšlienka stať sa profesionálnym vojakom? A mali ste vtedy pocit, že si v torbe nosíte legendárnu „maršalskú palicu“?

Je to možno zvláštne, ale môj vstup do armády bol tak trochu poznačený mladíckym vzorom. Keď som v Komárne končil gymnázium, najskôr som váhal, čo budem v živote robiť. Bavila ma elektrika, elektrotechnika, elektronika. Keď však môj kamarát z nášho sídliskového dvora nastúpil k armáde, veľmi ma to oslovilo. No otec, ktorý ako vojak dosiahol hodnosť podplukovník, bol proti tomu. Hovorila z neho dlhoročná skúsenosť a chcel, aby

som mal pokojnejší život. Ja som sa však „zasekol“. Prihlásil som sa do vojenskej akadémie v Brne. Vtedy to bola jedna z najlepších vysokých škôl v Československu a možno aj v rámci celého východného bloku. Na roky, ktoré som tam strávil, spomínam s tou najväčšou úctou, pretože nám prednášali naozaj kvalitní profesori. No aj keď som mal otca dôstojníka, prvé týždne vojenského režimu boli pre mňa ťažšie, ako som čakal. Len hrdosť pred mojimi rodičmi a aj pred sebou samým mi zakázala opustiť školu. Takže opäť som sa „zasekol“ – a v uniforme som už 34. rok. A som rád, že v nej som.

Ešte k tej maršalskej palici. Určite, istá zdravá ambicióznosť v človeku byť musí. No dať si na začiatku kariéry až také ciele – tak to určite nefunguje. Čo teda vo svojom prípade považujem za naozaj dôležité? Pochťivo a zodpovedne si vykonávať svoju prácu. A ďalej, a tu si dovoľm parafrázovať slová generálporučíka Jaroslava Výveka, ktorý je spomedzi nás generálov najstarší, no hovorí, že „tá vojna ma stále baví“. Áno, práca v ozbrojených silách aj mňa naplňuje uspokojením. Napriek tým obrovským problémom, ktoré máme, napriek veciam, ktoré boli a nemuseli sa stať, som veľmi rád, že som ostal v uniforme. Stále verím, že v ozbrojených silách nám budú rásť vojaci, ktorí sa neriadia len heslami dneška, medzi ktoré veľmi často patrí chamtivosť, nevšímavosť či podfuky. Verím, že si dokážeme uchrániť a šíriť aj vyššie ciele. Také, pre ktoré stojí za to slúžiť štátu vo vojenskej rovnováhe, také, pre ktoré sa oplatí žiť. Vlastenectvo, pomoc ľuďom v núdzi, presadzovanie mieru v zahraničí, kamarátstvo, kolektívny duch... A toto medzi našimi vojakmi cítim!

Na čo si rád spomínate z priebehu vašej vojenskej kariéry? A ako vojenský život znášala vaša rodina?

S manželkou sme začínali v malej dedinke Kačice neďaleko Kladna. Do roku 1988 sme tam zažili štyri fantastické roky. Napriek tomu, že v zime nám zamrzalo potrubie, že sme kúrili v kachliach, že som bol často na cvičeniach – mali sme tam výborný kolektív. Pomáhali sme si pri skladaní uhlia, aj pri všetkom ostatnom, zároveň sme si organizovali spoločné opekanie, hrali sme nohejbal, tešili sa zo života. Tie roky nás zocelili do budúcnosti, pretože si neviem predstaviť, ako by som mohol niečo v ozbrojených silách dosiahnuť bez rodiny. Stahovali sme sa päť ráz a dovoľm si povedať, že dodnes máme fantastické manželstvo. Hoci sa nevyhneme ani bežným škriepkam, čo je celkom normálne, manželka ma vždy maximálne podporovala. Máme dvoch synov, ktorí mám robia radosť. Pre našu rodinu používam aj výraz, že sme tak trochu akoby samostatná bojová jednotka, kde v domácnosti každý dokáže urobiť takmer všetko. Nemáme dcéru, takže synovia vedia žehliť, variť aj upratovať. Pravda je, že niekedy musí nastúpiť aj tvrdšie otcovské slovo, ale napokon sa vždy dohodneme. Vzhľadom na naše stahovania som sa tiež obával, či to na nich nebude mať zlý vplyv, no nestalo sa – a dnes som na nich hrdý.

Čo je váš najväčší „odbúravač“ stresu?

Jednoznačne šport. Usilujem sa behať, to mi čistí hlavu. A žiadne slúchadlá na uši! V poslednom čase pracujem veľa v kanceláriách, takže potrebujem vnímať vonkajšie okolie a prírodu pod otvoreným nebom. Aj preto chodím každoročne s vojakmi na Kriváň. Občas dvíham železá v telocvični. Ak sa dá, ideme na našu chalupu na juhu Slovenska, kde od rána do večera strihám stromčeky, kosím trávu a užívam si príjemnú rodinnú atmosféru.

Aké je vaše motto, s ktorým pochodujete vojenským životom?

Neviem, či sa dá zhrnúť životná filozofia do jednej vety. Chceme hrať s otvorenými kartami, som tímový hráč a robím pochťivo svoju prácu. Naučili ma to aj moje vojenské začiatky, keď som slúžil v protivzdušnej obrane. Boli sme vtedy vojaci z povolania spolu s vojakmi základnej služby a každý z tímu 60 ľudí bol rovnako dôležitý a rovnakou mierou participoval na úspechu. Skrátka, bez silného tímu, bez ľudí, ani najlepší veliteľ nedokáže veľa. Aj keď je ako-koľvek náročný na seba alebo si maximálne verí. Preto sa vždy snažím ľudí vypočuť, presvedčiť a získať tak, aby sme spolu mohli presadiť aj tie najzložitejšie veci.

Pohl'adom generálovej manželky

„Chodili sme spolu tri a pol roka. Už vtedy bol vojak, takže ak by som mala odhadnúť čistý čas, tak to bolo možno len šesť mesiacov,“ pousmeje sa pani Eleonóra Vojteková pri spomienke na obdobie pred svojim vydaním v roku 1983.

Je práve 15. decembra 2011. O pár minút prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič vymenuje jej manžela Petra za náčelníka Generálneho štábu OS SR. My sa pani Vojtekovej pýtame, aké je to byť ženou profesionálneho vojaka. „Pre mňa to bolo aj je pekné, hoci často veľmi náročné. Popri jeho vojenskom putovaní som vystriedala azda desať pracovných miest. Skoro stále sme boli odkázaní sami na seba. To však náš vzťah obohacovalo a posilňovalo, preto sa nestážujem. Naopak. Vždy som sa aj s deťmi úprimne tešila z jeho úspechov, pretože on zakaždým svoju radosť vedel preniesť aj na nás.“ Pani Vojtekovej, povolaním zdravotná sestra, predsa len kladieme aj otázku, kedy jej bolo ako manželke dôstojníka najťažšie. Nie, veľmi rozmyšľať nemusí: „Pri narodení nášho prvého aj druhého syna bol na streľbách v Rusku. Nuž – dosť ďaleko. Pritom vtedy to nebolo jednoduché ani len s telefonovaním...“ V sále je už predsedníčka vlády Iveta Radičová. Slávnostná atmosféra graduje. Keď sú už všetci zoradení, vchádza prezident. Tesne predtým nám pani Vojteková prezradí svoje pocity. „Som hrdá na svojho manžela. Tak isto ako som hrdá a teším sa z našej rodiny.“

Ako je u Tarin Kowte? Bombova!

Hlavu natočiť dozadu, nadýchnuť a ide sa na to! Osobná prehliadka miestnych afganských robotníkov u Tarin Kowte nie je práve voňavá práca. Miestni robotníci majú špecifickú „vúšu“, ktorá po chvíľke zaplní celú ustupnú miestnosť do Campu Holland na základni Tarin Kowt v provincii Urugzan. Ten strážia slovenskí vojaci z Trebišova a Michaloviec.

Pod ochranou slovenských vojakov sa cítim absolútne bezpečne,“ hovorí s vážnou tvárou veliteľka Tarin Kowtu pplk. Catherine Williamssová z Austrálie. Ako veliteľka základne je so Slovákmi mimoriadne spokojná. „Bodaj by boli všetci naši vojaci takí ako vaši chlapi. Majú tu rešpekt všetkých,“ dodáva Williamssová.

„Čau bratu! Jak ša maš? Doble? Aj ja dobre!“ spustí nepálsky kuchár v jedálni hneď, ako zbadá slovenskú uniformu. „Servus,“ zdraví ho slovenský desiatnik... a pokračuje: „Tu mi nalož kuracie, hen ryžu a sluchaj... daj mi hen aj bandurky!“ Kuchár poslušne nakladá presne, čo si zažiada. „Yes, yes... bandurky... nech sa paci a dobru huť,“ dodáva kuchár z Nepálu lámanou slovenčinou.

Na základni Tarin Kowt slovenských vojakov zdravia vojaci všetkých armád najčastejšie slovenským „ahoj“ bez ohľadu na to, či ide o Austrálčana alebo Američana.

Strážna jednotka v Tarin Kowte nemá na starosti iba samotnú ostrahu, ale tvoria aj tímy rýchlej reakcie – QRT (Quick Reaction Team). Pri akejkoľvek mimoriadnej udalosti musia okamžite vyštartovať na miesto incidentu, preveniť a zabezpečiť priestor. „Ich reakčný čas je priam úžasný,“ uzatvára chválu slovenských vojakov pplk. Williamssová.

Iba v priebehu novembra riešili slovenskí vojaci 14 raketových útokov. Provincia Urugzan, kde je Tarin Kowt hlavným mestom, patrí medzi najnebezpečnejšie oblasti s tými najhúževnatejšími povstalcami.

Život na tri fázy

Zástupcom veliteľa „strážakov“, ako sa medzi sebou volajú, je poručík Tomáš (z bezpečnostných dôvodov uvádzame iba krstné mená vojakov aktuálne pôsobiacich v operácii ISAF). „Po vyhlásení poplachu musí tím, ktorý má službu, okamžite vyštartovať na miesto incidentu overiť stav a zabezpečiť miesto. Najčastejšie sa riešia raketové útoky. Niekedy nájdeme nevybuchnuté rakety, inokedy musíme dosť náročne hľadať miesto dopadu, lebo drvivá väčšina útokov sa deje v noci,“ vysvetľuje poručík Tomáš. QRT je zodpovedný za celú základňu, nielen za Camp Holland. „Väčšinou však rakety dopadajú práve do nášho sektora,“ dodáva Tomáš.

Jedna raketa pritom dopadla necelých sto metrov od vstupnej brány Campu Holland a vražedné úlomky len náhodou nazasiahli slovenských vojakov v službe.

QRT po zabezpečení miesta a zaistení bezpečnosti nahlási stav na operačné stredisko – BDOC. Až potom sa môže poplach odvolať a ľudia na základni môžu vyjsť z bunkrov.

Slovenskí vojaci v Tarin Kowte to nemajú ľahké. Ich práca sa neustále strieda v troch fázach. Stráženie, QRT a oddych. „Najhoršie to je, keď máte nočnú ako QRT s nejakým útokom a potom ráno človek ide do služby na strážne stanovisko,“ hovorí „Ale človek si nevyberie. Niektoré družstvá majú vždy viac útokov ako ostatné.“

Počet slovenskej strážnej jednotky v Tarin Kowte aj práve pre povinnosť QRT je pritom obmedzený. Veliteľ jednotky tak pri rozpise služieb musí mať z kombinatoriky minimálne doktorát. Keby nebodaj niekoho skosila choroba, zaslúžil by si aj Nobelovu cenu. Bežne pre napnuté počty musia do služby aj veliteľa jednotky. Strážna jednotka v Tarin Kowte viac ráz žiadala o riešenie tejto situácie. Jednou z alternatív je presunúť niekoľko ľudí zo základne Kandahár do Tarin Kowtu. Nový veliteľ kontingentu podplukovník Róbert Plávka to prisľúbil. „Bohužiaľ, nemôže ísť o okamžité riešenie, lebo situácia nie je jednoduchá, skôr komplikovaná,“ povedal krátko pred prevzatím funkcie začiatkom decembra pplk. Plávka.

Bombová robota

Slovenskí „chlapi“, ako ich volá veliteľka základne, majú svoje prvé stanovisko na hlavnej vstupnej bráne do celej základne. Hlavná brána (NCL) pre vozidlá prichádzajúce na základňu Tarin Kowt je otvorená od ôsmej rána do štvrtej popoludní. Kamióny sa dovnútra dostanú iba v tomto čase. Službu majú vždy dvaja chlapi. Jeden dáva pozor na veži a druhý usmerňuje autá smerom na bezpečnostnú kontrolu. Tam ich špeciálne psy preveria, či neschovávajú výbušniny. „Na prvý pohľad to vyzerá jednoducho, ale ktorékoľvek auto v tom rade hneď pred bránou môže byť nafutrované kilami výbušnín a človek nikdy nevie. Veď aj minule sme iba pár metrov pred bránou základne našli nástražný výbušný systém. Nieкто ho tam v noci zakopal, keď bola brána zavretá a okolie strážili miestni Afganci. Stačilo, aby ho odpálili na diaľku alebo nejaké auto naň vošlo a nešťastie mohlo byť na svete,“ vysvetľuje poručík.

V minulosti dokonca museli všetky nákladniaky povinne stáť 24 hodín na „čakačke“. „Bolo to pre istotu, keby náhodou niektorý prevážal časovanú nálož,“ vysvetľuje poručík Tomáš. Na vstup do základne potrebuje niekoľko povolení a miestni Afganci veľkí kamaráti s papierovačkami nie sú. „Zatiaľ sme tu mali rekordéra, čo čakal pred bránou asi mesiac, ak nie 40 dní, lebo nemal vybavené všetky povolenia,“ hovorí desiatnik Štefan. „Nakoniec odpojil prívies a odišiel preč,“ spomína.

Autá po hlavnej bráne a kontrole na výbušniny pokračujú na základňu. Nie všetky idú do Campu Holland, ktorý strážia slovenskí vojaci. „Sú tu aj iné sektory ako Camp Ripley alebo Camp Scott a tie si napríklad strážia sami Američania alebo Austrálčania,“ hovorí poručík Tomáš.

Vstupná brána do Campu Holland je počas dňa najrušnejšie miesto. Niekoľko vojakov je hore v strážnej veži Charlie a zabezpečujú okolie, dvaja sú dole a kontrolujú vjazd vozidiel. Jeden vojak prezerá auto a druhý vstupné ID karty.

Slovenskí vojaci zaviedli aj lepší systém vjazdu a výjazdu. V úzkej vstupnej bráne sa autá často stretávali a zavadzali patrolovacím vojenským vozidlám idúcim do akcie alebo naopak vracajúcim sa späť do tábora.

„Po novom musia autá zastaviť na určenom mieste asi sto metrov od brány a počkať na náš signál, že môžu pokračovať. Trvalo dlhšie, kým sa miestni naučili zastaviť. Normálne sme ich vracali aj od brány späť, aby to pochopili. A pomohlo,“ hovorí vojak Jaroslav, ktorý má službu pri vstupnej bráne do Campu Holland.

Ďalším stanoviskom je vchod pre peších. Je to „najvoňavejšie“ a najkontaktniejšie pracovisko, kde sa denne premelú stovky ľudí smerom dnu a von. Každý miestny Afganec musí prejsť dôkladnou kontrolou pred vstupom do Campu Holland.

Prvým krokom je skener, do ktorého sa miestni zamestnanci dodávateľov postavia a skener odhalí všetko. „Skener ukazuje naozaj všetko. Jeden Afganec tu mal prezývku Hadica,“ smeje sa desiatnik Štefan. Dôkladná prehliadka až na kožu je pritom nevyhnutná. „Často sa usilujú porušovať pravidlá a prepašovať zakázané predmety,“ dodáva Štefan.

Každý z domácich robotníkov patrí do určitej skupiny a podľa toho môžu mať pri sebe napríklad mobily. Do tejto skupiny však patrí málokto – najčastejšie veľmi podrobne preverení tlmočníci. Ostatní môžu vstúpiť do základne iba s prázdnyimi rukami.

„Tu som nedávno našiel v zašitom vrecku vesty SIM kartu do mobilného telefónu, ktorý chcel preniesť dovnútra,“ hovorí desiatnik s tým, že okrem toho často nájdu v jednoduchých oblečeniach poskrývané aj drobné balíčky s miestnymi drogami. „Ako sú v niektorých veciach stáročia pozadu, tak sú v iných mimoriadne vynachádzavi,“ poznamenáva Štefan narážajúc na čoraz dôslednejšie nástražné výbušné systémy.

V provincii Uruzgan má hnutie Taliban stále silnú podporu, preto je maximálna ostrážitosť namieste. Zatiaľ slovenskí vojaci nemuseli riešiť narušitela s výbušninou alebo zbraňou. Ale čo ak?

„V prípade, ak nájdeme niečo podozrivé, máme dohovorovaný signál a všetci sa pomaly, ale nenápadne presunú do pancierového kontajnera a jeden musí ozbrojeného človeka zložiť... Dúfam, že to nebudem musieť nikdy riešiť,“ vysvetľuje desiatnik Štefan.

Železo naše každodenné...

Súčasťou práce slovenských vojakov v Tarin Kowte sú aj patroly vo vonkajšom perimetri celej základne. Práve tam najčastejšie dopadajú rakety povstalcov. Patrola znamená pravidelne prejsť v aute okolo základne a overiť, či afganská súkromná bezpečnostná služba je na svojich miestach asi v dvadsiatich vežiach okolo základne.

„Je tu jedno miesto, cez ktoré sa miestni neustále pokúšajú dostať dovnútra,“ hovorí poručík Tomáš ukazujúc na znížené opevnenie základne.

„Chodíme sem dosť často na kontrolu, aby ich to prešlo. Chcú sa dostať dnu,

zobrať hocikaké železo a odviezť ho do zberných surovín, čo si tu miestny podnikateľ otvoril hneď vedľa základne,“ pokračuje Tomáš.

Asi kilometer od toho miesta americké špeciálne sily nacvičujú strelbu z minometov. Projektily dopadajú do poľa. Len čo zaznie výbuch, miestne deti sa rozbehnú na miesto dopadu granátu. Keď sú asi dvesto metrov od do-

padu, zrazu na tom istom mieste vybuchne ďalší minometný granát. Deti bežia ďalej smerom k dopadovej ploche. Neboja sa. „Ak to môžem povedať, sú to blázni. Pre kúsok železa riskujú život,“ hovorí Tomáš, pričom vytahuje z auta špeciálny megafón a s pomocou miestneho afganského strážcu sa snaží deti zo strelnice vyhnať. Tretí granát dopadá blízko nich, ale vôbec nevzrušujú, že by sa pobrali preč. „Aj pre drobnosť, ktorú vedľa speňažiť, urobia čokoľvek,“ krúti hlavou poručík. Našťastie Američania prestali so strelbou.

„Už sa stalo, že Austrálčania si postavili v diaľke drevený terč pre snajperov. Kým sa vrátil na strelecké stanovisko a ostreľovač sa nachystal, zrazu spoza kopca na motorke prífujazdil domáci Afganec, terč zobral na plece a už ho nebolo. Austrálčania ho mohli iba sledovať cez puškohľad. Dreva je tu málo, terč poslužil ako palivo,“ hovorí Tomáš.

Odkedy za základňou otvorili zbernú surovinu, čo nie je privarené, okamžite zmizne. Vlastne zmizne aj to.

Dávnejšie Američania nechali na tom istom poli poškodené obrnené autá, ktoré mali poslužit ako terče na nácvik strelby. „Vydžali tam dva dni. Domáci ich do skrutky rozbili a skončili v zberných surovinách,“ uzatvára poručík Tomáš.

Stromy horeli ako zápalky

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív
prešovského vrtuľníkového krídla

Lesný požiar v Lopušnej doline neďaleko Popradu sa nebezpečne šíril v lesnom masíve. Pomáhal mu silný vietor, ktorý ho po hrebeni rýchlo hnál. Miestni hasiči videli, že bez pomoci zo vzduchu si s ohňom neporadia. Na pomoc prileteli vojenské a policajné vrtuľníky.

Práve včas, lebo v jednom okamihu boli ohnivé jazyky vzdialené len asi 500 metrov od vojenských muničných skladov v Kvetnici pri Poprade. V tom čase už zamestnanci skladov za asistencie ďalších bezpečnostných zložiek vyvážali z ohrozených priestorov uskladnený materiál.

Veliteľ prešovského vrtuľníkového krídla plukovník Miroslav Korba približuje situáciu: „Už v nedeľu večer (27. novembra) sme mali informácie o tom, že nás asi budú potrebovať pri hasení požiaru. Preto som vydal potrebné pokyny, aby boli pripravené tri vrtuľníky. Približne od tretej hodiny rannej technici pripravovali stroje, aby boli okolo 8. hodiny schopné štartovať do Lopušnej doliny. Boli obavy, či bude vyhovovať počasie. Našťastie sa umúdrilo, dva stroje odleteli. Najhoršie pre nás pri hasení prvého požiaru nebola až taká vysoká nadmorská výška, ale blízky muničný sklad. Hasiči na zemi aj my vo vzduchu sme robili všetko možné, aby sa plamene nedostali k nemu. Prvý deň sa podarilo plamene zastaviť, požiar lokalizovať. Na druhý deň už potrebovali len jeden vrtuľník, ale vtedy sme už dostali žiadosť o zásah vo Vyšnej Boci, neďaleko najvyššieho vrchu celých Nízkych Tatier Ďumbiera, kde v prvý deň boli potrebné dva a v ďalších dňoch tri naše stroje,“ konštatuje veliteľ krídla.

Od muničáku pod Ďumbier

Veliteľ vrtuľníkového roja major Peter Bubelíny v prvý deň zásahu v Lopušnej doline naliel 32 letov. Takmer štyri hodiny bol vo vzduchu a na požiar zhodil 28 bambi vakov s 56 000 litrami vody. Zástupca veliteľa vrtuľníkového krídla podplukovník Róbert Kleštinec, pre ktorého to bolo premiérové hasenie (až donedávna lietal na bojových vrtuľníkoch Mi-24) zhodil ešte o tri vaky viac a vo vzduchu bol vyše štyroch hodín. „Horel celý svah, bolo tam po-

blematické zasahovať najmä pre vietor, ktorý fúkal na hrebeni. Výhodou bolo, že sme mali blízko fire flex (prenosnú nádrž s vodou), takže sme sa prakticky každých 5 minút točili. Bola to pre mňa dobrá škola,“ priznáva podplukovník Kleštinec.

V utorok v Lopušnej doline nastali komplikácie, lebo najskôr nevyhovovalo počasie na prelet. Plukovník Korba približuje, že keď leteli na Čertovicu, všetko bolo zaliate hmlou. Našťastie neskôr sa rozplynula a mohli zasahovať. Problémom bol rozsah požiaru a veľa dymu. Preto bolo dosť komplikované vyprázdňovať bambi vaky tam, kde to bolo najpotrebnejšie. Plukovník Korba priznáva, že keď sa chceli dostať tam, kde bol najväčší požiar, zadržiaval ich hustý dym. Tou cestou teda nemohli ísť, nič by nevideli a hrozil stret s kopcami. Preto museli vystúpiť vyššie, ale to zasa bolo prívysoko na efektívne hasenie. Hľadali ten správny, ale ešte bezpečný kompromis. V prvý deň hasili požiar pod Ďumbierom plukovník Korba a major Kríž. Oba stroje Mi-17 M strávili vo vzduchu po takmer štyri a pol hodiny.

Najrozsiahlejší lesný požiar

Zástupca veliteľa letky major Peter Kríž priznáva, že hasenie požiaru pri Vyšnej Boci patrilo medzi doterajšie najzložitejšie a najnáročnejšie zásahy prešovského vrtuľníkového krídla. „Hasili sme pred pár rokmi síce aj vo Vysokých Tatrách (do výšok asi 1 400 metrov), ale v takejto vysokej výške (1 700 – 1 800 metrov) sme ešte nezasahovali. Navyše v pomerne úzkych dolinách smerom na Čertovicu a Vyšnú Bocu sa ťažšie manévrovalo. Aj podľa rozsahu to bol najrozsiahlejší požiar,“ hovorí major Kríž.

Oheň sa podľa neho šíril korunami stromov, ale aj koreňovým systémom. Plamene sľahali 10 – 20 metrov vysoko. Celý zásah sťažovalo silné zadymenie priestoru. Voľba smeru

Bilancia zásahu

Príslušníci prešovského vrtuľníkového krídla sa podieľali spoločne s HaZZ a letkou ministerstva vnútra na hasení lesných požiarov na prelome novembra a decembra minulého roka. Najskôr na hasení požiaru v Lopušnej doline, ktorý okrem iného ohrozoval aj vojenské muničné sklady, umiestnené v lokalite: Poprad – Kvetnica. Odtiaľ prešli na hasenie jedného z najrozsiahlejších lesných požiarov, aký kedy vôbec prepukol v Nízkych Tatrách. Horeli rozsiahle priestory pri obci Vyšná Boca, neďaleko hlavného hrebeňa v okolí najvyššieho vrchu celých Nízkych Tatier 2 043 metrov vysokého Ďumbiera.

Počas týchto zásahov príslušníci prešovského vrtuľníkového krídla s vrtuľníkmi Mi-17 M, Mi-17LPZS pod vedením kapitánov vrtuľníka: majora Petra Bubelíniho, plukovníka Miroslava Korbu, majora Petra Kríža, podplukovníka Róberta Kleštince, nadporučíkov Milana Zubrického a Iva Babicu, ako aj majora Petra Fabišika uskutočnili celkovo 230 letov v trvaní 49 hodín 30 minút. Na plamene požiarov vyliali 183 bambi vakov (každý má obsah 2 000 litrov), čo predstavuje 366-tisíc litrov vody.

náletu, najmä v prvotnej fáze zásahu, keď ich ešte zo zeme nenavádzali hasiči, bola len na posádke. Každý prelet bol vtedy cez dym, veľké požiarovisko. Tam vplyvom tepla a zadymenia a z následného nedostatku kyslíka navyše začal klesať výkon motorov. „Hneď pri prvom nálete sa nám stalo, že nám nešlo odpáliť bambi vak. Skúšal to palubný technik a aj ja, no bezvýsledne. S podveseným bambi vakom sme následne museli už v krajnom režime stroja ešte prekonať hrebeň. Teda ďalších 30 výškových metrov. Vtedy bolo v kabíne dosť veselo,“ spomína major Kríž na najzložitejší okamih celého hasenia.

Major Peter Bubelíny pripomína, že pred letom si najskôr ujasnia, kde budú lietať, v akých nadmorských výškach, koľko paliva budú potrebovať. Na základe toho vypočítajú maximálnu vzletovú hmotnosť, aby stroj nepreťažili. Druhý pilot zadáva požiarovisko do GPS a stráži počas letu pravý priestor pri hasení. Musí dávať pozor aj pri plnení. Najmä keď sú sťažené priestorové podmienky. Palubný technik je pri celom procese veľmi dôležitý, dá sa povedať, že dokonca najdôležitejší. Lebo predstavuje oči pilotov v priestore pod vrtuľníkom, kde nevidia. Aby sa pilot trefil do fire flaxu, musí byť presne navádzaný. To isté aj pri hasení. Práve on najlepšie vidí požiarovisko a je v kontakte s hasičom, ktorý navádza vrtuľník zo zeme.

Balkánske skúsenosti prišli vhod

Pilot musí byť pred takýmto zásahom stopercentne pripravený, nesmú mu chýbať skúsenosti z lietania v horách. Prešovčania v posledných rokoch pristávali na Chopku, ale aj na Kojšovskej holi. Značná časť pilotov, rovnako ako major Bubelíny majú skúsenosti z Bosny a Hercegoviny a z Kosova. Tam počas plnenia úloh neraz pristávali na kopcoch v nadmorských výškach nad dvetisíc metrov. Pilot musí dávať pozor, aby nebol stroj preťažený. Lietanie pri malých rýchlostiach taktiež vyžaduje potrebné skúsenosti, sústredenosť. Vrtuľník musí byť stále vo výkone a musí byť poruke únikový priestor.

Pri zásahu pod Ďumbierom piloti plnili bambi vaky z mobilných hasičských zariadení medzi Nižnou a Vyšnou Bocou vo výške 700 až 800 metrov, ale aj z údolnej nádrže Čierny Váh vo výške vyše 1 200 metrov. Práve pri plnení bambi vaku v týchto podmienkach vlastne chýba ten efekt visenia nad zemou, keď prúdici vzduch z rotora, ktorý sa čiastočne odráža pod stroj a nadnáša ho. Nad vodou to jednoducho nefunguje...

„Bambi vak treba vytáhať po naplnení z vody veľmi jemne s dôrazom na techniku pilotáže. Keby to pilot chcel rozbehnúť a bambi vak by bol ešte vo vode, začal by sa správať ako kotva a mohlo by prísť ku katastrofe. Preto som veľmi pozorne počúval hlásenie palubného technika o výške nad vodou,“ pripomína plukovník Korba.

Výborná spolupráca s hasičmi

Ďalej konštatuje, že pri hasení lesných požiarov v vyšších nadmorských výškach musí pilot stopercentne poznať možnosti svojho stroja (vedieť, čo si môže a čo nie dovoliť), celá osádka musí byť dokonale zohratá. Keď začnú klesať otáčky rotora k dolnej prípustnej hranici, musí byť pripravený okamžite odhodiť bambi vak a letieť preč. Každý pilot si musí vedieť spočítať a predpokladať prúdy vetra. Stačí závan dozadu, a keď ide na hranici možnosti a neočakáva to, letí v malej výške, kde nie je veľa času na reagovanie, všetko môže smerovať ku katastrofe.

Plukovník Korba i ďalší prešovskí piloti veľmi oceňujú dlhoročnú výbornú spoluprácu s prešovskými hasičmi. Spoločne zasahujú pri lesných požiaroch. „Veľmi si vážim ich prácu. Klobúk dolu pred nimi za to, čo dokázali vo vysokých nadmorských výškach v zadymenom priestore. Videl som ich pri zásahu pod vrtuľníkom, ako nás obetavo navádzali na seba. Napriek tomu, že ich často plamene, ktoré sa šírlí koreňovým systémom ohrozovali. Hasenie je často zložité, museli sme sa neraz vracať aj na miesta, o ktorých sme boli presvedčení, že tam sme to už uhasili. Ale koreňový systém robil šarapatu, odrazu som uvidel na tzv. uhasenom mieste, ako znova vyšľahli plamene,“ hovorí veliteľ vrtuľníkového krídla.

Keď je bambi vak prázdny, piloti lietali rýchlosťou okolo 120 – 140 km. Dbali, aby bol vo vzduchu stabilizovaný. Po jeho naplnení mohli rýchlosť zvýšiť až do 150 kilometrov za hodinu. V poslednej fáze pred vypustením vody musí byť vrtuľník vo výkone, ale zároveň musí mať čo najnižšiu rýchlosť, aby zásah bol čo najúčinnjší. Rýchlosť stroja vtedy poklesne na cca 60 kilometrov za hodinu.

Druhé oči pilota

Druhé oči pilota pri hasení požiaru predstavuje palubný technik. Rotný Tibor Šoltés približuje svoju prácu. „Bambi vak „odpalujem“ ja podľa vlastného uváženia alebo podľa pokynov hasiča, ktorý ma navádza zo zeme. Zhruba si vyhodnotíme v rámci osádky najvhodnejší smer priletu, vypustenie bambi vaku a najbezpečnejší odlet z priestoru požiaroviska. Ja som po celý čas v otvorených dverách vrtuľníka pripútaný a opásaný špeciálnym horolezeckým výstrojom. Pri navádzaní pilota na dané miesto požiaru s predstihom musím vyrátať, kedy dôjde k „odpalu“ vody, aby zotrvačnosťou dopadla na určené miesto. Ide o dokonalú súhru osádky. Hasiči, ktorí nás navádzajú, majú už predstavu o našej rýchlosti a výške. Chcú, samozrejme, aby sme sa dostali čo najbližšie k požadovanému miestu a voda dopadla s metrovou presnosťou. Tak navádzajú priamo na seba, aj za cenu toho, že sú mokří doslova od hlavy po päty,“ poznamenáva rodák z Brezna.

Veliteľ prešovského vrtuľníkového krídla plukovník Miroslav Korba pri záverečnej rekapitulácii oboch zásahov zdôrazňuje, že pod Ďumbierom išlo o najťažší zásah pri požiari v celej histórii krídla. „Som rád, že napriek zložitým a náročným podmienkam sme všetky úlohy pri hasení oboch požiarov zvládli. Zasahovali najlepšie vycvičení piloti a palubní technici nášho krídla. Nebol tu priestor na cvičenie nových, menej skúsených pilotov. Získali sme ďalšie neoceniteľné skúsenosti.“

Prvá súčasť veliteľských štruktúr Aliancie, ktorá bude dislokovaná na Slovensku, má názov Nasaditeľný modul komunikačných a informačných systémov NATO (Deployable Communications and Information Systems Module – DCM).

Komunikační superexperti Slovenska a NATO

/ Pavol VITKO

Národný koordinátor na jej vybudovanie plukovník Ivan Ilavský medzi rečou s úsmevom povedal, že jej príslušníci budú na naše pomery skutoční „Subject Matter Experts“.

Žiadani špecialisti

Vráťme sa najskôr k základom a východiskám. Oblasť komunikačných a informačných systémov (KIS) patrí v rámci Aliancie k nedostatkovým spôsobilostiam. Príčinou sú najmä veľké možnosti uplatnenia špecialistov v tejto oblasti v civilnom sektore. O to viac aliančné štruktúry posilňujú a rozvíjajú vlastný systém. Napokon – NATO chce byť schopné viesť zároveň dve veľké a štyri malé operácie – a to je bez zabezpečenia KIS nemysliteľné. „NATO CIS Services Agency, teda aliančná agentúra KIS, sídli v Monse a vedie ju trojhviezdičkový generál. Zabezpečuje stacionárnu časť KIS pre celú štruktúru NATO. Taktiež riadi nasaditeľné komunikačné moduly (DCM), ktoré podľa potreby vysielajú do jednotlivých operácií“, ozrejmjuje plukovník Ilavský, náčelník odboru podpory velenia Štábu pre podporu operácií Generálneho štábu OS SR. Pokračuje: „Takýchto modulov je treba vytvoriť v rámci Aliancie 18. Sú rozdelené do troch praporev po šesť modulov. Spoločne vytvárajú spojovací pluk s veliteľstvom v holandskom Brunssume. Do prvých dvoch praporev dodali DCM staré členské krajiny. Už sa aj v operáciách NATO využívajú.“ Tretí prapor vytvárajú zväčša nové krajiny NATO, teda Poľsko, Česko, Litva, Maďarsko, Turecko a Slovensko. Veliteľstvo praporu je poľskej Bydgoszcz. Slovenský nasaditeľný komunikačný modul bude mať 56 vojakov a približne 30 vozidiel so špeciálnou spojovacou technikou. Vojakov dodajú naše ozbrojené sily, supermodernú techniku Aliancia.

Previerky, vodičáky, dobiehanie...

„Základnou úlohou modulu je zabezpečiť spôsobilosti KIS pre vedenie operácie na strategickom a operačnom stupni. Patrí k tomu predovšetkým zabezpečenie utajovaného hlasového a dátového spojenia, videotelekonferencie či samotnej prevádzky informačných systémov pre veliteľa a štáb jednotiek nasadených v operácii“, vytráťva. No nielen to. Až na pár výnimiek musia mať všetci príslušníci nášho modulu napríklad vodičské oprávnenie C a E, teda na nákladné vozidlo a prívies. Svoje vozidlá si musia vedieť aj odšeferovať. Samozrejmosťou je dobrá angličtina a certifikát NATO – Tajné. Máme takých ľudí? Tak trochu nesor slovenských spojárov, dnes KIS-ákov, odpovedá: „No – nie je ich veľa. Spomedzi príslušníkov Základne mobilných komunikačných systémov v Ružomberku sme ich už vybrali 24. Ďalších máme vytipovaných z iných posádok.“ Plk. Ilavský hovorí o

Plukovník Ing. Ivan Ilavský (1958) vyrastal vo Važci. Po absolvovaní spojovacej fakulty na Vysokej vojenskej technickej škole pôsobil osem rokov v Plzni. Od roku 1991 slúžil vo Vlkanovej a vo Zvolene, pričom zastával veliteľské alebo štábne funkcie v spojovacej oblasti – neskôr KIS. Po prijatí Slovenska do NATO pôsobil od roku 2004 na veliteľstve Aliancie v Bruseli. Od roku 2007 je na Generálnom štábe OS SR. Bicykluje, behá dlhé trate a patrí medzi „Ladové medvede“.

konkurzoch, no nevylučuje ani prevelenie. Personálna otázka je totiž mimoriadne dôležitá. Pravda je taká, že slovenská strana v budovaní svojho modulu oproti ostatným v rámci „bydgošského“ 3. praporu trochu zaostáva. Naši partneri sa už totiž začínajú zúčastňovať na spoločných cvičeniach. Vtedajší minister obrany Lubomír Galko 22. septembra prijal príslušné rozhodnutie, takže „kolesá“ sa mohli roztočiť naplno. A točiť sa môžu o to rýchlejšie, že ľudia okolo plk. Ilavského sa už vo viacerých oblastiach „predpripravili“. Napríklad spomenutá vybraná 24-ka bola zaradená do kurzov tak, aby si doplnili príslušné spôsobilosti. Napokon – koľko našich vojakov má vodičák na nákladniak s príviesom? A to nehovoriac o expertoch KIS... Niekoľko slov k dislokácii jednotky. Ukazuje sa, že pôvodne vybraný Liptovský Mikuláš nahradí aj po konzultáciách so zahraničnými partnermi Ružomberok. Bezprostredné prepojenie slovenského modulu NATO so Základňou mobilných komunikačných systémov v Ružomberku sa javí ako nevyhnutné.

Mimoriadna šanca

Vytvorenie slovenského nasaditeľného modulu komunikačných a informačných systémov NATO nepochybne výrazne zvýši naše renomé v rámci Aliancie,“ miení plk. Ilavský. „Nie, nikoho nepodceňujem, ale ak žijeme v informačnej dobe a nedokázali by sme v tomto smere držať krok, bola by to veľká trhlina v našom sebavedomí...“ Náš modul bude súčasťou veliteľskej štruktúry NATO a bude priamo podriadený veliteľovi 3. praporu. Jeho základnú logistiku, vstrojenie, či bežný vojenský výcvik však bude mať v kompetencii veliteľ Základne mobilných KIS v Ružomberku.

Plk. Ilavský vie, o čom hovorí. Ved' okrem celoživotných skúseností tri roky pôsobil vo svojej oblasti v centrále NATO. „Výbraným vojakom poskytneme my aj Aliancia špičkové domáce aj medzinárodné kurzy. Budú sa zúčastňovať na vysokošpecializovaných cvičeniach a budú pracovať s tou najmodernejšou technikou,“ avizuje. No tiež dodáva, že už v prvej polovici roka 2013 sa očakáva, že časť nášho modulu bude nasadená do operácie NATO. Nuž – tvrdý termín... Plk. Ilavský však miení: „Kto sa v armáde venuje oblasti KIS a kto chce v tejto odbornosti niečo naozaj dosiahnuť, musí vedieť, že toto je pre neho výnimočná výzva a mimoriadna šanca.“

N O V I N K Y • T R E N D Y • V Í Z I E

Britská záchranná služba bude civilná

Britské ministerstvo obrany a Pobrežná stráž zabezpečujú 24-hodinovú vrtuľníkovú pátráciu a záchrannú službu (SAR – Search and Rescue). Helikoptéry pôsobia z 12 základní a na starosti majú okrem iného 11 tisíc km pobrežia a 3,6 milióna kilometrov štvorcových oceánu. V službe momentálne pôsobi 40 vrtuľníkov Sea King patriacich RAF a kráľovskému námorníctvu a niekoľko civilných helikoptér. Čoskoro však budú všetky helikoptéry civilné a záchranná služba sa de facto sprivatizuje.

Problém je v tom, že vrtuľníky Sea King majú 40 až 50 rokov. Sú síce extrémne stabilné a presne ovládateľné, čo je neoceniteľné najmä pri spúšťaní záchranára na lane, ale ich životnosť sa v roku 2016 definitívne skončí. Britské ministerstvo obrany a dopravy preto prišli s myšlienkou vytvorenia verejno/súkromného partnerstva, ktoré by súčasnú záchrannú službu nahradilo.

Prvý pokus s vyhlásením tendra na tento program nevyšiel. V novembri 2010 vyhlásili nový medzinárodný tender. Záchrannú službu rozdelili na dve oblasti. Záujemcovia sa môžu uchádzať o jednu z nich alebo o obe.

V prvom prípade ide o 5 základní. Minimálne požiadavky na záchranný vrtuľník znjú na prepravu 8 zachránených osôb (2 na nosidlách) a akčný rádius 370 až 463 km. Kontrakt by znel na 13 rokov a má hodnotu 1,2 až 1,8 miliardy libier.

V druhom prípade ide tiež o 5 základní, ale vrtuľník stačí na prepravu 4 zachránených osôb (2 na nosidlách) a akčný rádius postačuje 315 km. Tento kontrakt je na 11 rokov a má hodnotu 800 miliónov až 1,3 miliardy libier.

Miroslav KACVINKSÝ
foto RAF

OBRANA 1 / JANUÁR 2012

Rusko začne stavať modernizované jadrové ponorky triedy Borej-A. Generálny riaditeľ lodenic Sevmas Andrej Djačkov uviedol, že v roku 2012 položia kým prvej modernizovanej ponorky. V prvom kvartáli 2012 by tiež mali podpísať kontrakt na ďalšie dve ponorky triedy Borej-A. Rusko chce mať do roku 2020 osem ponoriek triedy Borej a Borej-A. Mali by tvoriť základ ruskej ponorkovej flotily. Rozdiely medzi triedami Borej a Borej-A zatiaľ oficiálne nezverejnili, ale podľa niektorých zdrojov by modernizované pravidlá mali mať okrem iného o štyri odpaľovacie šachty pre rakety viac. Tri ponorky triedy Borej sú už prakticky dokončené. Prvá z nich, Jurij Dolgorukij, už absolvovala všetky skúšobné plavby a mala by čoskoro vstúpiť do služby.

Argentína získala licenciu na výrobu vojenskej verzie čínskej ľahkej helikoptéry Z-11. Tá v civilnej verzii váži 2,2 tony, uvezie šesť ľudí a dosahuje rýchlosť 259 km/h. Vojenská verzia CZ-11W môže niesť dva gulomety kalibru 12,7 mm, štyri protitankové rakety alebo štyri raketnice pre neriadené strely. Na vývoz amerického vojenského vybavenia do Číny je obvyčajne embargo, ale na motory Honeywell pre civilnú Z-11 sa nevztahuje. Argentínčania budú môcť pre svoje vojenské vrtuľníky nakupovať americké vybavenie bez obmedzení. Spolu chce Argentína postaviť okolo 40 helikoptér CZ-11W.

Do Turecka sa koncom roka 2011 presunuli z Iraku štyri bezpilotné lietadlá Predator. Tam budú pod tureckou kontrolou

pomáhať v boji proti kurdským povstalcov z PKK. Americké bezpilotné lietadlá z Iraku už predtým pomáhali sledovať pohyby PKK. Spolu s odchodom Američanov z Iraku však Turci radi prevzali niektoré z nich. Turecko má objednanú na šesť nových Predatorov a štyri stroje Reaper. Na bezpilotné lietadlá je však dlhý poradovník. Turci sice majú 10 bezpilotných strojov Heron izraelskej výroby. Ich používanie a údržbu však výrazne komplikuje rastúce napätie v turecko-izraelských vzťahoch.

Egypt zakúpil komponenty na ďalších 125 tankov M1A1 Abrams. Za každý z nich zaplatí 3,2 milióna dolárov. Diely prevezú do Egypta a tam ich zostavia. Celý proces potrvá asi štyri roky. Je to už 11. dodávka, ktorú

zostavia v Egypte. Krajina faraónov tak bude mať spolu 1130 tankov Abrams. Okrem toho majú Egyptania viac ako tisíciku starších amerických tankov M-60. Staršie sovietske stroje mohli vďaka americkým dodávkam vyradiť.

Nová verzia 1A-2 americkej navádzanej strely Excalibur pre 155 mm húfnice dostala zelenú pre použitie v boji. Táto strela so satelitným navádzaním má predĺžený doštel. Pri vystrelení z húfnice M777 môže presne zasiahnuť cieľ až na vzdialenosť 40 km. Používanie striel Excalibur bolo doteraz trochu obmedzené ich doštelom iba 23 kilometrov.

Austrália potrebuje ďalšie CH-47

Dvojrotorový transportný vrtuľník CH-47 Chinook bol všadeprítomným ťažným koňom, ale bojovú slávu nikdy nezažil. Austrália používala šesť strojov vo verzii CH-47D modernizovaných pre službu v bojových oblastiach. Jeden z nich vlni v máji v Afganistane stratila. Vrtuľník počas operácie havaroval a zhorel, jeden austrálsky letec pri tom zahynul. Náhrada za stratenú helikoptéru na seba nedala dlho čakať. V decembri sa austrálskej vláde podarilo uzavrieť dohodu s USA o dodaní hneď dvoch strojov CH-47D. Tie nie sú nové, ale pochádzajú z výzbroje americkej armády. Austrálčania si ich upravia na svoj

štandard, napríklad zástavbou vlastných komunikačných zariadení. K dispozícii by mali byť v polovici tohto roka, ale len pre operácie na domácej pôde. Aj tak však uvoľnía tlak na údržbu a tréning na päťci strojov, ktoré môžu byť bojovo nasadené.

Austrália tiež počíta s tým, že do roku 2016 získa sedem modernjších strojov CH-47F. Tie by mali podľa pôvodného plánu nahradiť sedem CH-47D. Je však možné, že pri súčasnej vyťaženosť tohto typu si Austrálska armáda ponechá aj „Děčka“ dlhšie, prípadne ich modernizuje na štandard verzie F.

Miroslav KACVINKSÝ
foto Australian Army

naše a od susedov

Útočné vrtuľníky

História

Je všeobecne známe, že prvý let so strojom ťažším ako vzduch s pevnými nosnými plochami uskutočnili bratia Wrightovci v roku 1905 v USA. Čoskoro nato zostrojil francúzsky vynálezca Paul Cornu aj prvý vrtuľník – lietajúci stroj s pohyblivými nosnými plochami, čiže otáčajúcim sa rotorom. Hoci 13. novembra 1907 sa na ňom vznášal iba 20 sekúnd vo výške 30 centimetrov, položil základy, na ktorých stavali ďalší konštruktéri, ako napr. Španiel Juan de la Cerva. Ten v 20. rokoch minulého storočia postavil prvý vrtuľník schopný riadeného letu a nazval ho autogiro. Menej sa už vie, že ešte v roku 1894 navrhoval vrtuľník poháňaný ľudskou silou Slovák Ján Bahýľ a v roku 1906 naň v Budapešti získal aj tzv. popis patentu. Oficiálnemu uznaniu jeho prvenstva však zabránil administratívne prekážky.

V 30. rokoch získalo vo vývoji vrtuľníkov prvenstvo Nemecko, a to najmä zásluhou konštruktérov Henricha Fockeho a Gerda Achgelisa, ktorí v roku 1936 predstavili prvý plne kontrolovateľný vrtuľník Fw 61 s dvoma nosnými rotormi vedľa seba. Otáčali sa protibežne, čo vyrovnávalo ich reakčný moment, a tak stroj nepotreboval vyrovnávací zadný rotor. Z Fw 61 vychádzal väčší takisto dvojrotorový Fa 266 Hornisse (Čmeliak), ktorý začiatkom 2. svetovej vojny (1939 – 1945) modifikovali na vojenský Fa 223 Drache (Drak) a vyzbrojili ho 7,92 mm guľometom MG 15 a dvoma 250 kg bombami. Výrobný závod v Brémach však čoskoro zbombardovali Briti a v náhradných fabrikách Nemci do konca vojny dokázali vyrobiť iba 11 týchto strojov.

V USA na vývoji vrtuľníkov pracoval ruský emigrant Igor Sikorsky a v roku 1939 zostrojil prvý

ovládateľný vrtuľník VS-300 s jedným nosným rotorom, ktorého krútiaci moment vyrovnával chvostový vyrovnávací rotor. Oproti dvojrotorovým strojom išlo o jednoduchšiu, úspornejšiu a spoľahlivejšiu koncepciu a VS-300 sa tak stal prvým moderným vrtuľníkom na svete.

Myšlienka premeniť vrtuľník, používaný pôvodne najmä na transportné a záchranárske účely, na útočnú zbraň, sa zrodila koncom 50. rokov 20. storočia počas vojen v Alžírsku a Indočíne. Francúzi to spočiatku riešili výzbrojením viacúčelových vrtuľníkov guľometmi a neriadenými raketami, ale Američania žiadali špeciálny stroj určený primárne na útočné úlohy. Toto zadanie najlepšie splnila firma Bell, ktorá v roku 1962 na báze univerzálneho vrtuľníka Bell UH-1 Iroquois (Huey) zostrojila prototyp útočného vrtuľníka Bell D-255 Iroquois Warrior. Nasledoval ďalší vývoj až v roku 1965 prišiel Bell 209 Sioux Scout, prijatý do výzbroje amerických pozemných síl (US Army) a námornej pechoty (USMC) ako Bell AH-1 Cobra.

Soviety odpovedali až v roku 1969 viacúčelovým útočným a výsadkovým dvojmotorovým vrtuľníkom Mi-24 (v kóde NATO Hind) určeným na priamu podporu pozemných vojsk, ktorý okrem trojčlennej posádky (pilot a operátor zbraňových systémov v tandeme v kabíne, palubný technik v spojovacom tuneli medzi kabinou a nákladovým priestorom) a mohutnej výzbroje mohol niesť aj 8 až 16-členný výsadok pechoty.

Američania rodinu Kobier v roku 1986 rozšírili o dvojmotorový klasický útočný vrtuľník Bell AH-1 Super Cobra, ktorý USMC používa dodnes.

Desiata časť seriálu o výzbroji OS SR, armád našich susedov, niektorých spojencov v NATO, ako aj ďalších krajín predstaví útočné vrtuľníky (Attack Helicopters), ktoré tvoria špeciálnu podskupinu bojových vrtuľníkov (Combat Helicopters) a podobne ako nadzvukové stíhačky či tanky patria k najvyspelejším a najdrahším zbraňovým systémom moderných armád.

„Naše“ útočné vrtuľníky

Z majetku bývalej spoločnej čs. armády vtedajšia Armáda SR v roku 1992 získala 10 vrtuľníkov Mi-24V, 8 Mi-24D a jeden stroj Mi24DU pre Vojenské múzeum v Piešťanoch. Ich počet sa do roku 2011 zredukoval na osem a bojiaschopné zostali iba štyri, pričom technická životnosť troch sa skončila v apríli, júni a novembri minulého roka a poslednému sa skončí v roku 2013. Vzhľadom na drahú prevádzku a neefektívnosť ďalšieho predlžovania životnosti týchto vrtuľníkov, ktoré už nemožno použiť ani v operáciách OS SR v zahraničí, rozhodla sa Bezpečnostná rada SR schváliť tri roky plánovaný zámer a vyradiť ich z výzbroje k 20. septembru 2011. Vo výzbroji vzdušných síl OS SR naďalej zostáva 11 ťažkých transportných vrtuľníkov Mi-17M, ktoré sa v prípade potreby dajú vyzbrojiť a upraviť na bojové stroje.

Vrtuľník Mi-24 konštrukčnej kancelárie M. L. Mila je robustný útočný-výsadkový vrtuľník určený na priamu podporu pozemných vojsk, schopný transportovať 8 až 16 členný výsadok plne vyzbrojených vojakov. Jeho hlavnou výzbrojou v základnej verzii je pohyblivý štvorhlavňový rotačný 12,7 mm guľomet so zásobou 1 470 nábojov, ale niektoré typy majú pohyblivý dvojhlavňový 23 mm automatický kanón so 450 nábojmi (Mi-24VP, Mi-24VM) alebo 30 mm pevne lafetovaný kanón so 750 nábojmi (Mi-24P). Pod pomocnými krídlami môže mať podvesených osem protitankových riadených striel (PTRS), napr. 9M114 v kóde NATO AT-6 Spiral, alebo štyri strely 9M17 Phalanga či 9K114 Šturm, ako aj protiletadlové strely vzduch-vzduch R-60 (AA-8 Aphid), nehovoriac o rozičkových blokoch pre protizemné neriadené rakety kalibru 57 a 80 mm. V časoch najväčšej konjunktúry malo vrtuľníky Mi-24 vo výzbroji okolo 45 krajín sveta a bojovali vo viacerých vojnách, napr. Etiópie proti Somálsku (1977 – 1978), Vietnamu proti Kambodži (1978), Libye proti Čadu (1978 – 1987) a ďalších (napr. v Angole, Sierra Leone či Čechensku). V 80. rokoch ich afgánski protisovietski povstanci nazvali „Satanovými korábmami“ a dokázali im ako-tak čeliť až po získaní amerických protiletadlových kompletov FIM-92 Stinger. Dnes už je sláva Mi-24 na ústupe a nahrádzajú ich modernizované Mi-35 Super Hind, nové Mi-28 Havoc a, zatiaľ iba v Ruskej federácii, najmodernejšie vrtuľníky Ka-50 Hokum A a Ka-52 Hokum B.

Útočné vrtuľníky našich susedov

Vzdušné sily Armády Českej republiky vo výzbroji v súčasnosti deklarujú ešte 18 strojov Mi-24V, ktorých životnosť sa tiež pomaly končí, a 10 modernizovaných vrtuľníkov Mi-35 (Super Hind). Vzhľadom na ekonomickú situáciu krajiny a výdavky na lízing stíhačiek JAS 39 Gripen sa ich počet bude zrejme postupne redukovat až doslúžia a vyradia ich z výzbroje. Hoci informácie chýbajú, obnovenie tejto kategórie vrtuľníkov novými strojmi je nanajvýš nepravdepodobné. Z ťažkých transportných vrtuľníkov s možnosťou prestavby na bojové Armáda ČR deklaruje 5 strojov typu Mi-8S, 16 typu Mi-17 a 16 typu Mi-171S.

Náš severný sused a spojenec v NATO Poľsko má podľa dostupných informácií vo výzbroji ešte 16 vrtuľníkov Mi-24V a 13 Mi-24D a v blízkej budúcnosti plánuje nakúpiť 12 modernizovaných Mi-35P. Či je tento plán reálny, ukáže najbližší vývoj ekonomiky krajiny v rámci EÚ. Z ťažkých transportných vrtuľníkov majú poľské vzdušné sily vo výzbroji 28 vrtuľníkov Mi-8T, Mi-8RL a Mi-BMTW-1, ako aj 11 strojov Mi-17, Mi-17AE a Mi-17-1V.

Údaje o počtoch útočných a ďalších vrtuľníkov vo výzbroji Ukrajiny sa značne rozchádzajú. Niektoré zdroje uvádzajú 42 strojov Mi-24 a 25 strojov Mi-26 (ukrajinská modernizácia?), ako aj

Technický exkurz

Útočné vrtuľníky sú špeciálnou podskupinou bojových vrtuľníkov, ktoré sice tiež nesú hlavnú raketovú výzbroj, ale väčšinou sú to len vyzbrojené viacúčelové a transportné vrtuľníky (napr. Bell UH-1 Iroquois, Sikorsky UH-60 Black Hawk, Westland Scout, Westland Lynx, Aérospatiale SA 330 Puma, Mil Mi-8 Hip, Mil Mi-17 Hip-H a ďalšie) a repertoárom výzbroje, elektronickou výbavou, odolnosťou, obratnosťou ani celkovou bojovou hodnotou sa útočným vrtuľníkom nemôžu rovnat.

Primárnym poslaním útočných vrtuľníkov je ničenie zbraní a jednotiek nepriateľa a podpora vlastných síl. Tomu zodpovedá aj ich konštrukcia, predovšetkým úzky dobre opancierovaný trup, dvojmiestna kabína, v ktorej pilot a navigátor-operátor zbraňových systémov sedia za sebou v tandeme, pohyblivý kanón pod nosom trupu, ako aj pomocné krídla so závesníkmi pre ďalšiu výzbroj. Tú môžu tvoriť rozličné kombinácie kontajnerov s hlavňovými zbraňami, kazetovými bombami, bloky neriadených rakiet, riadené i samonavádzacie strely či presne navádzané alebo klasické bomby. V kabíne v tandeme spravidla vpredu sedí pilot a za ním operátor, ale v niektorých vrtuľníkoch (napr. Mi-24 alebo AH-2 Rooivalk) je poradie opačné. Ojedinele sa vyskytujú aj útočné vrtuľníky s jednočlennou posádkou (napr. Ka-50 Hokum A), či dvojicou pilotov sediacich vedľa seba (Ka-52 Hokum B), ale ide skôr o výnimky.

Hoci, ako sme už uviedli, útočné vrtuľníky sú podskupinou bojových vrtuľníkov, aj v tejto kategórii popri „čistých“ útočných existujú ešte dve ďalšie špecifikácie, a to útočné-výsadkové a útočné-prieskumné vrtuľníky. Jediným dodnes slúžiacim vrtuľníkom prvého typu je pôvodom sovietsky Mi-24. Svojho času mu však hrozila veľká konkurencia v podobe amerického vrtuľníka Sikorsky S-67 Blackhawk (nemá nič spoločné s vrtuľníkom UH 60 Black Hawk), ktorý okrem ťažkej výzbroje (vrátane striel vzduch-vzduch Sidewinder) mohol niesť až 15-členný výsadok a podľa testov z rokov 1970 – 1974 bol v tom čase najvýkonnejším útočným vrtuľníkom na svete! Do výzbroje však z neznámych príčin neprišiel.

Útočné-prieskumné vrtuľníky sú menšie, ale dobre opancierované a vyzbrojené stroje s veľkou rýchlosťou a obratnosťou, určené primárne na ozbrojený prieskum (napr. britský Westland Scout, japonský OH-1 Ninja, ruský Ansat-2RC a ďalšie). V tejto kategórii sa ako bezkonkurenčná špička javil vrtuľník konzorcia firiem Boeing-Sikorsky RAH-66 Comanche konfigurácie stealth, ktorý v roku 1991 vyhral náročnú súťaž US Army (RAH v jeho názve znamená Reconnaissance-Attack Helicopter – prieskumný-útočný vrtuľník). Bol skutočne unikátny – jeho aerodynamické telo nerušili žiadne nerovnosti, pretože zbraňové systémy mal uložené v šachtách v trupe, z ktorých sa vysúvali až tesne pred použitím, a dokonca aj vyrovnávací rotor mal obklopený ochranným plášťom! Najmä pre vysokú cenu jeho utramoderného vybavenia a zmenu podmienok predpokladaného nasadenia (Afganistan) však projekt v roku 2004 zrušili.

Americký AH-64D Longbow Apache

Tabuľka základných parametrov a výkonov (Vzletová hmotnosť je max. vzletová hmotnosť; Bojový dolet je max. dolet s internými nádržami, otáznik znamená, že údaj výrobca utajuje, alebo ho nebolo možné zistiť)

Typ Posádka	Prázdna hmotnosť Vzletová hmotnosť	Dĺžka trupu Rozpätie kridiel	Priemer nosného rotora:	Pohonná jednotka Výkon každého motora	Max. rychlosť	Dostup Stúpaivosť Bojový dolet
Mi-24 Hind 3 osoby	8 500 kg 12 000 kg	17,51 m 6,54 m	17,3 m	2 x Klimov (Izotov) TV3-117V 1 611 kW	335 km/h	4 500 m ? 450 km
Bell AH-1 Cobra 2 osoby	2 993 kg 4 535 kg	13,6 m 3,15 m	14,63 m	1 x AVCO Lycoming T-53-L- 703 1 300 kW	195 km/h	3 720 m ? 510 km
Bell AH-1 Super Cobra 2 osoby	4 630 kg 6 690 kg	13,9 m 3,15 m	14,6 m	2 x General Electric T700-401 1 300 kW	352 km/h	3 720 m 8,2 m/s 587 km
AH-64A Apache 2 osoby	5 165 kg 9 525 kg	14,97 m 5,23 m	14,63 m	2 x Gen. Electric T700-GE-701 1 260 kW	293 km/h	6 400 m 12,8 m/s 482 km
AH-64D Longbow 2 osoby	5 352 kg 10 107 kg	14,97 m 5,23 m	14,63 m	2 x Gen. Electric T700-GE-701G 1 490 kW	261 km/h	4 800 m 15,7 m/s 407 km
Westland Apache AH1 2 osoby	5 165 kg 9 525 kg	17,7 m 5,23 m	14,6 m	2 x Rolls- Royce/Turbomeca RTM322, 1 566 kW	293 km/h	6 400 m 12,7 m/s 537 km
Eurocopter Tiger 2 osoby	3 060 kg 6 000 kg	14,08 m ?	13,00 m	2 x MTU Turbomeca Rolls-Royce MTR390, 873 kW	315 km/h	4 000 m 10,7 m/s 430 km
Agusta A129 Mangusta 2 osoby	2 530 kg 4 600 kg	12,28 m ?	11,90 m	2 x Rolls-Royce Gem 2-1004D 664 kW	278 km/h	4 725 m 10,2 m/s 510 km
TAI/Agusta T-129 2 osoby	cca 2 700 kg 5 000 kg	14,6 m ?	11,90 m	2 x LHTEC CTS800-4A 1 014 kW	269 km/h	6 096 m 14,m/s 561 km
Mi-28 Havoc 2 osoby	7 890 kg 12 100 kg	17,91 m 6,54 m	17,2 m	2 x Klimov TV3- 117VMA 1 618 kW	324 km/h	5 800 m 13,6 m/s 550 km
Ka-50 Hokum-A 1 osoba	7 700 kg 10 800 kg	16 m	14,5 m	2 x Klimov TV3- 117VK 1 641 kW	315 km/h	5 500 m 10 m/s 545 km
Ka-52 Hokum-B 2 osoby	? 11 300 kg	14,5 m 7,3 m	?	2 x Klimov TV3- 117MVA 1 638 kW	300 km/h	5 300 m ? 500 km
Denel AH-2 Rooivalk 2 osoby	5 730 kg 8 750 kg	18,73 m	15,58 m	2 x Turbomeca Makila 1K2 1 420 kW	278 km/h	6 100 m 13,3 m/s 740 km
RAH-66 Comanche 2 osoby	4 218 kg 7 896 kg	14,28 kg bez kridiel	11,90 m	2 x LHTEC T-800- LHT-801 1 165 kW	324 km/h	4 566 m 4,55 m/s 278 km

České Mi-35 Super Hind

56 ťažkých transportných vrtulníkov Mi-8 a Mi-17 viacerých verzií. V iných prameňoch sa možno dočítať o 58 útočných vrtulníkoch Mi-24 a až o 100 strojoch Mi-8 a Mi-17! Hoci Ukrajina po rozpade ZSSR zdedila z jeho arzenálu nepochybne značné množstvo zbraní aj v tejto kategórii, vzhľadom na ich starnutie a postupné vyradovanie z výzbroje, ako aj na obmedzené možnosti ukrajinskej ekonomiky budú zrejme pravdepodobnejšie prvé čísla.

Maďarské vzdušné sily disponujú dovedna 12 útočnými vrtulníkmi Mi-24D, Mi-24V a Mi-24P, ktoré od roku 2010 postupne modernizujú na typ Mi-35 v štandarde NATO. V roku 2010 objednali 10 nových ťažkých transportných vrtulníkov Mi-8, ktorými chcu nahradit' staršie stroje tohto typu, pričom tie hodlajú predat' do Etiópie a Peru. V kategórii ťažkých vrtulníkov disponujú aj dvoma modernizovanými vrtulníkmi Mi-17N a piatimi strojmi Mi-17P. Túto maďarskú vrtulníkovú flotilu v roku 2011 doplnilo 30 ľahkých transportných vrtulníkov Bell UH-1N Twin Huey, ktoré získali ako dar od USMC!

Rakúsko vo svojej výzbroji nemá žiadne klasické útočné vrtulníky, ale disponuje deviatimi ťažkými transportnými vrtulníkmi Sikorsky S-70 Black Hawk a dvadsiatimi tromi ľahkými transportnými vrtulníkmi Agusta Bell 212 Twin Huey, ktoré možno vyzbrojit', ako aj jedenástimi ľahkými prieskumnými vrtulníkmi Bell OH-58D Kiowa. Tieto stroje boli pôvodne neozbrojené, ale po skúsenostiach z Perzského zálivu ich Američania vybavili 12,7 mm gulometom a dokonca aj odpaľovacími zariadeniami PTRS Hellfire a protiletadlových rakiet Stinger!

Najzaujímavejšie útočné vrtulníky ďalších krajín

Azda najznámejším a najobávanejším, hoci nie najmladším útočným vrtulníkom na svete je americký AH-64A Apache firmy McDonnell Douglas. Do výzbroje US Army ho zaviedli v roku 1984 a okamžite sa stal postrachom. Vďaka špičkovým optoelektronickým vyhľadávacím, zameriavacím a výstražným systémom, ako aj mohutnej výzbroji, dnes len ťažko nachádza rovnocenného súpera. Jeho hlavnú výzbroj predstavuje 30 mm kanón s kadenciou 625 výstrelov za minútu so zásobou 1 200 nábojov. Na pomocných kridlách môže niesť až 16 (4 x 4) PTRS Hellfire, schopných zničiť akýkoľvek známy typ tanku, alebo štyri bloky pre 76 neriadených 70 mm rakiet vzdych- zem. Na koncoch kridiel má navyše zavesené po dve samonavádzacie protiletadlové strely Stinger.

Vynikajúca je aj jeho pasívna ochrana. Pancier AH-64 je odolný i proti trieštivo-trhavým streľám do kalibru 23 mm a jeho avioniku, komunikačné systémy i motory chráni prídavný pancier. Motory sú vybavené systémom „Čierna diera“ znižujúcim ich tepelné vyžarovanie, čo nepriateľským strelám s infračerveným navádzaním sťažuje zásah. A aj v prípade zásahu pancierovaná kabína AH-64A Apache znesie bez poškodenia pád rýchlosťou až 13 metrov za sekundu!

Nová verzia AH-64D Longbow Apache, vyrábaná firmou Boeing, prišla do výzbroje v roku 1997. Pribudol na nej výkonný rádiolokátor Longbow nad hlavou nosného rotora, umožňujúci celokruhové sledovanie priestoru a použitie samonavádzacích striel v režime „Fire and Forget“ (odpál a zabudni). Táto verzia AH-64 dokáže aj v najhoršom počasi a za zníženej viditeľnosti sledovať niekoľko cieľov súčasne a ničit' ich podľa stanovených priorit (ďalšie údaje v tabuľke základných parametrov a výkonov). Vrtulníky AH-64A Apache a AH-64D Longbow Apache majú okrem USA vo výzbroji aj Egypt (36 + 0), Grécko (20 + 12), Izrael (37 + 11), Japonsko (0 + 55), Kuvajt (0 + 16), Holandsko (0 + 29), Saudská Arábia (12 + 0), Singapur (0 + 20), Spojené arabské emiráty (0 + 30) a Veľká Británia, ktorá však používa 67 licenčných strojov WAH-64D.

Britský útočný vrtulník WAH-64D, označovaný aj ako Westland Apache AH1, vyrába firma Westland (súčasť konzorcia Agusta-Westland), a ide o licenčnú verziu AH-64D Longbow Apache, líšiacu sa od amerického originálu najmä niektorými prvkami výzbroje, obranným systémom od BAe Systems a pohonom (pozri tabuľku).

V roku 1984 sa Nemecká spolková republika a Francúzsko dohodli na spoločnom vývoji útočného vrtulníka Eurocopter Tiger. Jeho zrod bol neľahký a materské krajiny prvé exempláre stroja, koncipovaného ešte za studenej vojny, zaviedli do výzbroje až v roku 2003. Napriek veľkým „pôrodným bolestiam“ sa Tiger (vo Francúzsku nazvaný HAC - Hélicoptère Anti-Char - protitankový vrtulník) ukázal ako veľmi sľubný projekt. Ide o pomerne ľahký (pozri tabuľku), veľmi obratný a dostatočne rýchly stroj do každého počasia i dennej či nočnej doby s vysokou úrovňou ochrany i silnou výzbrojou. Jeho trup, odolný proti streľám do kalibru 23 mm, má škrupinovú konštrukciu z kevlaru a skleneného kompozitu a je pokrytý medeno-bronzovou mriežkou, ktorá ho chráni proti bleskom a elektromagnetickým vplyvom. Nad hlavou nosného rotora nesie zameriavač s televíznou kamerou, termovíznym generátorom a laserovým diaľkomerom, čo mu umožňuje operovať z úkrytu s minimálnym rizikom. Do jeho výzbroje patrí 30 mm kanón so 450 nábojmi a na závesníkoch pod kridlami môže v rozličných kombináciách niesť bloky so 68 mm neriadenými raketami SNEB, protiletadlové samonavádzacie strely Mistral alebo Stinger a PTRS HOT, Trigat alebo Hellfire. Francúzsko malo ku konci roka 2010 vo výzbroji 24 Tigrov (objednalo ich 80), Nemecko 6 (objednalo tiež 80), Austrália 16 (objednala 22) a Španielsko 5 (objednalo 24).

Ďalším vydaným európskym projektom je útočný vrtulník talianskej firmy Agusta A 129 Mangusta (Mungo), ktorý vyvinuli ešte pred Eurocopterom. Malo ísť o prvý spoločný západoeurópsky stroj tejto kategórie, ale keď Briti a Holanďania uprednostnili americký AH-64 Apache a Nemci, Francúzi a Španieli zasa Tigra, dokončili ho Taliani sami. Je to jeden z najľahších útočných vrtulníkov na svete, ktorý však disponuje veľmi odolným drakom, vyspelým integrovaným avionickým systémom a širokou škálou výzbroje, do ktorej okrem rotačného 20 mm trojhlavňového kanóna patria aj 70 a 81 mm neriadené rakety, protiletadlové samonavádzacie strely Stinger alebo Mistral a PTRS Hellfire alebo TOW. Talianska armáda v januári 2010 disponovala už 56 strojmi tohto typu zo 60 objednaných. O kvalitách Mangusty svedčí aj skutočnosť, že jej klon s označením TAI/Agusta Westland T-129 v celkovom počte 60 strojov si objednalo i Turecko (porovnaj v tabuľke). Prvé stroje z továrne Agusta Westland v Taliansku majú Turci dostať už v roku 2012.

Zamýšľaná obmena dosluhujúcich útočných-výsadvkových vrtulníkov triedy Mi-24 modernjšími strojmi Mi-40 rovnakej kategórie ešte pred pádom VZ Sovietom nevyšla, a tak sa vydali cestou vývoja klasického útočného vrtulníka novej generácie, ktorým sa stal Mi-28 Havoc. Prvý raz vzlietol už v novembri 1982, ale do výzbroje začal prichádzať až v roku 2006. Čoskoro sa objavila i jeho nočná verzia Mi-28N (Nočný lovec) s infračervenými senzormi a snímačmi na monitorovanie vo zvyškovom svetle, vybavená aj laserovým diaľkomerom/označovačom cieľov, navádzacím ra-

Slovenský Mi-24V Hind

Ruský Mi-28NE Havoc

RAH-66 Comanche

darom a modernejšou výzbrojou. Tvoria ju 30 mm kanón so zásobou 300 nábojov a kadenciou až 900 výstrelov za minútu a rozličné kombinácie 80 a 130 mm neriadených rakiet, samonavádzacích protiletadlových striel Igla a Vypel a PTRS Ataka V a Vichr. Odolný trup je v oblasti kabíny zosilnený titánom a keramikou. Samozrejmosťou sú vystrelovacie sedadlá, ktoré sa v núdzi aktivujú po explozívnom odstránení listov nosného rotora a krytu kabíny. Ruské ozbrojené sily majú v súčasnosti vo výzbroji okolo 50 strojov Mi-28 a Mi-28N, celkový počet objednaných nie je známy. Záujem o nákup 42 vrtulníkov typu Mi-28NE prejavilo v roku 2010 Alžírsko a 10 kusov verzie Mi-28N si v tom istom roku objednala i Venezuela.

Najväčší konkurent Milova Kamov predstavil v roku 1995 novú koncepciu útočného vrtulníka Ka-50 „Čierny žralok“ (Hokum A) s automatizovaným palubným systémom umožňujúcim redukciu posádky na jednu osobu a dvojítm rotorom v koaxiálnom usporiadaní, ktorého listy sa otáčajú proti sebe, takže nepotrebuje vyrovnávací rotor. Napriek tejto úspore je Ka-50 väčší a ťažší ako americký AH-64 Apache, pričom bojovou silou sa mu údaje vyrovná. Na pravej strane trupu má pevne ľafetovaný 30 mm kanón s dvoma oddelenými zásobníkmi po 500 nábojoch, čo umožňuje pilotovi voľiť strelbu priebojnou protitankovou alebo explozívnu muníciou. Okrem toho môže niesť až 3 000 kg ďalšej podvesenej výzbroje, a to neriadené 80 a 122 mm rakety, protiletadlové strely Igla a Vypel, PTRS Vichr; ako aj širokú škálu laserom navádzaných protizemných striel a bômb v rozličných kombináciách. Podľa dostupných informácií má ruské vojenské letectvo v operačnom nasadení asi 10 vrtulníkov Ka-50, ale ich ďalší prisun je otázný.

Zatiaľ čo konštrukčná kancelária Milova pracovala na nočnej verzii Mi-28N, Kamov súbežne vyvíjal útočný vrtulník Ka-52 Alligator (Hokum B). Jeho prvý let sa uskutočnil v roku 1997, v roku 2010 ruské vojenské letectvo prevzalo prvé štyri operačné kusy, v súčasnosti ich má 16 a celková objednávka zatiaľ znie na 30 strojov.

Ide o dvojmiestny útočný vrtulník schopný operovať za každého počasia vo dne i v noci, odvodený z jednomiestneho vrtulníka Ka-50. Ruská generalita totiž práve tejto verzii priľis nedôverovala tvrdiac, že jeden pilot je príliš zaťažený už pri denných operáciách a stroj určený aj na nasadenie v noci musí mať dvojčlennú posádku. Konštrukčné zmeny sa preto prejavili najmä v prednej časti trupu, zatiaľ čo stred a zadná časť zostali prakticky totožné s Ka-50 a oba typy majú spoločných až 80 % konštrukčných dielcov a skupín. V dvojmiestnej kabíne Ka-52 sú vystrelovacie

sedadlá umiestnené vedľa seba. Vľavo sedí pilot-veliteľ, vpravo pilot-navigátor-operátor zbraňových systémov. Riadenie je zdvojené a obaja majú k dispozícii štyri multifunkčné a dva menšie displeje. Veliteľ má navyše prehľadový displej HUD. V puzdre pod nosom Ka-52 je elektrooptický pozorovací systém TOES-520 s televíznou a termovíznou kamerou. K vybaveniu vrtulníka patrí aj centrálny bojový systém Argument-2000, vrátane prílbových zameriavačov, systém ochrany L370 Vitebsk, zbraňový riadiaci systém SUO-806P a palubný rádiolokátor Phazatron Arbalet-52. Na pravej strane trupu má Ka-52 pevný 30 mm kanón so 470 nábojmi a na závesníkoch kridiel môže niesť 2 000 kg ďalšej výzbroje podobného zloženia, akým disponuje Ka-50.

Posledným útočným vrtulníkom, ktorý predstavíme, je juhoafrický AH-2 Rooivalk (v afrikáncine Červená pustovka) firmy Denel. Je to dvojmotorový stroj určený na ničenie obrnených cieľov, podporu pozemných vojsk, sprievod transportných vrtulníkov a prieskum. Dvojčlenná posádka sedí v opancierovanej kabíne s multifunkčnými displejmi v tandeme – vpredu navigátor-operátor a vzadu pilot. Ten disponuje aj prehľadovým displejom HUD. Stroj je vybavený systémom automatického riadenia letu v prízemných výškach a navigačným systémom INS a GPS.

Ka-52 Alligator (Hokum B)

AH-2 Rooivalk má v otočnej veži pod nosom trupu 20 mm kanón so 700 nábojmi, ktorý môžu ovládať obaja členovia posádky pomocou prílbových zameriavačov. Na pomocných kridlách môže niesť až 16 (4 x 4) PTRS Denel Dynamic ZT-8 Mokopa alebo rovnaký počet striel Hellfire či HOT-3 či štyri bloky so 70 mm neriadenými raketami FFAR FZ 90 s bojovými hlavicami rozličného určenia. Túto výzbroj možno doplniť dvoma až štyrmi samonavádzacími protiletadlovými strelami Mistral alebo Darter. Juhoafrické letectvo začalo vrtulníky AH-2 Rooivalk zavádzať do výzbroje v roku 1999 a dnes ich má v operačnom nasadení 12.

Na úplný záver ešte jedno upozornenie: Tabuľka základných parametrov a výkonov obsahuje aj údaje o americkom prieskumnom-útočnom vrtulníku RAH-66 Comanche, ktorého projekt v roku 2004 síce zrušili, ale jeho porovnanie s aktívnymi strojmi môže byť zaujímavé.

2012

JANUÁR

1 Nový rok,
Deň vzniku SR
2 Alexandra, Karina
3 Daniela
4 Drahoslav
5 Andrea
6 Zjavenie Pána,
Traja králi
Antónia
7 Bohuslava
8 Severín
9 Alexej
10 Dáša
11 Malvína
12 Ernest
13 Rastislav
14 Radovan
15 Dobroslav
16 Kristína
17 Nataša
18 Bohdana
19 Mário, Drahomíra
20 Dalibor
21 Vincent
22 Zora
23 Miloš
24 Timotej, Timea
25 Gejza
26 Tamara
27 Bohuš
28 Alfonz
29 Gašpar
30 Ema
31 Emil

FEBRUÁR

1 Tatiana
2 Erik, Erika
Hromnice
3 Blažej
4 Veronika
5 Agáta
6 Dorota
7 Vanda
8 Zoja
9 Zdenko
10 Gabriela
11 Dezider
12 Perla
13 Arpád
14 Valentín
15 Pravoslav
16 Ida, Liana
17 Miloslava
18 Jaromír
19 Vlasta
20 Livia
21 Eleonóra
22 Etela
23 Roman, Romana
24 Matej
25 Frederik, Frederika
26 Viktor
27 Alexander
28 Zlatica
29 Radomír

MAREC

1 Albín
2 Anežka
3 Bohumil, Bohumila
4 Kazimír
5 Fridrich
6 Radoslav, Radoslava
7 Tomáš
8 Alan, Alana
9 Františka
10 Branislav, Bruno
11 Angela, Angelika
12 Gregor
13 Vlastimil
14 Matilda
15 Svetlana
16 Boleslav
17 Lubica
18 Eduard
19 Jozef
20 Víťazoslav, Klaudius
21 Blahoslav
22 Beňadik
23 Adrián
24 Gabriel
25 Marián
26 Emanuel
27 Alena
28 Soňa
29 Miroslav
30 Vieroslav, Vieroslava
31 Benjamín

APRÍL

1 Hugo
2 Zita
3 Richard
4 Izidor
5 Miroslava
6 Veľký piatok
7 Zoltán
8 Veľkonočná nedela
Albert
9 Veľkonočný pondelok
Milena
10 Igor
11 Július
12 Estera
13 Aleš
14 Justína
15 Fedor
16 Dana, Danica
17 Rudolf
18 Valér
19 Jela
20 Marcel
21 Ervín
22 Slavomír
23 Vojtech
24 Juraj
25 Marek
26 Jaroslava
27 Jaroslav
28 Jarmila
29 Lea, Leo
30 Anastázia

MÁJ

1 Sviatok práce
2 Zigmund
3 Galína
4 Florián
5 Lesana, Lesia
6 Hermína
7 Monika
8 Deň víťazstva
nad fašizmom
Ingrida
9 Roland
10 Viktória
11 Blažena
12 Pankrác
13 Servác
14 Bonifác
15 Žofia
16 Svetozár
17 Gizela
18 Viola
19 Gertrúda
20 Bernard
21 Zina
22 Júlia, Juliána
23 Želmíra
24 Ela
25 Urban
26 Dušan
27 Iveta
28 Viliam
29 Vilma
30 Ferdinand
31 Petronela, Petrana

JÚN

1 Žaneta
2 Xénia, Oxana
3 Karolína
4 Lenka
5 Laura
6 Norbert
7 Róbert
8 Medard
9 Stanislava
10 Margaréta
11 Dobroslava
12 Zlatko
13 Anton
14 Vasil
15 Vit
16 Blanka, Bianka
17 Adolf
18 Vratislav, Vratislava
19 Alfréd
20 Valéria
21 Alojz
22 Paulína
23 Sidónia
24 Ján
25 Tadeáš, Olívia
26 Adriána
27 Ladislav, Ladislava
28 Beáta
29 Peter a Pavol, Petra
30 Melánia

JÚL

1 Diana
2 Berta
3 Miloslav
4 Prokop
5 Sviatok sv. Cyrila
a sv. Metoda
Cyril a Metod
6 Patrik, Patrícia
7 Oliver
8 Ivan
9 Lujza
10 Amália
11 Milota
12 Nina
13 Margita
14 Kamil
15 Henrich
16 Drahomír
17 Bohuslav
18 Kamila
19 Dušana
20 Iľja, Eliáš
21 Daniel
22 Magdaléna
23 Oľga
24 Vladimír
25 Jakub
26 Anna, Hana
27 Božena
28 Krištof
29 Marta
30 Libuša
31 Ignác

AUGUST

1 Božidara
2 Gustáv
3 Jerguš
4 Dominik, Dominika
5 Hortenzia
6 Jozefína
7 Štefánia
8 Oskár
9 Ľubomíra
10 Vavrinec
11 Zuzana
12 Darina
13 Ľubomír
14 Mojmir
15 Marcela
16 Leonard
17 Milica
18 Elena, Helena
19 Lydia
20 Anabela
21 Jana
22 Tichomír
23 Filip
24 Bartolomej
25 Ľudovít
26 Samuel
27 Silvia
28 Augustín
29 Vyročie SNP
Nikola, Nikolaj
30 Ružena
31 Nora

SEPTEMBER

1 Deň Ústavy SR
Drahoslava
2 Linda
3 Belo
4 Rozália
5 Regina
6 Alica
7 Marianna
8 Miriama
9 Martina
10 Oleg
11 Bystrík
12 Mária
13 Ctibor
14 Ľudomil
15 Sedembolestná
Panna Mária
Jolana
16 Ľudmila
17 Olympia
18 Eugénia
19 Konštantín
20 Ľuboslav, Ľuboslava
21 Matúš
22 Móric
Deň OS SR
23 Zdenka
24 Ľuboš, Ľubor
25 Vladislav
26 Edita
27 Cyprián
28 Václav
29 Michal, Michaela
30 Jarolím

OKTÓBER

1 Arnold
2 Levoslav
3 Stela
4 František
5 Viera
6 Natália
7 Eliška
8 Brigita
9 Dionyz
10 Slavomíra
11 Valentína
12 Maximilián
13 Koloman
14 Boris
15 Terézia
16 Vladimíra
17 Hedviga
18 Lukáš
19 Kristián
20 Vendelín
21 Uršula
22 Sergej
23 Alojzia
24 Kvetoslava
25 Aurel
26 Demeter
27 Sabína
28 Dobromila
29 Klára
30 Šimon, Simona
31 Aurélia

NOVEMBER

1 Sviatok
všetkých svätých
Denisa, Denis
2 Pamiatka zosnulých
3 Hubert
4 Karol
5 Imrich
6 Renáta
7 René
8 Bohumír
9 Teodor
10 Tibor
11 Martin, Maroš
12 Svätopluk
13 Stanislav
14 Irma
15 Leopold
16 Agnesa
17 Deň boja za slobodu
a demokraciu
Klaudia
18 Eugen
19 Alžbeta
20 Félix
21 Elvira
22 Cecília
23 Klement
24 Emília
25 Katarína
26 Kornel
27 Milan
28 Henrieta
29 Vratko
30 Ondrej, Andrej

DECEMBER

1 Edmund
2 Bibiána
3 Oldrich
4 Barbora, Barbara
5 Oto
6 Mikuláš
7 Ambróz
8 Marina
9 Izabela
10 Radúz
11 Hilda
12 Otília
13 Lucia
14 Branislava, Bronislava
15 Ivica
16 Albína
17 Kornélia
18 Sláva, Slávka
19 Judita
20 Dagmara
21 Bohdan
22 Adela
23 Nadežda
24 Štedrý deň
Adam a Eva
25 1. sviatok vianočný
26 2. sviatok vianočný
Štefan
27 Filoména
28 Ivana, Ivona
29 Milada
30 Dávid
31 Silvester

: exponáty VHM

/ Peter TURZA

/ VHÚ – VHM Piešťany

/ foto Miroslav MIHÁLIK

30 mm protiletadlový dvojkanón vz. 53 (medzi vojenskou verejnosťou familiárne nazývaný Jašterka) s evidenčným číslom 313236 tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany. Kanón bol vyrobený koncom roka 1960 v Trenčíne.

Hlavné technické údaje	
Obsluha	5 osôb
Hmotnosť vozidla	10 300 kg
Dĺžka zbrane na vozidle v pochodovej polohe	6 920 mm
Dĺžka zbrane mimo vozidlo v bojovej polohe	3 835 mm
Šírka vozidla zo zbraňou	2 345 mm
Šírka zbrane mimo vozidlo	1 800 mm
Výška zbrane na vozidle	2 525 mm
Výška zbrane mimo vozidlo	1 864 mm
Počiatočná rýchlosť strely	1 000 m.s ⁻¹
Max. diaľkový dosah	9 700 m
Max. výškový dosah	6 300 m
Účinný dosah na vzdušné ciele	3 500 m
Účinný dosah na pozemné ciele	2 000 m
Rozsah námeru cez kabínu vodiča	- 2° až + 85°
Rozsah námeru cez kopulu veliteľa	- 0° až + 85°
Rozsah námeru mimo kabínu a kopulu veliteľa	- 10° až + 85°
Rozsah odmeru	360°
Praktická rýchlosť strelby	120 rán/min
Max. rýchlosť na ceste	60 km.h ⁻¹
Maximálna rýchlosť na poľných cestách	30 – 40 km.h ⁻¹
Max. rýchlosť v teréne	20 km.h ⁻¹
Akčný rádius	500 km

Úspešná Jašterka

V rokoch 1961 – 1969 sa nachádzal vo výzbroji vševojskových útvarov Západného vojenského kruhu, na území dnešnej Českej republiky. V roku 1970 kanón po strednej oprave zostal na Slovensku. Využíval ho útvary v Nitre. Koncom roka 1987 po generálnej oprave prevzal kanón vojenský útvar v Poprade a v septembri 1992 skončil v ďalšom popradskom útvare. V lete 1998 získalo kanón VHÚ Bratislava na základe bezodplatného prevodu od múzea SNP v Banskej Bystrici.

Vývoj protiletadlového dvojkanóna, lafetovaného na pancierové vozidlo Praga V3S pod krycím označením Jašterka začal v polovici roka 1957 na základe nariadenia generála Janka. Pre vyriešenie tejto úlohy bolo rozhodnuté za širokého príspevnia výskumných stredísk MNO v čo najkratšom čase vyrobiť funkčný model.

Dva prototypy

Ten sa po zhotovení koncom leta 1957 v plnej miere využil na overenie správnosti riešenia zvolenej technickej koncepcie. Prvý prototyp so zásobníkom na 50 nábojov bol vyrobený do konca októbra 1957 v dielni 1. ústredného automobilového opravárenského závodu Prieľouč za priameho riadenia referentov VATS a VD. Skúšky prototypu boli v novembri 1957 s vyhovujúcim výsledkom.

Po spracovaní technicko-taktických požiadaviek MNOVD koncom roka 1957 bolo dokončenie vývoja odovzdané Závodom Októbrovej revolúcie Vsetín – vývojový závod O7 Brno ako podniková úloha. Do začiatku marca 1958 postavil Závod októbrovej revolúcie Vsetín druhý prototyp samohybného protiletadlového dvojkanóna Jašterka z nepredpísaného pancierového materiálu. S oboma prototypmi boli v máji až auguste uskutočnené funkčné, balistické, taktické a spojovacie skúšky. Oba prototypy vyhoveli stanoveným požiadavkám.

Koncom augusta 1958 sa uskutočnili na základe nariadenia ministerstva obrany porovnávacie skúšky medzi samohybným protiletadlovým dvojkanónom Jašterka a PLdV vz. 53 vo Vojenskom výcvikovom priestore Mimoň. Skúšky ukázali, že boli úspešne odstránené nedostatky samohybného protiletadlového dvojkanónu Jašterka. Úpravy umožnili najmä zvýšenie pohotovosti pri strelbe z chodu aj za krátkych zastávok a výrazne zvýšili pochodovú rýchlosť i samotnú priechnosť terénom. Nový schránkový zásobník na 50 nábojov zasa zvýšil spoľahlivosť a praktickú rýchlosť strelby.

Úspešné skúšky na sovietskom polygóne

V septembri až októbri 1958 boli prototypy skúšané na polygónných skúškach v Sovietskom zväze. V ich priebehu bolo vystrelených 3 000 výstrelov v rôznych režimoch strelby a

najazdených 2 500 kilometrov po cestách aj v teréne. Výsledky skúšok boli vyhovujúce a korešpondovali s výsledkami dosiahnutými u nás. Na základe výsledkov z jednotlivých skúšok a odporúčaní Veliťelstva delostrelectva bolo koncom roka 1958 na vedecko-technickej rade MNO rozhodnuté o zavedení samohybného protiletadlového dvojkanóna do výzbroje čs. armády pod označením 30 mm PLdV vzor 53/59.

Zároveň podľa nariadenia MNO – Výzbrojnej správy a Správy ústredného plánovania bol podľa dokumentácie Závodu Októbrovej revolúcie O7 Brno postavený v Leteckých opravovniach Olomouc a Strojárnach 9. mája Trenčín – Kubrá (neskôr TOS Trenčín) do začiatku januára 1959 ďalší prototyp už z presne predpísaných pancierových plechov. Ten prešiel od polovice januára do konca marca roka 1959 stanovenými jazdnými a streleckými skúškami. V ich rámci prototyp najazdil po cestách prvej i druhej triedy v okrese Trenčín vyše 1 500 kilometrov, v teréne vo Vojenskom výcvikovom priestore Lešť ďalších 500 kilometrov a v koryte rieky Váh 100 kilometrov. V priebehu streleckých skúšok vo VVP Javorina bolo pri zrkadlovej strelbe, strelbe na vlečný terč a strelbe na pozemné ciele, z pravej i ľavej hlavne, vystrelených 2 000 výstrelov bez vážnejších porúch. Pri ostreľovaní prototypu z rôznych vzorov ručných zbraní kalibru 7, 62 mm prototyp vyhovel. Bezprostredne po skončení skúšok a ich predbežnom vyhodnotení určenými zástupcami Veliťelstva delostrelectva a Výzbrojnej správy MNO schválilo výkresovú dokumentáciu pre overovaciu sériu, ako aj podmienky na výrobu a preberanie zbrane.

Dvojkanón z Trenčína

Na začiatku výroby PLdV vz. 53/59 zabezpečovali Letecké opravovne Olomouc a od polovice roka 1959 Strojárne 9. mája v Trenčíne-Kubrej (TOS Trenčín). Správa výzbrojovania prevzala pre potreby čs. armády asi 900 kusov 30 mm PLdV vzor 53/59. Tie spočiatku tvorili výzbroj protiletadlových delostreleckých čiat, motostreleckých práporov a neskôr protiletadlových delostreleckých batérií motostreleckých a tankových plukov. Ďalej sa nachádzali vo výzbroji palebných batérií letiskových práporov letiskového zabezpečenia. O kvalite PLdV vz. 53/59 svedčí skutočnosť, že ešte v roku 1988 sa ich vo výzbroji bývalej federálnej čs. armády nachádzalo približne 700 kusov.

Začiatkom 90. rokov 20. storočia prijalo velenie čs. armády rozhodnutie o ich postupnom vyradovaní z výzbroje. Po roku 1993 časť PLdV vz. 53/59 prevzala v rámci delenia bývalej federálnej armády i Armáda SR, z výzbroje ktorej boli vyradené v druhej polovici 90. rokov 20. storočia.

Plukovník Michal FEDÁK

/ Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Vojenský historický ústav

Najvyššie vojenské vyznamenanie monarchie – Rad Márie Terézie – získalo niekoľko desiatok dôstojníkov pluku. Jedným z nich bol Michal Fedák, ktorý si v análoch habsburskej armády vyslúžil prívlastok der Held von Tarvis – tarviský hrdina.

Michal Fedák sa narodil roku 1749 v Jasove. Už ako 17-ročný dobrovoľne vstúpil do armády, a to do husárskoho pluku Imricha Esterháziho. Po jeho reorganizácii roku 1768 Fedák preložil do (neskôr 4.) husárskoho pluku. Z radového husára sa Fedák vďaka húževnatosti a vzornému výkonu služby prepracoval cez všetky poddôstojnícke funkcie až k prvej dôstojníckej hodnosti podporučíka. Získal ju ešte pred začiatkom vojny o bavorské dedičstvo, ktorá vypukla roku 1778. O desať rokov neskôr, keď vypukla vojna proti Osmanskej ríši, bol Fedák už majorom.

Pod velením povestného Laudona

Habsburské velenie nasadilo do boja proti Turkom 180 000 mužov, z ktorých najmenej štvrtinu tvorili vojaci z Uhorska. Vojna na enormne dlhej vojnovnej línii sa vyvíjala v neprospech habsburskej armády. Turci kládli húževnatý odpor a v Banáte prešli do protiofenzívy. Situáciu habsburskej armády zhoršovalo aj viacero ďalších faktorov: neúčinné a neschopné velenie, zásobovacie ťažkosti a nedostatok potravín, rozšírenie epidemických chorôb. Osobná prítomnosť cisára Jozefa II. čiastočne zvýšila podľomenú bojovú morálku. Začiatkom roka 1789 sa však cisárov zdravotný stav rapídne zhoršil, takže vo funkcii hlavného veliteľa vojska ho vystriedal 79-ročný maršal Andrej Hadik. Zakrátko musel aj on pre chorobu odstúpiť a hlavným veliteľom sa stal maršal Gideon Laudon, ktorý aspoň čiastočne napravil reputáciu habsburskej armády.

Hneď na začiatku obliehania Belehradu pripadla Michalovi Fedákovi dôležitá úloha. Ako sa uvádza v rozsiahlom biografickom kompendiu o nositeľoch Radu Márie Terézie, ktorého podkladom boli archívne dokumenty a súveké svedectvá priamych účastníkov, dňa 10. septembra 1787, keď sa šiky cisárskeho vojska približovali k obranným líniam Belehradu, vyrážala odtiaľ sipáhijská jazda v sile približne 800 mužov s úmyslom obkľúčiť predvoj maršala Laudona. Najvyšší veliteľ vojska, ktorý zbadal a pochopil úmysel protivníka, si zavola Fedáka a povedal mu: „Vidíte tam tých nepriateľov? Zažeňte ich späť!“

Major Fedák okamžite zavlie svojím švádrónom na útok. Jeho husári zahnali turecké jazdecké oddiely na ústup, prenikli až do nepriateľských pozícií, kde ich však zastavila silná palba janičiárov. Prvá švádróna začala bezhlavo ustupovať a v panike strhla na útek cez most ponad močaristý terén aj druhú švádrónu. Husárov nedokázal zastaviť ani zvuk polnice zvládajúci ich k veliteľovi, ktorý osamotený s hŕstkou vojakov zostal na moste, aby čelil nastupujúcemu útoku Turkov. Po chvíli, keď sa zástavnik Demeter Kozma so štandardou cvalom vydal na pomoc Fedákovi, strhol svojím príkladom aj ostatných husárov, ktorí sa opäť pridali k veliteľovi a zahnali Turkov. Po tvrdom boji v nepriateľských pozíciách sa husári organizovane stiahli, pričom získali viacero zajatcov.

Zmena pluku

Po vypuknutí prvej koalície protifrancúzskej vojny bol Michal Fedák preložený do 9. husárskoho pluku a v decembri 1793 povýšený do hodnosti podplukovníka. Ako zástupca veliteľa pluku potom prešiel všetkými peripetiami piatich vojnových rokov prvej koalície vojny. Pozornosť najvyššieho velenia habsburskej armády upriamil na seba najmä v októbri 1795 počas dobývania Mannheimu. V zostave kolóny poľného podmaršala Fröhlicha Fedák velil jazdeckému predvoju, ktorý zaútočil na nepriateľské pozície a ukoristil šesť kanónov. Hneď na druhý deň na čele svojich švádrón vyslobodil z francúzskeho obkľúčenia dva pešie prápory habsburskej armády.

V júni 1796 prevellili 9. husársky pluk na talianske bojisko. Dňa 31. júla Fedákovi husári dobyli nepriateľské opevnenie pri Plovensane a zajali 12 dôstojníkov a 600 vojakov. V bitke pri Rivoli 17. novembra uskutočnil Fedák mimoriadny úspešný útok do tyla nepriateľa, pričom sa zmocnil množstva bojovej techniky a zajal asi 1 000 francúzskych vojakov, medzi ktorými bolo 94 dôstojníkov a dvaja francúzski generáli: de Valette a Fiorella. O pár dní neskôr zasa na čele 4 švádrón kryl ústup cisárskeho zboru, ktorému sa podarilo takmer bez strát uniknúť pred nepriateľom.

Podplukovník Michal Fedák (prvý sprava na koni) v bitke pri Tarvisiu

O udatnosti a chrbrosti príslušníkov 9. husárskoho pluku v početných dynastických vojnách v 18. storočí, ako aj koalíčných protifrancúzskych a napoleonských vojnách svedčí počet vyznamenaných. V rokoch 1792 – 1815 bolo za hrdinstvo vyznamenaných zlatou medailou 20 a striebornou medailou až 104 poddôstojníkov a príslušníkov mužstva.

Boje pri Tarvisiu

Na jar 1797 habsburská armáda ustupovala pred Francúzmi z južného Tirolska. Dňa 21. marca na bojovej porade velenia zboru generála Gontroeula predniesol podplukovník Fedák návrh, aby habsburské jednotky uzavreli tarviské údolie a náhlym útokom zlikvidovali francúzsku posádku v mestečku Tarvisio. Návrh schválili a velenie akcie pripadlo práve Fedákovi. Na druhý deň nadránom husári 9. pluku a dve stotiny Nádašdyho pešieho pluku prepádli strážu, napriek silnej kanonáde obsadili Tarvisio a nepriateľa zahnali až za mestečko Camporosso in Valcanale.

Francúzsky maršal Masséna si bol vedomý strategického významu Tarvisia, preto hneď ráno 23. marca podnikol mohutný protiútok. V ceste mu stáli Fedákovi husári, ktorí húževnato odrazili niekoľko útokov, napokon však aj vzhľadom na svoje ťažké straty museli ustúpiť pred viacnásobnou presilou. Husári sa stiahli až za mesto a zaujali postavenie na vyvýšení, kde spolu s ďalšími habsburskými jednotkami odolávali silnej delostreľbe i peším útokom nepriateľa.

V poludňajších hodinách prišiel obrancov osobne povzbudiť hlavný veliteľ habsburskej armády arciknieža Karol Habsburský. V bojovom virvare, ktorý nastal po mohutnom francúzskom jazdeckom útoku, sa však aj arciknieža ocitol zoči-voči nepriateľovi v priamom ohrození života. Až keď zranili jeho pobočníka, podplukovníka Wratislava, arciknieža vyhovel naliehaniu svojich štábnych dôstojníkov, aby sa stiahol z bojiska. Fedák so zvyškom husárov obetavo a chrbro kryl jeho ústup. Sám však utrpel viacero ťažkých zranení a keď pod ním zostreliili už druhého koňa, padol polomŕtvy do rúk Francúzov.

Nasledujúci rok sa Fedák v rámci výmeny zajatcov vrátil do habsburskej armády a bol povýšený na plukovníka. Za hrdinstvo v bitke pri Tarvisiu mu udelili Rytiersky kríž Radu Márie Terézie, a to na slávnostnej promócií 18. augusta 1801.

Pre zranenia Fedák už nebol schopný vykonávať poľnú službu, takže ho preložili do zázemia. Služil ako veliteľ posádky v sedmohradskom meste Alba Iulia, kde 7. júna 1814 zomrel.

Svedectvo o hrdinstve

Arciknieža Karol Habsburský v liste, datovanom 17. januára 1798 v Prahe, podal svedectvo oceňujúce hrdinstvo Michala Fedáka. „*Týmto potvrdzujem, že pán plukovník Fedák v bitke pri Tarvisiu 23. marca minulého roka, vtedy [ako] podplukovník Erdődyho husárskoho pluku, v najvyššej miere obstál, keď som ho počas ústupu armády poveril, aby rýchlym výpadom zabránil nepriateľovi v prieniku, a tým získal čas na sformovanie našich ustupujúcich jednotiek. Zachoval sa ako vynikajúci dôstojník a svojou neochvejnosťou a bravúrou mi zachránil život, pričom sám utrpel päť zranení a padol do zajatia.*“

Arciknieža Karol

Najväčšia slepá ulička

/ Miroslav KACVINSKÝ

/ foto archív M.B.

História vývoja obrnenej techniky pozná viacero slepých uličiek. Jednou z nich sú viacvežové tanky. Najznámejším z nich je sovietsky T-35, jediný sériovo vyrábaný a bojovo nasadený päťvežový tank na svete.

T-35 zničený v júni 1941 na ceste medzi dedinami Verba a Ptyča. V pozadí za ním vidno v priekope zničený tank typu KV-1 a neďaleko stál aj vyradený ľahký tank T-26

Technické údaje T-35

Dĺžka: 9,72 m
Šírka: 3,20 m
Výška: 3,44 m
Hmotnosť: 52 t
Motor: benzínový 12-vaľec Mikulin M-17M
Výkon: 370 kW
Max. rýchlosť: 30 km/h
Dojazd: 150 km
Hrúbka panciera: 10 – 30 mm
Výzbroj: 1 x 76,2 mm, 2 x 45 mm,
5 – 7 guľometov 7,62 mm
Počet členov posádky: 11

Koncepcia viacvežových tankov sa objavila už počas prvej svetovej vojny a pretrvala až do začiatku druhej svetovej vojny, ktorá jasne ukázala, že tadiaľto cesta nevedie. Francúzsky super ťažký tank FCM 2C, ktorý navrhli v roku 1917, sa však do výroby dostal až v roku 1921 a mal dve veže. Vo veľkej prednej veži niesol hlavnú výzbroj, kanón kalibru 75 mm. Na konci dlhého trupu bola druhá menšia veža s guľometom, ktorý kryl zadnú polosféru nemotorného monštra.

V polovici 20. rokov vo Veľkej Británii vznikol prototyp tanku A1E1 Independent. V hlavnej veži niesol kanón kalibru 47 mm a okolo nej mal symetricky usporiadané ďalšie štyri vežičky s guľometmi. Pre nedostatok peňazí Briti v programe päťvežového tanku nepokračovali, Independent však ovplyvnil ďalších konštruktérov v iných krajinách. V samotnej Británii sa neskôr dostalo do sériovej výroby viacero typov rýchlych križníkových tankov, ktoré mali jednu alebo dve sekundárne vežičky s guľometmi.

V Japonsku na prelome 20. a 30. rokov vzniklo niekoľko prototypov trojvežového ťažkého tanku Typ 2591. V hlavnej veži mal kanón kalibru 70 mm, v prednej veži mal najprv guľomet,

neskôr kanón kalibru 37 mm a na konci trupu tretiu vežičku s guľometom. Stroj bol pomalý a neohrabaný a nečudo, že sa do sériovej výroby nedostal.

Prototypové štádium neprekročil ani nemecký trojvežový tank Neubaufahrzeug. Ten mal v hlavnej veži dokonca dva spriahnuté kanóny – 75 mm a 37 mm. Vpredu a vzadu mal ďalšie vežičky s guľometmi. Postavili iba päť kusov.

Výrazného rozšírenia sa však dočkali viacvežové tanky v Sovietskom zväze. Stredný tank T-28 vyrobili v počte viac ako 500 kusov. Vyrábali sa od roku 1932 až do začiatku druhej svetovej vojny. V hlavnej veži niesol kanón kalibru 76,2 mm. Vpredu sa nachádzali vedľa seba ďalšie dve vežičky s guľometmi.

Vývoj T-35

Okrem T-28 sa sériovej výroby v ZSSR dočkal aj stroj vyššej kategórie, ťažký tank T-35. Práce na jeho vývoji začali v roku 1930 a konštruktéri sa priamo inšpirovali britským prototypom Independent. Svoje dielo však oproti britskému vzoru mierne zväčšili a výrazne zosilnili výzbroj.

Spolu vyrobili v rokoch 1932 až 1939 dva prototypy a 61 sériových tankov T-35. Vznikli vo viacerých výrobných sériách, ktoré sa navzájom mierne líšili napríklad usporiadaním poklopov na hlavnej veži. Posledných šesť kusov sa odlišovalo výraznejšie – mali kónické veže namiesto cylindrických. Posledné tri z týchto šiestich mali zošikmené aj boky nadstavby pod hlavnou vežou. Dôvodom na takéto zošikmenie bola lepšia odolnosť proti ostreľovaniu ako pri kolmých pancierových doskách. Podobnou „zošikmovacou“ kúrou prešli v tom čase aj iné sovietske tanky – ľahké T-26 a BT-7.

Hlavnú výzbroj T-35 tvoril kanón kalibru 76,2 mm v ústrednej veži. Okrem toho v nej mohli byť až tri guľomety – jeden vedľa kanónu, jeden v zadnej stene veže a jeden v protiletadlovej lafete na strope.

Hlavnú vežu dopĺňali štyri ďalšie veže. V dvoch boli kanóny kalibru 45 mm spriahnuté s guľometom a v dvoch boli iba guľomety.

Zásobu munície tvorilo 100 granátov kalibru 76,2 mm a 225 nábojov pre 45 mm kanóny. Tank mohol viesť až 10 000 nábojov pre guľomety.

Posádku tvorilo až 11 mužov. V hlavnej veži bol veliteľ, strelec a nabíjač, v 45 mm vežičkách po dvaja vojaci a v guľometných vežičkách po jednom. V trupe mali miesto vodič a mechanik. Ich situácia bola v prípade ohrozenia napr. požiarom najhoršia. Poklop nad hlavou vodiča sa totiž dal otvoriť len v prípade, že sa predná guľometná vežička natočila do boku.

Tanky T-35 vyrábali v závode č. 183 v Charkove, kde v 30. rokoch vznikali aj lokomotívy, traktory a tanky BT. V roku 1940 charkovský závod začal vyrábať aj legendárne stredné tanky T-34, naďalej však slúžil ako opravárenské centrum pre päťvežové T-35.

A že veru bolo čo opravovať. Obrovské tanky boli veľmi komplikované, ich agregáty boli preťažované a ani údržba nebola vždy dostatočná. Výsledkom bolo množstvo porúch.

Pomýlená koncepcia

Podme však po poriadku. Čo z T-35 robilo taký kolosálny omyl? Na prvý pohľad vyzerala koncepcia tanku lákavo. Silná výzbroj rozdelená do viacerých veží umožňovala ostreľovať viacero cieľov súčasne. Tým sa však výhody končili. Koordinácia početnej posádky v zápale boja nebola jednoduchá. Viac veží znamenalo väčšie rozmery a obrovské monštrum nakoniec vážilo až 52 ton. Konštruktéri museli šetriť na hmotnosti, kde sa dalo. Preto pancierovanie malo maximálnu hrúbku 30 mm, na bokoch trupu a veže iba 20 mm. Pri veľkých rozmeroch tanku však nepriateľ nemal problém zasiahnuť ho a pri slabom pancierovaní boli účinné aj protitankové zbrane malého kalibru. Silnejší pancier sa však na T-35 nedal použiť, pretože to by znamenalo nárast hmotnosti, ktorý by motor nezvládol. Navyše, spotreba bola beztak povážlivá – 800 litrov na 100 km! Zvýšenie záťaže motora by znamenalo ďalší nárast spotreby a obmedzenie dojazdu. T-35 jednoducho predstavoval klasický začarovaný kruh a asi najväčšiu slepú uličku vo vývoji obrnenej techniky.

Päťvežové kolosy tak v 30. rokoch predstavovali hviezdy vojenských prehliadok v Sovietskom zväze, triezvo uvažujúcim dôstojníkom vo velení tankového vojska však bolo jasné, že ich bojová hodnota je povážlivá. Účelnejšie riešené klasické jednověžové stroje mohli plniť ich úlohy omnoho efektívnejšie.

T-35 v boji

V predvečer nemeckého útoku na Sovietsky zväz mala T-35 vo výzbroji 34. tanková divízia. Tá patrila do 8. mechanizovaného zboru rozmiestneného na západnej Ukrajine. Tanky T-35 boli v rámci divízie rozdelené medzi jej 67. a 68. tankový pluk. Tie mali oficiálne dokopy 51 ťažkých tankov, ale tri z nich boli odoslané na opravu do závodu č. 183 v Charkove.

Zo zvyšných 48 tankov divízie šesť práve prechádzalo opravami a pluky ich zanechali na mieste, keď vyrážali v ústrety nepriateľovi. Vďaka protichodným rozkazom však niekoľko dní po 22. júni 1941 strávili oba pluky dlhými presunmi bez stretnutia s Nemcami. Napriek tomu straty rástli. Cesty lemovalo čoraz viac pokazených a opustených T-35. O svoj posledný tank prišiel 67. tankový pluk už 2. júla. „Kolegovia“ zo 68. tankového pluku vydržali iba o týždeň dlhšie – posledné štyri T-35 po poruche zanechali svojmu osudu 9. júla.

Dá sa povedať, že väčšina posádok mala šťastie, že sa do kontaktu s nepriateľom nedostala. V boji bolo zničených iba 5 tankov zo 67. pluku, všetky ostatné vyradili poruchy. Z tých piatich boli štyri zničené na ceste medzi obcami Verba a Ptyča v rámci obrovskej tankovej bitky o Dubno. Na krátkom úseku tejto cesty ostali vtedy stát okrem vrakov T-35 aj dva BT-7, jeden T-26 a jeden ťažký tank KV-1. Neďaleko výbuchom zničeného T-35 stáli aj spálené vraky dvoch nemeckých stredných tankov PzKpfw III. Mohol by to byť jediný známy bojový úspech T-35, nemecké stroje však mohol zasiahnuť aj iný sovietsky tank, ktorý na ceste medzi Verbou a Ptyčou bojoval.

Niekoľko ďalších tankov T-35 sa na začiatku vojny nachádzalo v učilištiach. Spolu s niektorými zo strojov, ktoré prešli opravou v závode č. 183, sa neskôr tiež jednotlivito zapojili do bojov, napríklad aj pri obrane Moskvy v zime 1941 – 1942. Ani pri týchto tankoch však nie je zaznamenané, že by dosiahli nejaké úspechy.

Hoci šesť desiatok vyrobených T-35 predstavuje v porovnaní s tisícovými sériami iných sovietskych typov len nepatrné množstvo, figurujú na množstve záberov z roku 1941. Odstavené kolosy priťahovali pozornosť fotoaparátov nemeckých vojakov, ale i kameramanov vojnovnej propagandy. Jeden tank Nemci opravili a odviezli na skúšky do strediska v Kummersdorfe. Jeho stopa sa končí v roku 1945.

Jeden z tankov, ktoré sovietska armáda v čase nemeckého útoku používala na výcvik, sa zachoval do dnešných dní. Je vystavený v známom múzeu v Kubinke pri Moskve.

Harriery

v amerických službách

/ Miroslav KACVINSKÝ

/ foto USMC

Kolmo štartujúce lietadlo Harrier vyvinuli v 60. rokoch Briti. Exportovali ho aj do USA. Práve Američania iniciovali vývoj zlepšenej verzie Harrier II v 80. rokoch. K tomuto programu sa neskôr pridali Briti. Teraz sa kruh uzavrel. Britské Harriery skončia v USA.

Britské ozbrojené sily pred rokom vyradili svojich 74 lietadiel Harrier II v rámci úsporných opatrení. Na rozdiel od iných strojov však neboli zošrotované, ale uskladnené a udržiavané tak, aby sa dali rýchlo znovu reaktivovať. Teraz ich predávajú americkej námornej pechote. Tá je so 140 lietadlami AV-8B v službe najväčším používateľom Harrierov na svete. „Mariňáci“ pôvodne nemali o vyradené britské stroje záujem. Očakávali totiž príchod nových strojov F-35B, ktoré by ich starnúce AV-8B nahradili. Program F-35B však bol následne minimálne o dva roky odložený a visí nad ním hrozba úplného zrušenia. Kompletné Harriery i zásoba náhradných súčiastok z druhej strany oceánu zrazu prišli vhod. Britské a americké Harriery sú takmer identické. Líšia sa elektronikou, ale jednotlivé časti drakov a motory sú vzájomne zameniteľné. Väčšinu britských lietadiel preto v USA kanibalizujú ako zdroj dielcov pre vlastné stroje. Briti sa s Američanmi najprv dohodli na cene za svoju zásobu náhradných súčiastok. Predajú ich za 50 miliónov dolárov. Na prelome novembra a decembra pokračovali rokovania o cene za 74 kompletných Harrierov. Tie by mohli stať pol miliardy dolárov.

Má vyše pol storočia

Vývoj, ktorý viedol k dnešnému Harrieru, sa začal už v roku 1957. Firma Bristol vtedy začala pracovať na prúdovom motore so smerovateľnými tryskami. Plánovaný motor Pegasus zobrala firma Hawker ako základ pre projekt svojho lietadla P1127. Významnú časť vývoja pritom takmer od začiatku financovali Američania. Vzniklo šesť prototypov P1127. Prvé tri z nich havarovali, jeden dokonca počas Parížskeho aerosalonu v roku 1963. Všetci traja piloti našťastie prežili a lietadlo už predtým dokázalo svoje schopnosti. Prvý let absolvovalo 21. októbra 1960 a prvý kolmý štart zvládlo 8. septembra 1961. V roku 1963 prvý raz kolmo pristálo na lietadlovej lodi HMS Ark Royal. Po P1127 nasledovalo deväť zdokonalených predsériových strojov pod označením Kestrel FGA.1. Tie sa stali základom pre sériové Harriery. Šesť Kestrelov pod označením XV-6A prešlo intenzívnymi skúškami aj v USA. Prvý sériový Harrier vzlietol 28. decembra 1967 a do služby v kráľovskom letectve (RAF) vstúpil 18. apríla 1969. Zároveň sa pracovalo na verzii pre námorníctvo. Súčasťou vývoja Sea Harriera boli aj rozsiahle testy „skokanských mostíkov“, ktoré potom uľahčovali štart z britských lietadlových lodí. V tom čase britská a americká vláda viedli rozhovory o možnej výrobe Harrierov v

USA. Nakoniec však aj americké stroje AV-8A vyrobili v továrňach firmy Hawker Siddeley. Američania ich spolu kúpili 110. Prvá generácia Harrierov sa na britskej strane zapojila do bojov o Falklandy v roku 1982. Íšlo o stroje námorníctva, ale aj o lietadlá RAF operujúce z lodí. Ich úlohou boli najmä útoky na pozemné ciele, poskytovali však aj stíhaciu ochranu flotile pred útočiacimi argentínskymi lietadlami. Počas konfliktu bolo stratených 10 Harrierov – či už vďaka palbe zo zeme, alebo nehodám.

Prichádza Harrier II

Skúsenosti zo služby ukázali, že Harrier trpí nedostatočným doletom a nosnosťou. Už v roku 1973 (dva roky po vstupe do služby v námornej pechote USA)

začali Hawker Siddeley a McDonnell Douglas pracovať na jeho zlepšení. Britská firma však neskôr z partnerstva vycúvala z finančných dôvodov. Američania na vývoji Harriera II pracovali sami a hoci sa Briti neskôr znovu pridali, už hrali druhé husle. Nový AV-8B mal zmenené krídlo, nasávacie otvory i výtokové trysky, upravenú prednú časť trupu i kokpit. Kovový potah trupu v značnej miere nahradili kompozitné materiály. Hlavným používateľom lietadiel Harrier II sa tentoraz stala americká námorná pechota. Pre Britániu ich vyrábala firma BAE Systems. Americké AV-8B vstúpili do služby v roku 1985 a krst ohňom ich čakal počas Vojny v Zálive v roku 1991. Ich hlavnou úlohou boli útoky na pozemné ciele. Absolvovali spolu 3 380 bojových letov. Päť strojov bolo zostrelých palbou zo zeme, dvaja piloti prišli o život. Na 1 000 bojových letov tak pripadá 1,5 strateného lietadla. Generál Norman Schwarzkopf zaradil AV-8B Harrier II na zoznam siedmich kľúčových zbraní, ktoré rozhodli o víťazstve vo vojne. V roku 1999 sa americké Harriery II podieľali na útokoch NATO proti Juhoslávii a od roku 2001 operovali v Afganistane. V roku 2003 sa vrátili do Iraku. Naposledy boli v

boji v roku 2001 v Líbyi. Počas služby v USMC mal Harrier trikrát vyšší pomer nehôd ako ďalší mariňácky ťažňák, F/A-18 Hornet. Je to spôsobené aj náročnou pilotážou, ktorá vyžaduje skúsenosti s prúdovými lietadlami aj s vrtulníkmi. Harrier je známy tým, že neodpúšťa pochybenie. Staršie typy, ako A-4 Skyhawk a A-7 Corsair II však mali ešte horší pomer nehôd. Okrem Američanov a Britov zaradili do služby Harriery II aj Taliani a Španieli, i keď vo výrazne menšom množstve. Po zakúpení britských strojov môžu teraz Američania predĺžiť službu svojich Harrierov až na ďalších 20 rokov.

Francúzske lode pre Rusko

/ Miroslav KACVINSKÝ
/ foto DCNS, wikipedia

Predstava veľkých francúzskych lodí v službách ruského námorníctva získava čoraz realnejšie kontúry. Rusko prejavilo záujem o vrtuľníkové výsadkové lode triedy Mistral už v roku 2009. Za prvé dve, ktoré postaví vo Francúzsku, už Moskva zaplatila preddavok. Práca na nich sa tak mohla začať. Prvý loď by mali dodať v roku 2014 a druhú v roku 2015. Táto dvojica bude stáť spolu 1,7 miliardy dolárov.

V decembri potom uzavreli kontrakt na ďalšie dve lode. Ich trupy postaví v Rusku, konkrétne v Petrohrade. Vrtuľníkové lode výrazne zvýšia možnosti ruského námorníctva pri kontrole dlhého pobrežia krajiny. Takéto rozľahlé oblasti nemôžu ovládať len lode, potrebné sú aj vrtuľníky či bezpilotné lietadlá, ktoré z nich operujú. Ukázalo sa to napríklad aj pri vojne s Gruzínskom.

Francúzi majú spolu tri lode tejto triedy. Prvé dve, Mistral a Tonnerre, vstúpili do služby v roku 2006. Tretiu loď, Dixmude, zaradili do služby teraz v decembri.

Plavidlá sú dlhé 199 metrov a majú maximálny výtlak 21 300 ton. Letová paluba má plochu 6400 metrov štvorcových a je na nej šesť prístavacích bodov pre vrtuľníky. Jeden z nich je zosilnený a unesie 33-tonovú helikoptéru. Pod palubou je hangár s rozlohou 1800 metrov štvorcových, do ktorého sa zmestí 16 vrtuľníkov. Francúzi používajú 8 transportných strojov NH90 a 8 bojových helikoptér Tigre. Hangár je s letovou palubou spojený dvomi výťahmi, ktorých nosnosť je 13 ton.

Trieda Mistral má tiež hangár pre vozidlá s rozlohou 2650 štvorcových metrov. Výsadková loď môže prepravovať 40 tankov Leclerc, alebo 13 tankov a 46 iných vozidiel. Na prepravu výsadku na breh slúžia štyri bárky. Z lode môžu tiež operovať dve vznášadlá.

Plavidlá majú 160-člennú posádku a môžu prepravovať 450 vojakov. Krátkodobu možno počet vojakov na palube zdvojnásobiť na 900. Maximálna rýchlosť triedy Mistral je 35 km/h. Výzbroj tvoria dve odpalovacie zariadenia Simbad pre protiletadlové rakety a 4 guľomety kalibru 12,7 mm. Ráta sa aj s dvoma vežičkami s 30 mm kanónmi. Rusi si pravdepodobne namontujú vlastnú výzbroj a námorné verzie bojových vrtuľníkov Kamov Ka-52K Alligator.

India objednala 204 odtahovacích tankov WZT-3M na podvozku T-72. Ide o poľské vozidlá, ktoré postaví indická firma v licencií. India už má 352 kusov WZT-3M, ktoré vyrobili v Poľsku. Tieto stroje sú určené na odtahovanie poškodených alebo pokazených tankov T-72, prípadne iných vozidiel podobnej konštrukcie. India je jedným z najväčších používateľov T-72 na svete. Pred piatimi rokmi si ako základ svo-

jej výzbroje zvolila T-90, ktorých má zatiaľ okolo 300. V roku 2020 plánuje mať 2000 modernizovaných T-72 a viac ako 1500 T-90.

USA stavajú pre Egypt štyri rýchle raketové člny. Prvý z nich už spustili na vodu a oficiálne pomenovali ENS Ezzat. Momentálne ho vyzbrojú a koncom roka 2012 by ho mali dodať egyptskému námorníctvu. Loď je dlhá 63 metrov a má výtlak 600 ton. Výzbroj tvorí

76 mm kanón, osem protilodných striel Harpoon, 21 protiletadlových rakiet RAM a 20 mm protiraketový automatický kanón. Posádku tvorí 35 námorníkov. Maximálna rýchlosť je 61 km/h a plavidlo vydrží na mori osem dní. Cena za jeden čln je 200 miliónov dolárov. Všetky štyri by mali dodať v priebehu troch rokov. V Egypte budú strážiť vstupy do Suezského prielivu.

M109 na podvozku Bradley

Americká armáda už roky neúspešne hľadá náhradu za samohybné húfnice M109, ktoré vznikli v 60. rokoch. Po dvoch zrušených programoch, ktoré sa ukázali ako príliš drahé či komplikované, prichádza teraz tretí pokus. Tentoraz nevznikne žiadny nový prototyp, ale modernizácia. Rozhodne však nejde o žiadne kozmetické úpravy.

Výsledkom by mal byť typ M109A6 PIM (Paladin Integrated Management). Veže so 155 mm húfnicami sa použijú bez výrazných zmien, zastarané podvozky však nahradia nové – z bojových vozidiel pechoty M2 Bradley. Maximálne sa tak využijú komponenty existujúcich strojov a zjednodušia sa aj opravy a dodávky náhradných dielov.

Upravený M109A6 PIM bude mať štvorčlennú posádku, poloautomatické nabíjanie a elektronický systém riadenia palby. Americká armáda plánuje zaradiť do služby okolo 600 kusov samohybných húfnic M109A6 PIM. V službe by mali vydržať do roku 2050.

Dôvodom, prečo armáda nakoniec pred úplne novými strojmi uprednostnila lacnejšie úpravy starých M109, je aj nová navádzaná strela Excalibur. Tá umožnila, že aj so starým „krádom“ sa dá urobiť veľa muziky. Na zničenie cieľa teraz stačí o 80-90 percent menej munície, čo predstavuje menšie opotrebovanie húfnic a dlhšiu životnosť ich hlavní.

foto BAE System

/ mjr. Roland BARTAKOVICS

Sme súčasťou americkej tradície

Dvadsaťštyri hodín denne a sedem dní v týždni sú v pohotovosti, pripravení na zásah proti všetkým výbušným hrozbám. To je každodenná rutina špecialistov EOD. Po skončení povinného výcviku na kandahárskej základni veliteľ CJTF PALADIN-South rozhodol o presune slovenského tímu na viac „vyťažené“ miesto mimo základne.

Slovenskí špecialisti z tímu EOD a štábný dôstojník pôsobia na predsunutej základni (Forward Operating Base) Camp Nathan Smith v širšom centre jedného z najnebezpečnejších miest Afganistanu – Kandahár. Priblížime vám jeden celkom obyčajný deň, aj keď predsa len bol iný.

Jemný nádech nervozity mu pridáva fakt, že na inšpekciu priletel veliaci poddôstojník CJTF PALADIN-South. Zodpovedá za odbornú prípravu EOD jednotiek a potvrdzuje pripravenosť jednotlivcov a tímov. Na inšpekciu sme dobre pripravení, kolegovia zo 749. U.S. EOD jednotky, ako aj ich veliteľ sú predsa len trochu nervóznejší. Naši chlapi to berú ako prípravu na domácu certifikáciu.

Previerka v teréne

Veliaci poddôstojník po krátkom zvítaní okamžite prikróči ku kontrole pripravenosti vozidiel. Špecialistom z tímu dáva rôzne príklady na riešenie. Asi po hodinke strávenej s U.S. EOD tímom mi americký poddôstojník oznamuje, že keď pôsobíme pod ich velením, tak sa previerka pripravenosti týka aj nás. Neobávam sa, viem, že naši špecialisti prešli rovnakým výcvikom a kvalitne sa na inšpekciu pripravovali. Veliteľ tímu sa hlási veliacemu poddôstojníkovi, ktorý sa „vrhá“ na inšpekciu špeciálneho EOD vozidla. Zároveň má nevyčerpatelnú zásobu odborných otázok. Vo chvíli, keď sa zdá, že je koniec previerky, prichádza operačný dôstojník a oznamuje, že naši chlapi sú povolaní na zásah. Veliaci poddôstojník neváha a ihneď reaguje – „Idem s vami.“ Začína sa rýchla, ale precízna príprava na výjazd. Naši americkí kolegovia nám pomáhajú s prípravou (prinášajú chladenú vodu, kontrolujú spojenie, ochranné prostriedky a pod.) Pomoc od kolegov je vítaná nie preto, žeby sme sa sami pripraviť nevedeli, ale je to tímová práca a vždy je dobré mať pár rúk navyše. To, že s nami ide americký veliaci poddôstojník, je veľká česť, ale aj veľká zodpovednosť. Môžeme veľa stratiť zo svojho kreditu, na druhej strane môžeme veľa získať. Po niekoľkých hodinách na úmornom slnku sa vraciame na základňu. Veliteľ tímu hlási, že všetky predpísané procedúry boli dodržané. Ticho dúfame, že sme uspeli.

Privilégium aj pre nás

Navečer veliteľ jednotky zvoľáva všetkých členov do operačného centra EOD. Dozvedáme sa, že ide o tradíciu. Kolegovia v operačnom centre mi trpezlivo vysvetľujú, že ide o takzvanú „Badging Ceremony“, ktorej zmyslom je prijatie nových špecialistov. Teda tých, ktorí neboli doposiaľ nasadení v bojovej operácii ako EOD. Budú sice nosiť ten istý znak jednotky ako doposiaľ, ale s tým rozdielom, že nie na ľavom, ale na pravom pleci. Na pravom pleci smú nosiť nášivky len tí, ktorým bolo toto privilégium udeľené.

Sme napätí, lebo nám zatiaľ nikto neoznámil výsledok inšpekcie. Prichádza veliteľ jednotky s veliacim poddôstojníkom. Ten najskôr povie niečo z histórie a o zmysle ceremónie, ktorej sme dnes aj my súčasťou. Potom začína vyvolávať jednotlivých členov americkej jednotky a buchnutím dlaňou umiestňuje znak na pravé plece každému jednotlivcovi. Veliaci poddôstojník po dekorovaní posledného mení tému. Podrobne opisuje zážitok zo spoločného zásahu so slovenskými špecialistami. Vyslovil absolútnu spokojnosť. „Slovenský EOD tím sa spolu so slovenským štábnym dôstojníkom veliteľstva Task Force PALADIN-South týmto stávajú súčasťou americkej komunity, a preto si aj oni zaslúžia buchnutie na plece“. Začína nás vyvolávať po jednom pred plénum našich kolegov. Dostávame „ranu“ do pleca so znakom. Sme veľmi pyšní na to, že nás prijali medzi seba.

Ako to už býva pri podobných ceremóniách, záverečná reč je o priateľstve, vzájomnej úcte a pomoci medzi kolegami a dôležitosti dobrých vzťahov v jednotke. Jeho rozprávanie preruší zvonenie telefónu. Jednotka U.S. EOD má výjazd. Americký tím vychádza z dverí, nasledovaný našimi špecialistami. Rovnaký postup, akurát sa hráči v hlavných úlohách vymenili, teraz naši chalani pomáhajú svojim kolegom s prípravou. Veliaci poddôstojník isto netušil, ako rýchlo sa jeho slová o vzájomnej pomoci medzi tímami uplatnia v praxi...

Rodák od poľskej a českej hranice – z kysuckého Skalitého – našiel v žilinskom 5. pluku špeciálneho určenia naplnenie životných predstáv o profesii. Zdravotník čatár Jakub, ktorého meno sme pre zaradenie k Silám pre špeciálne operácie museli zmeniť, sa len pred nedávnom vrátil z amerického Fort Braggu z kurzu SOCOM (Special operation combat medic).

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív 5. PŠU

Ťažký, no prospešný kurz v USA

Pri nástupe do kurzu sa nevyhol preskúšaniam z fyzickej pripravenosti, i keď to bol „len“ kurz zdravotníka. Ale bojového. Rovnaké preskúšanie musel absolvovať i na jeho konci. Boli to sprísnené limity pre operátorov SOF (Special Operation Forces – Sil pre špeciálne operácie). Jednou z hlavných podmienok účasti v kurze je špičkové ovládanie anglického jazyka. Počas kurzu musí každý frekvenciant našťudovať množstvo odbornej literatúry práve v ňom.

Poranenia ošetroval Jakub už neraz svojim kolegom z tímu počas výcviku či v zahraničnej operácii. Dva razy bol v misii OSN UNDOF na Golanských výšinách. Najskôr ako prieskumník a po-

tom zdravotník. Dodnes spomína na dobrú spoluprácu s rakúskymi kolegami, no i na dávku pocty, ktorej sa mu dostalo 6. júna 2008. Pri skončení slovenskej účasti v tejto operácii v záverečnom ceremoniáli na veliteľstve UNDOF v campe Faouar niesol našu štátnu zástavu.

Svoje odborné poznatky si musí neustále zdokonaľovať. Školou života bol pre neho spomínaný výcvik paramedika pre špeciálne bojové operácie. Najskôr absolvoval kurz v Texase, neskôr na známej základni amerických špeciálnych síl vo Fort Braggu v Severnej Karolíne. Sám dodáva, že to bola výzva.

„Ďa sa povedať, že dodnes jedna z najväčších. A to nie len profesijne, ale aj osobne. Veď nie každý deň robí človek rozhodnutie o odchode od rodiny na viac ako 8 mesiacov, počas ktorých musí byť schopný plne sa koncentrovať na činnosť, pre ktorú ho za veľkú mláku vyslali. Obrovskou oporou bola moja manželka Monika, ktorej chcem i cez vás povedať – ďakujem Zlato. Bol to ťažký, no neskutočne prospešný kurz. Človek je v jeho priebehu konštantne testovaný až po hranicu vlastných fyzických a ešte o čosi viac psychických schopností. Pamätám si na otázku môjho amerického kolegu, po tom čo sa mu nepodarilo urobiť skúšky a smutne odchádzal z triedy. Pýtal sa ma, kde beriem motiváciu a silu na to, aby som to všetko zvládol. Odpovedal som mu, že keď už nevládzem, tak si predstavím, že niekto z chlapov v tíme bol vážne zranený a je len na mne, ako mu pomôžem. Vtedy sa môj vlastný diskonfort stáva smiešnou záležitosťou a je pokračujem ďalej. Človek dokáže viac, ako si myslí, ide len o to stanovenie pevných cieľov. Ešte dôležitejšie však je ďalej sa ich držať a nepopustiť,“ konštatuje Jakub.

Podľa neho o náročnosti kurzu svedčí i fakt, že z začínajúcej sedemdesiatky frekvenciantov ho úspešne zavŕšila iba tridsiatka. Slovenské ozbrojené sily majú veľmi dobrú bilanciú úspešnosti. Kurz s úspechom ukončili zatiaľ všetci traja, ktorí boli do neho postupne zo žilinského pluku špeciálneho určenia vyslaní. Odmenou za úspešné zvládnutie náročného teoretického štúdia bojovej medicíny je možnosť reálnej aplikácie naučených poznatkov v množstve praktických zamestnaní, ktoré súvisia s riešením traumy v bojových podmienkach a ktoré sú simulované spôsobom a v priestoroch, ktorým sa nijaké iné školiace centrum na svete nemôže vyrovnáť. Jakuba teší a je pyšný na to, že prešiel výcvikom a vlastní certifikát bojového zdravotníka pre špeciálne operácie. Teraz môže pomôcť svojim spolubojovníkom ešte kvalifikovanejšie v rôznych situáciách. Aj v takých, ktoré môžu nastať pri vyslaní do bojovej operácie. Čatár Jakub si doma na Slovensku plánuje doplniť vzdelanie o urgentnú medicínu na vysokej zdravotníckej škole v Banskej Bystrici.

Práca s novým materiálom

Keď Jakub začínal svoju profesionálnu kariéru, učil sa pracovať so zdravotníckou brašnou vz. 80. Tá by bola v súčasných podmienkach prakticky nevyhovujúca. Zdravotnícky materiál, ktorým najmä vďaka pomoci zo strany USA momentálne disponuje žilinský 5. pluk špeciálneho určenia, je úplne kompatibilný a vhodný na výkon záchrany životov v bojových podmienkach medikmi, ako je Jakub a jemu podobní.

Predurčený pomáhať

Tento kurz je považovaný za jeden z najťažších. Jakub uspel a slovenským nástupcom v kurze zanechal vysoko nasadenú štartovaciu latku. Prostredie žilinského útvaru ho prvý raz oslovilo ešte ako vojaka v základnej službe. Absolventa elektrotechnickej priemyselnej inštruktora vstupu do ozbrojených síl.

Profesionálny zdravotník

„Bolo to pred desiatimi rokmi. Vtedy sa pluk začínal profesionalizovať. Poslali mi pozvanie na vstupné pohovory, ktoré zahŕňali preskúšanie z telesnej výkonnosti a pohovor so psychológom. Dostal som sa do tretej rotý špeciálneho určenia na pozíciu zdravotníka. Táto problematika ma zaujímala, tak som nebol proti. Navyše to znamenalo bezpodmienečné zvládnutie tej istej úrovne taktiky, streleckej prípravy, topografie, zbrani a ďalších úloh, aké museli mať v krvi ostatní členovia tímu. Odbornosť, v mojom prípade zdravotník, je pridanou hodnotou. Dobrý zdravotník je dôležitým hráčom celého tímu po celý čas. V situáciách, keď naozaj ide do toho, musí dokázať pozitívne ovplyvňovať morálne i psychické rozpoloženie jednotlivcov. Pociť, že v tíme je niekto schopný zvrátiť život ohrozujúci stav zraneného, vždy tímu iba pomôže,“ vraví Jakub.

Má radosť, keď môže svojmu okoliu pomôcť. Na otázku či mu neprekáža pohľad na krv, sa len zľahka pousmial. To mu nikdy nerobilo problémy. Z prostredia kde vyrastal a odkiaľ pochádzal, bol prirodzenou súčasťou života aj v inom zmysle, než záchrana zdravia či života – práve sa vrátil zo „zabíjačkového“ vikendu. Ľudská povinnosť pomáhať iným je Jakubovi blízka, stretol sa s ňou už pred vojenčinou.

Narodeninová záchrana

V studený januárový deň dovŕšil osemnástku. Cestou zo školy prechádzal cez most v Čadci a videl ako sa chlapi šmykali na ľade niekedy Kysuca. Vtom sa ľad preboril a jeden z chlapcov spadol do studenej vody. „Uvedomoval som si, že treba niečo urobiť, kým nebude neskoro. Chlapec sa ponáral. Bunda nasiakla vodou a stále ťažšia ho stahovala pod ľad. Prizerali sa viacerí, no k činu sa nemal nik. Skočil som dolu a skúšal som ho rukou nahmatať. Bolo to v momente, keď sa už strácal pod vodou. Podarilo sa mi schmatnúť kapucňu vetrovky a za ňu som ho opatrne vytiahol z vody,“ skromne poznamenáva záchrana. Neskôr, keď už bol profesionálny vojenský zdravotník, pomohol i v rodnej obci. Išiel práve z práce, keď jeden zo susedov nezvládol rýchlu jazdu na bicykli a nešťastne vrazil do plotu.

„Mohlo by sa zdať, že o nič nejde, chlap sa postaví a dorážaný pokračuje ďalej. Bolo s ním však zle. Príznaky avizovali možné poranenie krčnej chrbtice. Vtedy môže neodborná manipulácia so zraneným stav ešte zhoršiť. Otvoril som mu ústa, zistil, či nemá zapadnutý jazyk alebo krv v ústach a či dýcha, medzitým som volal záchranku. Nenahmatal som pulz, tak som začal s resuscitáciou. Po príchode lekáry sme mu spoločne založili golier okolo krku,“ hovorí Jakub, akoby išlo o bežnú vec.

Keď nastúpila pred šiestimi rokmi rodáčka z obce Kriváň v okrese Detva Katarína Gablasová do martinskej základnej výcvikovej školy, len ťažko mohol niekto predpokladať, že sa stane najlepším vojakom v kategórii mužstva v celých vzdušných silách za rok 2011.

Ako ryba vo vode

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív KG

Hoci už vtedy v mnohých smeroch dosahovala v rámci nových vojenských profesionálov pozoruhodné výsledky. Len na ilustráciu: ako jediná žena vtedy zdolala bez problémov a vo veľmi dobrom čase prekážkovú Rambodráhu. Absolventka strednej obchodnej školy si vstupom do ozbrojených síl podľa vlastných slov len splnila svoj dávny dievčenský sen.

Splnený sen

„Vždy som bola tak trochu chlapčenský typ. Hrávala som sa s nimi a potichu som im závidela, že môžu ísť na vojenčinu. Pritom v rodine som nemala nikoho, kto by bol vojakom z povolania. Až na dvoch mladších bratrancov. Keď som raz videla na autobusovej zastávke ženu v maskáčovej uniforme, dlho som ju obdivovala a rozhodla som sa to skúsiť. Bolo to doslova v hodine dvanásť, lebo prijímali do 30 rokov a ja som ten vek dovŕšila v martinskej škole,“ spomína desiatnička Katarína Gablasová.

Pred obliečením uniformy prešla rôznymi zamestnaniami. Bola obchodníčkou, živnostníčkou, ale aj čašníčkou. Katarína išla do Martina už ako matka dvoch detí. Manžel, ktorý pôsobil roky v železničnej polícii a teraz je policajtom v Detve, nenamietal proti jej rozhodnutiu. Výcvik v základnej výcvikovej a neskôr aj v odbornej výcvikovej škole zvládla Katarína veľmi dobre. Fyzická námaha jej nerobila problémy, lebo vždy mala blízko k rôznym športom. Dokazuje to aj pohľad do jej kancelárie v priestoroch výcvikovej letky na Sliachi. Zdobí ju množstvo pohárov, diplomov a ďalších ocenení z armádnych športových súťaží a podujatí. Katarína ich získala v tenise, stolnom tenise, squasi, bedmintoni, ale aj vo futbale, strelbe zo vzduchovej pištole či z taktického plávania. Medzi jej koníčky patrí aj jazda na motocykli.

Po ukončení martinských škôl pôsobila v zmiešanom krídle najskôr na pozícii kuchára, neskôr staršieho kuchára. V rámci hospodárskeho družstva absolvovala počas výluky letiska Sliach služby na letisku v Kuchyni. Potom prešla k výcvikovej letke. Starší pilot poručík Mário Nedelka a jeho kolegovia si nevedia vynachváliť dokonalý servis, ktorý pre nich v oblasti administratívy desiatnička Gablasová pripravuje. „Vždy sa na ňu a jej prácu môžeme spoľahnúť. Je šikovná a iniciatívna. Okrem toho je aj nositeľom dobrej nálady v našej letke,“ konštatuje poručík Nedelka.

Je výzvou pre mladších

Aj preto v silnej konkurencii najmä mužov pri výbere najlepšieho vojaka v kategórii mužstva uspeľa. Veliaci poddôstojník Zmiešaného krídla Sliach štábný nadrotmajster Peter Me-

sarkin spomína, že na jeho otázku, čo chce dosiahnuť, povedala: Chcem najmä mladším kolegom, príslušníkom mužstva ukázať, že môžem byť pre nich kvalitným súperom. Prebudiť v nich zdravú súťaživosť a snahu dosahovať vysokú kvalitu v plnení povinností. Ale aby vedeli urobiť aj niečo navyše. Vlastne ich svojím príkladom chcem motivovať.

„Som rád, že mám okolo seba práve takých ľudí, ako je Katarína, ktorí aj takýmto spôsobom dokážu oslovovať svoje okolie,“ spokojne hovorí veliaci poddôstojník Zmiešaného krídla Sliach štábný nadrotmajster Peter Mesarkin.

Desiatnička Gablasová, matka sedemnásťročného syna a dvanásťročnej dcéry na letisko Sliach denne dochádza autom zhruba 50 kilometrov z Lovinobane, kde býva. „Striedame sa v šoférovaní spoločne s ďalšími kolegami z toho smeru. Práve šoférovanie je mojou ďalšou záľubou. Som rada, že sa mi naplnil môj detský sen. V ozbrojených silách sa cítim ako ryba vo vode. Maskáče sú pre mňa prirodzeným odevom. Som veľmi rada, že som vo výcvikovej letke stretla taký dobrý kolektív. Aj preto do práce chodím s radosťou,“ zdôrazňuje najlepšia v kategórii mužstva vo vzdušných silách desiatnička Katarína Gablasová.

Ocenili vojenských policajtov

/ Jozef ŽIAK

Riaditeľ Vojenskej polície plukovník Jaroslav Hamár v Centre výcviku a kynológie Vojenskej polície Vlkanová – Hronsek [CVaK] udelil 20. decembra medailu Vojenskej polície III. stupňa 14 vojenským policajtom, ktorí sa v roku 2011 najviac zaslúžili o šírenie dobrého mena Vojenskej polície v medzinárodných operáciách a misiách. „Som na vás nesmierne hrdý. V neľahkých podmienkach operácie ISAF v Afganistane, ale aj v mierovej misii OSN UNFICYP na Cypre, ste svojou prácou šíрили dobré meno nielen vojenskej polície, ale aj celých ozbrojených síl a Slovenska. Z velenia ISAF v Kandaháre i misie OSN na Cypre bolo na vašu adresu počut slová chvály,“ povedal. Po ocenení sa stretol s odmenenými vojenskými policajtmi a zaujímal sa o ich skúsenosti a postrehy zo zahraničných operácií a misií. Neúrekom ich má napríklad psodob útvaru vojenskej polície Prešov rotný Ján Kormoš, ktorý so svojimi dvoma psami (nemeckými ovčiakmi Britom a Jonym) pôsobil až do decembra v afganskom Kandaháre. Nadrotmajster Martin Mankovič zo žilinskej expozitúry útvaru vojenskej polície Banská Bystrica sa vrátil z Afganistanu v júni. Bol historicky prvým slovenským vojenským policajtom, ktorý pôsobil v štruktúrach medzinárodnej vojenskej polície základne Kandahár. Rotný Radoslav Chebeň z expozitúry v Liptovskom Mikuláši sa stal v Afganistane zasa prvým slovenským vojenským policajtom, ktorý sa prepracoval z člena medzinárodnej policajnej patrole, cez vedúceho mnohonárodnej zmeny až na vyšetrovateľa. Doteraz túto činnosť v základni Kandahár robili len príslušníci americkej vojenskej polície.

Spät' k bojom vo Východných Karpatoch

/ Pavol VITKO

Vojenský historický ústav vydal koncom minulého roka rozsiahlu publikáciu Od priesmyku Predeal po Kurovské sedlo s podtitulom Boje vo Východných Karpatoch v roku 1944.

Jozef Bystrický sa spolu s ďalšími autormi vracajú k letnému a jesennému ťaženiu Červenej armády roku 1944, prebiehajúcemu na fronte od Barentsovo po Čierne more. Jeho súčasťou boli aj boje vo Východných Karpatoch. Autori venujú pozornosť aj činnosti 1. čs. armádneho zboru v ZSSR počas Karpatsko-duklianskej a Východoslovenskej operácie, pričom po prvýkrát poskytujú čitateľom možnosť oboznámiť sa s úplným znením zápisov z časti jeho vojnového denníka. Mimoriadnym prínosom je bohatá fotografická príloha, v ktorej prevažujú málo známe alebo ešte nepublikované zábery. Jozef Bystrický spracoval ťažiskové kapitoly knihy: Letné a jesenné ťaženie Červenej armády v roku 1944 a Východokarpatská operácia. Ten istý autor spracoval a poznámkovým aparátom, mapami a situačnými schémami doplnil prepis vojnového denníka 1. čs. armádneho zboru za obdobie od začiatku septembra do konca decembra 1944. Ďalší autori z Vojenského historického ústavu sa venovali priebehu Debrečinskej operácie (František Cséfalvay) a činnosti sovietskeho letectva vo Východokarpatskej operácii (Peter Šumichrast). Tomáš Hofírek [Klub vojenskej histórie Krasnogvardejci Košice] spracoval kapitolu Obranné boje nemeckého XXIV. tankového zboru v Karpatoch. Poľskí historici Andrzej Krzak a Andrzej Aksamitowski z Univerzity Štetín píšú o Jasko-kišiňovskej operácii a zložení vojsk nasadených do bojov vo Východokarpatskej operácii na oboch stranách frontu, ako aj o ich veliteľoch. Rozsiahly poznámkový aparát, situačné mapy, menný register, či už spomenuté fotografie a autentický denník 1. čs. armádneho zboru, sú popri mimoriadne zasvätených autorských textoch súčasťou skutočne pozoruhodného diela.

Podpísali medzivládnu dohodu

/ Pavol VITKO

Štátny tajomník ministerstva obrany SR Róbert Ondrejcsák a 1. námestník ministra obrany Českej republiky Jiří Šedivý podpísali v závere minulého roka v Piešťanoch Dohodu medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o spolupráci v oblasti zabezpečenia vojenskej letovej prevádzky. Zároveň podpísali Vykonávací protokol medzi Ministerstvom obrany SR a Ministerstvom obrany ČR k tejto dohode a protokol o spolupráci v oblasti strategického vzdušného zdravotníckeho odsunu. „Nemáme bližšieho partnera a priateľa, ako je Česká republika, preto si veľmi vážim, že naše predchádzajúce jedenapoločné snázenie viedlo k podpísaniu tejto dohody a vykonávacích protokolov,“ povedal štátny tajomník MO SR Róbert Ondrejcsák. „Náš krok zapadá do snáh Európskej Únie a NATO o čo najužšiu spoluprácu jednotlivých partnerov. Je na nás, aby sme závery podpísaných dokumentov čo najrýchlejšie rozpracovali pre prax,“ konstatoval 1. námestník ministra obrany ČR Jiří Šedivý. Dodal, že český aj slovenský rezort obrany riešia v súčasnosti podobné úlohy. „Oba rezorty sa tiež musia vyrovnávať so zníženým rozpočtom. Naša spolupráca bude teda prospešná aj v tomto smere, pričom jej základným princípom je obojstranná výhodnosť,“ dodal J. Šedivý.

Život „pácha“ žartíky

/ PhDr. Ján DOLINAY

/ Ilustračné foto archív redakcie

Čudný „šófer“

Môj otec sa narodil ešte za Rakúsko-Uhorska pred 101 rokmi a prežil dve svetové vojny, ale samostatného Slovenska si už príliš neužil. Zomrel v októbri 1993, necelých desať mesiacov po mojom nástupe na MO SR. Mamu si hneď potom vzali k sebe sestra so švagrom do Prievdže, ale ja som sa rozhodol, že kým bude vladať a chcieť, prežije každý rok aspoň mesiac u mňa v Bratislave. A tak sa aj v nasledujúcich piatich rokoch dialo. Žiada sa dodať, že mama bola jednoduchá dedinská ženička, ktorá síce zamlada navštívila Prahu i Viedeň, ale na staré kolená sa jej obzor dost zúžil.

Keď v lete 1994 prišla do Bratislavy, pod Novým mostom sme nastúpili do autobusu do Lamača, v ktorom už bol nový displej oznamujúci nasledujúce zastávky, ale ešte bez zvukového sprievodu. Keď sa za kabínou vodiča rozsvietil nápis „Chatam Šófer“, mama mi hovorí: „To je dobre vymyslené, človek hneď vie, kto ho vezie. Akurát tento náš šófer má akési čudné meno, asi to nebude Slováč...!“

Naklonil som sa k nej a potichu, aby ma nepočuli ostatní cestujúci, jej šepkám: „Mami, to nie je meno šófera, ale slávneho židovského rabína, ktorý žil v Bratislave v 19. storočí a má tu neďaleko hrobku. Podľa neho sa volá aj nasledujúca zastávka autobusu.“

Mama strípala, trochu zrumenela, prežehnala sa a potom až do konca cesty nepriekla ani slovíčko...

Ste už naši!

Na jeseň 1995 sa v americkom Marshallovom centre bezpečnostných štúdií v Garmisch-Partenkirchene asi sto kilometrovo od Mníchova konal seminár o spolupráci vojakov s civilným prostredím. Zúčastnili sa na ňom reprezentanti všetkých vtedajších krajín NATO a programu Partnerstvo za mier. MO SR sme zastupovali dvaja – zástupca riaditeľa Vojenskej informačnej a tlačovej agentúry pplk. Jaroslav N. a ja, ako vedúci pracoviska monitoringu a analýz médií. Zistili sme, že medzi účastníkmi seminára sú veľké rozdiely, a to nielen v jazykových schopnostiach a ďalšom vybavení, ale aj v mentalite. Pri jednej z večerí napríklad Rusi a Ukrajinci s očividnou závisťou konštatovali, že v našich pasoch už nie sú nemecké víza, ktoré oni nutne potrebovali. Inokedy zasa mladý albánsky dôstojník vystrúhal kompliment rovnosate môjho kolegu, hoci išlo len o staré „tesiláky“, nad ktorými sme my už ohňali nosom. Pri pohľade na jeho mundúr, pripomínajúci druhú svetovú, som sa ani nečudoval.

Po piatich dňoch sme sa opäť ocitli v hale mnichovského letiska, pred bránami na pasovú a colnú kontrolu. Na jednej, pred ktorou stálo asi päť cestujúcich, bol nápis „Pre členov Európskej únie“. Pred druhou s nápisom „Ostatní“, sa tiahol rad najmenej sto osôb, väčšinou zrejme z Balkánu, Stredného východu a severnej Afriky. Keďže my sme vtedy ešte boli tí „ostatní“, poslušne sme sa zaradili na koniec. Po chvíli k nám pristúpil letiskový policajt v modrej uniforme, skúmavo si prehladal nás, naše odevy (aj kolega už bol v civilnom obleku) i našu batožinu a hovorí: „Mohol by som vidieť vaše pasy?“

Ani ich neotvoril, len vrhol pohľad na prvú stranu a zavelil: „Podte za mnou!“

Nebolo nám všetko jedno! Žeby nás považoval za pašerákov alebo nedajbože teroristov a sme zatknutí?! On nás však iba previedol k tej druhej bráne, tam zamával na colníkov za pultom, vrátil nám pasy, s úsmevom zasalutoval a riekol: „Veď vy ste už prakticky naši! Šťastnú cestu!“

„Pán má vaječníky!“

V prvých rokoch pôsobenia na MO SR som si cestou z práce zvykol nakupovať v malej predajni neďaleko nemocnice na Tehelnej ulici. V prvej miestnosti bola nevelká samoobsluha s potravinami, v druhej predaj zeleniny a ovocia cez pult. Keď som zistil, že tu mávajú aj krásne domáce slepačie vajíčka, vzal som si raz ráno do tašky aj puzdro na desať vajec, že ich vyskúšam. V „Zelovoci“ za pultom stáli dve sympatické ženy, podľa reči asi zo Záhoria. Keď som staršiu poprosil o desať vajec, mladšia ich hneď začala klaďť do papierového vrecúška. Vtom si ale staršia všimla, že z tašky vyťahujem puzdro, a hovorí jej: „Aničko, nedávaj vajíčka do pytlíka, pán má vaječníky!“

Do mňa akoby udrľ hrom, ale rýchlo som sa spamätal a hovorím: „Tak pardon, pardon, milé dámy! Ak tu má niekto z nás vaječníky, tak ste to vy! Ja mám celkom určite semenníky!“

V tej chvíli zasa vyvalili oči obe dámy a vzápätí, keď to pochopili, sa začali strašne smiať. Až tak, že mladšia aj s vajíčkami spadla na kopu kapusty v kúte. Ako džentlmen

som, pochopiteľne, škodu zaplatil, ale odvtedy som pri vstupe do predajne vždy volal: „Budem kupovať aj vajíčka, ale mám vaječníky!“

„Úchyláci“ pod Pštrosím vrchom

V júni 2004 som s kolegom navštívil Akadémiu pre informácie a komunikáciu Bundeswehru v Strausbergu. V rámci päťdňového pobytu sme navštívili aj neďaleký Berlín a Centrum riadenia operácií v Postupime. Raz po večeri sme sa, len my dvaja, vybrali pešo do mestečka Strausberg, ležiaceho asi tri kilometre pod akadémiou, ktoré meno (Pštrosí vrch) dostalo podľa vtákov dovezených sem ešte cisárskymi oficiarmi z nemeckých kolónií v Afrike. Nič na pozeraie tam nebolo, a tak sme si sadli do záhradnej reštaurácie a objednali pivo. Nestihli sme upiť ani polovicu a prihnala sa prudká búrka, ktorá nás zahnela do útulného, drevom obloženého výčapu. Keďže lejak neustával a bolo zrejme, že večeru v akadémii už nestihneme, dali sme si ešte po pive a k tomu špecialitu podniku – malé opekané klobásky.

O hodinu, už za súmraku, sme sa vydali na spiatočnú púť. V polovici cesty kolega hovorí: „Mne tie klobásky akosi nesadli, musím si odskočiť!“

Na pustej okresnej asfaltke sme dovtedy nikoho nestretli a keďže sa už aj zotmelo, podišiel iba zopár krokov a čupol si v plytkej priekope. Po chvíli počujem jeho priškrtený hlas: „Jano, zle je! Dostal som krč do nohy a nevládzem sa postaviť! Pomôž mi!“

Tak som ho vzal spredu pod pazuchy, zatiaľ čo on ma chytil za plecía, a pomaly som ho zodvihol. Lenže nohu mal ešte strpnutú a prosil, aby som ho ešte chvíľu držal, kým si bude môcť natiahnuť nohavice. Ako sme tam v tej čudnej póze stáli, dopadli na nás zrazu svetlá reflektorov dvoch áut, ktoré vyšli zo zákruty a štverali sa do kopca! Musel to byť pohľad pre bohov! Ešteže žiadne z nich nezastavilo! Lebo neviem, ako by sme nejakému Nemcovi vysvetľovali, že sme normálni a postihla nás iba smola...

Po návrate do akadémie sme trpeli, či nezachytíme nejaké posmešné pohľady alebo poznámky, ale všetko bolo v poriadku. Tie autá zrejme len prechádzali okolo a naša dôstojnosť neupadla. Kolegovi som však musel sľúbiť, že doma o tom nikomu nepoviem ani slovo. A tak som držal „bobríka mlčania“ dodnes!

„Zradné“ traky

Z akadémie Bundeswehru v Strausbergu sme raz popoludní v sprievode nemeckého majora vyrazili do Berlína. Zašli sme k Brandenburskej bráne, na miesta, kde stával Berlínsky múr, i do múzea antifašistického odboja v budove bývalého veliteľstva pozemných síl Wehrmachtu, na dvore ktorej v roku 1944 popravili atentátnikov na Hitlera. Vyvrcholením prehliadky bol Spolkový snem (Bundestag) v budove bývalého starého Ríšskeho snemu (Reichstagu).

Pri vstupe sme museli prejsť rámovým detektorom kovov a ja, hoci som predtým vložil všetko, čo by mohlo vzbudiť jeho pozornosť, som „zapípal“. Znovu som sa „prešacoval“ a z vrecka vesty celý zahanbený vyvolil malý čínsky nožik, na ktorý som úplne zabudol. Takže ma „odzbrolili“ a „braň“ mi vrátili až pri odchode z historickej pamiatky...

Na druhý deň nám „nás“ major povedal, že popoludní navštívime svetoznáme berlínske vydavateľstvo Springer: „Ten nožik si už ale so sebou neberte,“ usmrol sa na mňa. „Aj tam majú detekčný rám!“

Rám pri vstupe skutočne čakal a mňa opäť nepustil! Nechápavo som skontroloval všetky vrecká, ale rám sa ozval znovu! To už k nám pribehli traja ochrankári a začali ma „filcovať“ ručným detektorom. Na oboch stranách hrude prístroj písal ako najatý a ja som len mlčky roztvoril sako a vyvrátil obe prázdne náprsné vrecká. Odhalenie prišlo,

Budova Bundestágu v Berlíne

keď sa mi detektor rozospieval medzi lopatkami. Uvedomil som si, že pod vestou mám traky s malými kovovými spinkami na prsiach a na chrbte! Komu by to zišlo na um?!

„Páni, ste skutoční profesionáli a máte vynikajúcu techniku!“ – uklonil som sa ochrankárom. „Veď tieto isté traky včera prešli cez rozum aj ochrane Spolkového snemu!“

Jaroslav NAĎ: Nehovorte, že nemôžete...

PhDr. Jaroslav Naď, generálny riaditeľ Sekcie obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy.

V rezorte obrany začínal v roku 2003. Predtým pôsobil v mimovládnych organizáciách Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku a v Euroatlantickom centre. Vyštudoval Fakultu politických vied a medzinárodných vzťahov na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorú skončil doktorátom. V živote sa riadi heslom Jana Wericha:

„Nehovorte, že nemôžete, keď sa vám nechce, pretože príde čas, keď budete chcieť a nebudete môcť.“

Na Sekcii obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy pôsobíte už od roku 2003. Bolo pre vás výzvou prijať ponuku stať sa jej šéfom?

Určite áno. Na sekcii som prešiel v podstate všetkými úrovňami. Začínal som ako radový úradník, neskôr som bol vedúcim oddelenia multilaterálnych vzťahov či riaditeľom odboru medzinárodných vzťahov. Od roku 2008 som robil riaditeľa kancelárie štátneho tajomníka a jeho poradcu pre obrannú politiku a medzinárodnú bezpečnosť. V júli 2010 som dostal viacero zaujímavých ponúk na Slovensku či v zahraničí, ale rozhodol som sa pre návrat na sekcii, kde som začínal a o práci a problémoch ktorej som veľa vedel. Považoval som to za veľkú výzvu a príležitosť a dnes s odstupom času to hodnotím z osobného pohľadu ako dobré a správne rozhodnutie.

Pred časom rezort obrany ukončil Strategické hodnotenie obrany. V súčasnosti sa pracuje na Bielej knihe. Aké najzásadnejšie zmeny z týchto strategických materiálov pre rezort vyplývajú?

Na spresnenie chcem povedať, že strategické hodnotenie obrany Slovenskej republiky sa ešte neskončilo. Skončila sa len jeho analytická fáza, a to materiálom Východiská strategického hodnotenia obrany SR, ktorý vzala vláda SR na vedomie koncom augusta. V súčasnosti sa pripravuje Biela kniha o obrane, ktorá, verím, bude predložená na schválenie budúcej vláde SR, ktorá vzíde z predčasných volieb. Tento dokument bude obsahovať súbor odporúčaní, návrhov, opatrení a zmien – vrátane legislatívnych, ktoré budú výrazne presahovať funkčné obdobie jednej vlády. Na ilustráciu môžem uviesť, že napríklad časová realizácia modernizačných projektov týkajúcich sa vojenskej techniky je rozvrhnutá až do roku 2024.

Rozhodujúce opatrenia budú prijaté až po nástupe novej vlády. Ale už dnes sa dá povedať, že najdôležitejšie zmeny budú v oblasti racionalizácie a zefektívňovania činnosti všetkých štruktúr rezortu obrany s cieľom posilnenia výkonných prvkov OS SR. V dôsledku toho veľmi pravdepodobne dôjde k určitým zmenám organizačnej štruktúry ozbrojených síl a miest ich dislokácie, dôjde aj k zrušeniu niektorých spôsobilostí a vyradeniu istých typov bojovej techniky z výzbroje. Ale rozsah a charakter týchto zmien bude závislý od rozhodnutí budúcej vlády SR a reálne vyčleneného zdrojového rámca aspoň v strednodobom časovom horizonte.

Vzhľadom na súčasnú situáciu na politickej scéne sa už pravdepodobne nestihne dokončiť novela zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov a ani na ňu nadväzujúce zmeny v systéme sociálneho zabezpečenia. Do akej miery je ešte súčasný systém udržateľný vzhľadom na dlhodobu poddimenzovaný rozpočet?

Prípravu nového zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov a novelizáciu zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov považujem za prioritné úlohy personálneho manažmentu rezortu obrany. Pripravované zmeny v systéme štátnej služby profesionálnych vojakov sú výsledkom čisto odborných diskusií a pripravované reformy mali priniesť kvalitatívne zmeny do systému personálneho manažmentu. Treba si uvedomiť, že ide o zmeny vynútené nie politickými názormi, ale súčasným vývojom v spoločnosti a v rezorte. Je možné očakávať, že ich oddialením sa len prehĺbi problémy, ktoré nás trápia. V aktívnej službe držíme vojakov, ktorí už nie sú perspektívi a dostatočne prínosní pre OS SR a na druhej strane nám odchádzajú do výsluhového dôchodku mladí alebo vysoko perspektívni profesionálni vojaci, z ktorých mnohí mohli slúžiť ešte ďalších 10, 15 aj 20 rokov.

Pozdržanie pripravovaných reforiem teda môžeme vnímať ako oddialenie procesov kvalitatívneho zlepšovania súčasného stavu. V žiadnom prípade však nemožno hovoriť o nejakom akútnom ohrození či už súčasného systému vojenskej služby alebo sociálneho zabezpečenia vojakov. S trochou nadhľadu a optimizmu možno povedať, že oddialenie prijatia zmien, vynútené vývojom politickej situácie, môžu odborníci využiť na ďalšiu diskusiu a prípravu dobrých legislatívnych návrhov zákonov, ktoré prispievajú z dlhodobého hľadiska k zlepšeniu situácie v personálnej a sociálnej politike OS SR.

Môžete predsa len priblížiť, koho a čoho sa mali najzásadnejšie zmeny spomínanej novely týkať?

Systém sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov má svoje opodstatnenie vo vzťahu k rizikám, ktoré tieto povolania podstupujú. Na druhej strane, budme k sebe úprimní, v súčasnej podobe je dlhodobu neudržateľný. Tak ako je súčasný systém nastavený, nepodporuje stabilitu vojenského personálu najmä vysoko kvalifikovaných a skúsených profesionálnych vojakov a v dôsledku toho sa postupne stal aj finančne neudržateľný. Cieľom Analýzy sociálneho zabezpečenia ozbrojených zložiek bolo navrhnúť také opatrenia, ktoré umožnia zvýšiť efektívnosť financií vynakladaných na sociálne zabezpečenie ozbrojených zložiek tak, aby sa zachovala jeho funkčnosť a kompenzačný charakter.

Ak budeme hovoriť o konkrétnych opatreniach, ktoré sa navrhovali uskutočniť, ide o posunutie hranice vzniku nároku na výsluhový dôchodok z 15 rokov na 25 rokov vojenskej služby. Ďalej vznik nároku na výsluhový príspevok, kde sa takisto hranice navrhovali posunúť nad 10 rokov vojenskej služby. Podobne aj nárok na odchodné platy, keď nárok na jeden plat odchodného mal vzniknúť vojakovi až po odsľužení 13 rokov služby. Významnou zmenou vo vzťahu k výsluhovému dôchodku mala byť aj zmena vo výpočte výsluhového dôchodku, ktorý sa navrhoval vypočítavať z celej vojenskej kariéry. Jediné opatrenie, ktoré sa malo dotknúť aj slúžiacich vojakov, boli nemocenské dávky, kde sa mali podmienky prísniť a priblížiť poberanie týchto dávok stavu v nemocenskom zabezpečení zamestnancov v civilnom sektore.

Najzásadnejšou pripravovanou zmenou v zákone o štátnej službe vojakov je rozdelenie vojenskej služby na dočasnú a stálu. Je potrebné, aby kariéra profesionálneho vojaka mala jasné pravidlá. Počas kariéry musia mať OS SR možnosť vyberať tých najlepších vojakov na postup vo vojenskej kariére. Na druhej strane musia mať možnosť aj samotní vojaci rozhodnúť sa, či budú v tejto kariére pokračovať a dokedy. Nová legislatíva musí tiež zabezpečiť, aby boli profesionálni vojaci v stájej službe motivovaní slúžiť v OS SR čo najdlhšie.

Naša krajina sa bude orientovať na menší počet zahraničných operácií, ale dôraz sa bude klásť na kvalitu. Top prioritou je pritom operácia ISAF v Afganistane. Je náš aktuálny príspevok dostatočný, alebo sa pripravujú zmeny?

Áno, som presvedčený, že príspevok SR do operácie ISAF v Afganistane je nie len dostatočný, ale dokonca si dovoľm povedať, a to najmä na základe reakcie našich spojencov v Aliancii, že je veľmi vysoko hodnotený. V priebehu tohto roka sme relatívne výrazne zmenili náš príspevok. V súlade s dohodnutým postupom v rámci NATO je v rámci operácie ISAF v súčasnosti najdôležitejší výcvik afganských bezpečnostných síl v súvislosti s podporou procesu odovzdávania zodpovednosti za krajinu do rúk samotných Afgancov. A presne takou cestou sme sa vybrali aj my. Tzv. partnering, mentoring a výcvik Afgancov je naším primárnym cieľom. Rád by som ešte spomenul, že sme takmer úplne zrušili všetky tzv. národné obmedzenia, ktoré sme stanovili pre využitie našich vojakov zo strany veliteľa operácie ISAF. V praxi to znamenalo, že mnohokrát veliteľ potreboval práve tie spôsobilosti, ktorými naši vojaci disponovali, ale nemohol ich využiť, pretože sme obmedzili napríklad ich pohyb mimo základne. Aj túto skutočnosť naši spojenci mimoriadne ocenili.

Napriek tomu, že si nesmieme vážiť psychicky aj fyzicky veľmi náročnú prácu všetkých vojačiek a vojakov nasadených v operácii ISAF, dovoľte mi špeciálne spomenúť dve oblasti, kde poskytujeme mimoriadnu pridanú hodnotu. Ide najmä o vysoko hodnotený EOD tím. Ten má za sebou desiatky úspešných zásahov, vrátane zneškodňovania nástražných výbušných prostriedkov, ničenia vystrelenej nevybuchnutej munície a pozostatkov uloženej munície z vojny, čím zachránili nespočetné množstvo životov domáceho obyvateľstva a afganských a koalíčných bezpečnostných síl. Zásahy EOD sa týkali aj zaistenia a vyčistenia skladísk munície a podomácky vyrobených výbušnín, vyšetovania a zbierania dôkazov po výbuchoch. Tím počas svojho pôsobenia dodal aj množstvo dôležitých zozbieraných biometrických stôp napomáhajúcich identifikáciu výrobcov a dodávateľov smrtiacich výbušnín.

Druhým príkladom je pôsobenie špeciálnych jednotiek z 5. pluku špeciálneho určenia v Žiline. Naši chlapci vykonávajú partnering a mentoring afganských špeciálnych síl priamo v teréne, čo je mimoriadne náročné a nebezpečné.

Pokiaľ ide o budúce pôsobenie OS SR v tejto operácii, v súčasnosti prebieha prehodnocovanie nášho príspevku, pričom plánujeme podporiť tie spôsobilosti, ktoré pre transformáciu OS SR predstavujú vysokú pridanú hodnotu a zároveň potrebnú spôsobilosť na úspešné dovŕšenie procesu tranzície zodpovednosti za bezpečnosť v krajine do rúk domáceho obyvateľstva.

Čo sa týka ostatných operácií medzinárodného krízového manažmentu, v poslednom období sa uvažovalo najmä o stiahnutí slovenských vojakov z Cypru. Je nahradenie 39 Slovákov Srbmi poslednou zmenou na ďalšie obdobie, alebo môžeme reálne očakávať celkové stiahnutie slovenského kontingentu z operácie UNFICYP?

Odpoveď na túto otázku má viacero dôležitých aspektov, a nie je dobré, ak sa stane predmetom nežiaducich a tiež nepresných mediálnych výstupov. Je pravdou, že z čisto vojenského hľadiska by najmä vzhľadom na relatívne veľké operačné záväzky, ktoré máme, ale aj z ďalších dôvodov, malo zmysel uvažovať o úplnom odchode OS SR z operácie UNFICYP na Cypre. Nad touto otázkou sa výrazne zamýšľali viaceré administratívy na ministerstve obrany v ostatných 4 – 5 rokoch. Na druhej strane musíme jednoducho brať do úvahy aj zahraničnopolitický kontext a ten je tiež významný. OS SR pôsobia v misii UNFICYP od roku 2001, pričom plníme úlohu vedúcej krajiny v Sektore 4 tejto misie. Naše veliteľstvo v tejto krajine je veľmi úspešné v presadzovaní tzv. bikomunitného dialógu, čo sa vysoko hodnotí tak zo strany OSN, ako aj ostatných participujúcich krajín vrátane oboch strán konfliktu. Aj preto je potrebné ponechať našu zástavu v misii UNFICYP.

My teda v najbližšom čase neplánujeme stiahnuť vojakov z tejto misie a ani sa neplánujeme vzdať úlohy vedúcej krajiny v Sektore 4. V prípade, že by v budúcnosti k takémuto politickému rozhodnutiu došlo, bude to vždy konzultované jednak s OSN a jednak s našimi partnermi. Čo sa týka zapojenia srbského kontingentu do operácie UNFICYP pod slovenským velením, ide o výsledok veľmi dobrej spolupráce medzi našimi krajinami a tiež o našu podporu pre ambície Srbska stať sa aktívnejším pri podpore stability a mieru v konfliktných regiónoch.

Zmenili ste svoje pôsobisko a zo Sekcie obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy ste odišli do Bruselu. Môžete priblížiť akú pozíciu budete zastávať a aké budú vaše priority v novej funkcii?

Áno, máte pravdu. Od 1. januára 2012 pôsobím v Stálej delegácii Slovenskej republiky pri NATO vo funkcii vedúceho sekcie obrany, kde som vystriedal pána Mária Nicoliniho. Zjednodušene, ide o pozíciu akéhosi poradcu veliteľa pre obranné záležitosti, ktorý riadi ľudí vyslaných na SD SR pri NATO ale aj na SZ SR pri EÚ z ministerstva obrany. Spoločne s vojenským predstaviteľom genpor. Petrom Gajdošom, ktorý je zase poradcom pre vojenské otázky, budeme presadzovať záujmy rezortu obrany v rámci NATO či EÚ.

Pokiaľ ide o priority, vždy nastupujem do novej funkcie so záujmom vytvoriť adekvátne, dobré a príjemné pracovné prostredie s cieľom kvalitných výstupov. Očakávam od podriadených lojalnosť, profesionalitu, zodpovednosť a vysoký charakter. To je nevyhnutné. Na oplátku rád poskytnem priateľský prístup, pochopenie a tímového ducha. Ľudia, ktorí ma poznajú, vedia, že sa na mňa môžu spoľahnúť, ale musia podávať profesionálny výkon.

Vo voľnom čase sa venujete športu. Najmä futbalu. Ako ste sa k tejto záľube dostali?

Sám neviem... Pravdupovediac, v rodine som jediný športovo založený. Jednoducho som mal od malička blízko takmer k všetkým športom, s výnimkou krasokorčuľovania a modernej gymnastiky. Hrával som aktívne futbal od mladších žiakov až do 19 rokov, keď som skončil najmä kvôli štúdiu na vysokej škole. Teraz hrávam spoločne s mojimi priateľmi druhú ligu v sálovom futbale v Bratislave. Každopádne sa aj v súčasnosti snažím o aspoň dve športové aktivity týždenne. Každý kto športuje, mi dá určite za pravdu, že šport je najlepší spôsob na odbúranie stresu a ten fantastický pocit po športovej aktivite je nenahraditeľný.

Veľa ľudí sa v živote riadi nejakým mottom, máte aj vy „to svoje“?

Mám veľmi rád rôzne sentencie od ľudí, ktorých si vážim. Spomeniem motto Jana Wericha: „Nehovorte, že nemôžete, keď sa vám nechce, pretože príde čas, keď budete chcieť a nebudete môcť.“ Niekedy, keď som sklamaný alebo nahneván a potrebujem svetlo na konci tunela, poviem si: „Nevadí, Carpe diem!“ Otočím list a idem ďalej. To mi naozaj dokáže pomôcť.

Je bežný pracovný deň. Zrazu na displeji mobilu zabliká obálka. Správa z banky hlási výber všetkých peňazí. Vzápätí sa mobilná sieť vypne. Internetbanking je tiež nedostupný. Nedostupné sú aj ostatné webové stránky. Po pár minútach nefunguje už ani pevná telefónna sieť a vypadáva elektrický prúd.

Slováci majú v Tallinne dobré meno

Dnes, v čase internetu a prepájania všetkých zariadení, nie je tento scenár nemožný. Aj napriek tomu, že internetová sieť bola vybudovaná s tými najlepšimi zámermi, nie vždy za počítačmi sedia ľudia s čistými úmyslami. Dennodenne sú počítačové systémy vystavované útokom hackerov. Či už tých s úmyslom upozorniť na chyby, ale aj tých, ktorí chyby v elektronickom prostredí zneužívajú. Nie je to nereálna ani fiktívna situácia. Začínáme hovoriť o tzv. kyber vojne a kybernetickom terorizme.

Skúsenosti z Estónska

Po reálny príklad z nedávnej minulosti nemusíme chodiť veľmi ďaleko. V apríli 2007 estónska vláda rozhodla, že z centra hlavného mesta premiestni sochu červenoarmejca a pozostatky vojakov, ktoré sa v jej blízkosti nachádzali, na vojenský cintorín. Týmto krokom vláda vyvolala veľké pobúrenie časti rusky hovoriaceho obyvateľstva mesta. Pobúrenie prerástlo až do troch nocí protestov, pri ktorých zomrel jeden človek a ďalších 153 bolo zranených. V nasledujúcich troch týždňoch hackeri napádali estónske štátne inštitúcie. Útokom sa nevyhli ani banky, vládne internetové portály, estónske médiá a veľké spoločnosti. Cieľom bolo znefunkčniť verejnú elektronickú infraštruktúru, jej služby a následné narušenie hospodárstva a destabilizácia krajiny. Najväčšiu intenzitu zaznamenal distribuovaný útok v dňoch spojených s oslavami konca druhej svetovej vojny, teda 8. a 9. mája 2007. Útok bol vedený z infikovaných počítačov nachádzajúcich sa globálne po celom svete, ktoré na diaľku ovládajú kybernetickí zločinci. Z obsahu prúdiciach dát bolo zrejmé, že ide o politicky motivovaný útok. Na ruských internetových fórach sa aktivovali tzv. haktivisti, ktorí nabádali ruské obyvateľstvo praktickými ukážkami, programami, ako sa zapojiť do tohto "ťaženia".

Estónsko ako člen NATO neváhalo a v rámci aliančných väzieb požiadalo NATO o pomoc, a posúdenie, či nejde o útok na členskú krajinu NATO, čím by bol naplnený článok 5 Severoatlantickej zmluvy o kolektívnej obrane. Aliancia na žiadosť reagovala vyslaním tímu expertov na "kybernetický terorizmus". Jeho úlohou bolo vyšetrovanie útokov, ktorých rozsah bol taký obrovský, že sa ním musela zaoberať estónska vláda. Dočasne bola väč-

šina serverov prístupná len z vnútra Estónska, lebo štát musel zablokovať dáta z medzinárodnej Internetovej siete. Estónska vláda nakoniec oficiálne obvinila Rusko zo zodpovednosti za útoky. Z povahy kyber priestoru však vyplýva, že dôkazy dodnes nie je možné vyhlásiť za jednoznačné, a tak identifikovať útočníkov. Išlo o prvý kybernetický útok takých rozmerov. Kyber útoky boli následne zaznamenané aj počas rusko-gruzínskej vojny v roku 2008 a v roku 2010 bol vedený unikátny kybernetický útok s deštruktívnymi účinkami na jadrové zariadenia v Iránskom Natanze, o ktorom sme písali aj v Obrane. Šponáž organizovaná cez počítačové siete tiež naberá na intenzite.

Kybernetická obrana

Tieto a ďalšie udalosti viedli k tomu, že sa NATO začalo zaoberať spoločnou kybernetickou obranou. Na mítingu ministrov obrany v októbri 2007 bola formulovaná požiadavka vytvoriť koncept kybernetickej obrany NATO, ktorý bol schválený na začiatku roka

2008. V apríli, na summite v Bukurešti dohodli spôsob vytvorenia estónskeho centra výnimočnosti zameraného na spoločný koordinovaný výskum v tejto oblasti a hľadanie možnosti obrany pred kybernetickými útokmi. Kyber priestor sa popri zemi, vzduchu, mori a vesmíre stáva piatou doménou

dôležitou pre vojenské operácie.

Vzniklo tak desiate centrum výnimočnosti Severoatlantickej aliancie – Centrum výnimočnosti pre oblasť kooperatívnej kyber obrany – Cooperative Cyber Defence (CCD) Centre of Excellence (CoE). CCD CoE má svoje sídlo v Tallinne a oficiálny status medzinárodnej vojenskej organizácie získalo 28. októbra 2008. Na jej chode sa podieľa okrem domáceho Estónska aj Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Nemecko, Taliansko, Slovensko a Španielsko. V polovici novembra 2011 sa v CCD CoE pri príležitosti vstupu nových krajín uskutočnila slávnosť "vztyčovania vlajok". Centrum výnimočnosti sa tým rozšírilo o odborníkov z Poľska a USA a v súčasnosti ho tvorí desať štátov NATO.

V predvečer slávnosti navštívil CCD CoE vtedajší náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky generál Ľubomír Bulík a náčelník estónskych obranných síl Ants Laaneots. Na pôde centra ich privítal náčelník štábu pplk. Martin Gürtler. Ten gene-

rálom predstavil činnosť centra a jeho odborníkov. Zároveň spolu s náčelníkom estónskych obranných síl niekoľkokrát vysoko vyzdvihol slovenský príspevok a prácu našich vojakov.

Činnosť Centra výnimočnosti pre kybernetickú obranu je zameraná na intenzívnu výmenu informácií a spoluprácu s NATO a členskými štátmi NATO, ako aj s akademickým a súkromným sektorom.

Aktivity centra sa sústreďujú najmä na pomoc členským krajinám Aliancie v prípadoch počítačových hrozieb (v strategických a taktických záležitostiach), výcvik a vzdelávanie, na tvorbu doktrín, simuláciu, výskum a vývoj, na právne aspekty týkajúce sa kyber priestoru, na poskytovanie konzultácií a analýz a na spoluprácu a výmenu poznatkov s civilným sektorom (s IT firmami alebo firmami značne využívajúcimi IT).

V samotnom CCD CoE existujú tri oddelenia:

Legal & policy. Ako už sám názov napovedá, zaoberá sa otázkami legislatívy. Poskytuje konzultácie a pomoc štátom centra a organizáciám NATO v oblasti aplikácie práva v kybernetickom priestore. Zaoberá sa právnymi aspektmi kybernetického priestoru (napr. zhodnotenie a aplikácia súčasných zákonov v kybernetickej oblasti v jednotlivých krajinách, spolupráca s EÚ a inými organizáciami, otázka anonymity a regulácie na internete a iné).

Training & doctrines skúma strategické využitia prostriedkov útoku i obrany, vypracúva tzv. Lessons learned a zároveň organizuje odborné školenia centra. Vyhodnocuje kybernetické stratégie štátov, úlohu dobrovoľníkov v rámci kybernetických konfliktov, definuje význam nových pojmov a názvoslovie atď.

Research & development sa venuje aplikovaniu praktických poznatkov (školenia a cvičenia centra, forenzná analýza, korelácia logov), ako aj originálnemu výskumu (oblasť umelej inteligencie, podpory rozhodovania, simulácie, detekcie anomálií).

Na tomto oddelení už druhý rok pôsobí jediný Slovák v centre kpt. Ing. Roman Palík. Ako technický expert sa zaoberá praktickou stránkou kybernetickej obrany. V súčasnosti sa zúčastňuje na viacerých projektoch centra, pričom hlavnou prioritou sú medzinárodné cvičenia kybernetickej obrany väčšieho rozsahu a príprava praktických kurzov (školení).

„V centre sme vypracovali a dvakrát ročne vedieme tzv. hands-on školenia, konkrétne sú to Botnet infiltration, IT Systems Attacks and Defense, Cyber defence monitoring solutions, Security events management a pripravované sú Forenzná analýza. Školenia sú zamerané na praktické zvládnutie problematiky, ktorá pokrýva hlavné trendy v kybernetickej bezpečnosti,“ predstavil svoje oddelenie kpt. Palík počas návštevy náčelníka generálneho štábu.

Centrum výnimočnosti sa zúčastňuje na medzinárodných cvičeniach zameraných na kybernetickú obranu. Jedným z takýchto cvičení je NATO Cyber Coalition. Úlohou CCD CoE je podieľať sa na vytvorení scenára s technickými vstupmi a realizovať cvičenie. Hlavným cieľom je

Na otázky Obrany odpovedá kpt. Roman PALÍK

Čo znamená členstvo v CCD CoE pre Slovensko?

„Slovensko svojím členstvom v CCD CoE získava prístup k najnovším poznatkom a trendom v tejto oblasti, má možnosť usmerňovať prácu v centre. Význam kybernetickej obrany pre bezpečnosť štátu porastie a už teraz môžeme povedať, že prípadné budúce konflikty budú obsahovať kybernetický komponent.“

Zaznamenali ste v poslednom čase nejaké zaujímavé úspechy?

„Centrum je v oblasti kybernetickej bezpečnosti v rámci NATO jednou z popredných inštitúcií a dúfam, že to naďalej bude potvrdzovať svojou činnosťou. Pre mňa je úspech to, že si centrum ako mladá inštitúcia našlo svoje pevné miesto v rámci NATO, ktoré sa môže spoľahnúť na našu analýzu a odbornosť. Všetiek sme ešte nevymysleli, ale úspechy sú čiastkové, dosahované systematickou dennodennou prácou.“

Centrum výnimočnosti má svoju webovú stránku www.ccdcoe.org. Došlo už k nejakým pokusom o jej napadnutie?

„Web je len zlomok, útoky naň sú neustále, čo je bežné pre väčšinu významnejších organizácií. Pre hackerov je to lákavý cieľ. Už dávno platí, že byť prítomný na internete dnes automaticky zahŕňa nevyhnutnosť byť pripravený na kybernetické útoky.“

Ako vnímajú vašu prácu ostatné organizácie a firmy zaoberajúce sa podobnou problematikou?

„Máme rozsiahlu spoluprácu nielen v rámci NATO, ale aj s privátnym sektorom a akademickou sférou, takže záujem o spoluprácu je značný. Ako príklad je možné uviesť spoločnosti Symantec, Norman, Fraunhoferov inštitút, Univerzitu v Bonne, Švédsku Akadémiu Národnej Obrany, NATO CIRC, SEB banku a ďalšie.

„Spolupráca je vynikajúca, nečakal som, že bude v centre taká dobrá pracovná atmosféra. Medzi kolegami mám mnoho priateľov. Centrum je výnimočné v tom, že spája ľudí s rôznym profilom a z rôznych sfér (vedci, právnici, vojaci, systémoví inžinieri) v rámci spoločného úsilia,“ dodáva kpt. Palík. „Práca v centre výnimočnosti je predovšetkým o skúsenosti, ktorá sa nedá inde získať. Skúsenosti z medzinárodného prostredia, vo veľmi zaujímavej a dynamickej oblasti, v ktorej pracujem a venujem sa jej už mnoho rokov,“ povedal na záver návštevy estónskeho a slovenského NGŠ.

„Celoživotné vzdelávanie je dnes bežný štandard. Bez neho v podstate nie je šanca na postup ani v ozbrojených silách, ani v civilnom živote,“ hovorí Ing. Michal Chlebec, riaditeľ Centra vzdelávania Akadémie ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši.

/ Pavol VITKO

(Epi) Centrum celoživotného vojenského vzdelávania

Centrum vzdelávania zodpovedá predovšetkým za ďalšie vzdelávanie profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu obrany. Poskytuje kariérne aj odborné vzdelávanie v rôznych formách. V roku 2011 ich realizovalo spolu 83. Prešlo nimi úctyhodných 1 594 absolventov. V centre pritom momentálne pracuje len 31 zamestnancov. Z nich jedna časť organizačne zabezpečuje vysokoškolské vzdelávanie a jeho administratívnu podporu. Vo vysokoškolskom štúdiu, vo všetkých troch stupňoch, sa momentálne pripravuje 218 študentov. Druhá časť pracovníkov centra sa venuje ďalšiemu vzdelávaniu na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Gruzínci aj Macedónci

Ukrajina, Gruzínsko, Srbsko, Moldavsko, Macedónsko, Estónsko, Česká republika či Slovensko – to je sumár štátov, ktoré vyslali svojich zástupcov do siedmeho Medzinárodného kurzu pre štábných dôstojníkov (ISOC-7). Skončil sa začiatkom decembra. „Dve desiatky nadporučíkov až majorov sa u nás počas 11 týždňov zoznamovali predovšetkým s otázkami operačného plánovacieho procesu a postupov riešenia problémov v rámci interoperability v mnohonárodnom prostredí. Najmä pri rôznych vojenských operáciách a konvenčných operáciách krízového manažmentu v čase mieru. Ťažiskové sú pritom doktríny a operačné postupy NATO,“ hovorí M. Chlebec o jedinom medzinárodnom kurze na jeho pôde. Je určený aj pre dôstojníkov Aliancie, no viac pre vojakov z krajín Partnerstva za mier. Celé vyučovanie a výcvik, pravdaže, prebieha v angličtine. Na taktickej a na operačnej úrovni v priebehu kurzu tvorí základ britská vojenská doktrína. Vlani v júni kurz ukončilo ďalších 11 absolventov zo 7 krajín.

Od práporčikov po plukovníkov

Pre poddôstojníkov zabezpečuje vzdelávanie Poddôstojnícka akadémia v Martine, s ktorou Centrum vzdelávania spolupracuje. Vyššie hodnosti príslušníkov OS SR už školia v L. Mikuláši. „Kariérny kurz pre práporčíkov v dĺžke jedného mesiaca poskytujeme raz ročne,“ konštatuje M. Chlebec. Najdlhší – polročný, je Vyšší veliteľsko-štábný kurz. Určený je budúcim podplukovníkom a plukovníkom. Základný veliteľsko-štábný kurz pre aspirantov na hodnosť kapitán a major trvá tri mesiace. Veľmi dôležitý je Vstupný odborný dôstojnícky kurz. V závislosti od jednotlivých špecializácií trvá od troch do jedenástich mesiacov. Poskytuje odborné vzdelanie v požadovanej vojenskej odbornosti absolventom Akadémie ozbrojených síl po ukončení štúdia. Do tohto času totiž vojenský študenti akadémie absolvovali viac-menej všeobecný vojenský a univerzitný základ v jednotlivých študijných programoch. Absolventi AOS totiž aj napriek trom či štyrom rokom v uniforme nemajú úzko špecifikovanú vojenskú odbornosť. Až vo Vstupnom odbornom dôstojníckom kurze sa čerství bakalári zoznamujú s odbornou prípravou na svoje budúce funkcie v OS SR. V prvom tzv. spoločnom, mesačnom module tohto kurzu si ešte doplnia svoje vedomosti z veliteľskej prípravy, bezpečnostnej a obrannej stratégie, doktrín, vodcovstva, velenia a štábnej práce, logistiky, bojového použitia pozemných a vzdušných síl a zahraničných armád. V ďalšej časti kurzu sa už ich vzdelávanie špecializuje na odborné predmety podľa ich vojenských odborností. Väčšina z nich prebieha formou rôznych stáží a praxe v útvaroch a zariadeniach OS SR. „Obdobný odborný kurz však zabezpečujeme aj pre absolventov civilných univerzít, ktorí vstúpili do armády na základe požiadaviek ozbrojených síl. Na-

príklad v špecializáciách lekár, vojenský duchovný, psychológ, právnik a podobne,“ dodáva riaditeľ Centra vzdelávania AOS. Pravda, títo študenti z „civilu“ ešte predtým musia absolvovať základný vojenský výcvik v Práporci výcviku v Martine a tiež trojmesačný Dôstojnícky kurz pre absolventov vysokých škôl, ktorý konajú takisto v Centre vzdelávania.

Výcvik letcov je najnáročnejší

Organizačne zložitý a finančne najnáročnejší je výcvik leteckého personálu. Z hľadiska štruktúry je najrozsiahljší. „V rámci Vstupného odborného dôstojníckeho kurzu sa frekvenciou po mesačnom základe presúvajú zväčša na Stredisko výcviku leteckých odborností (SVLO), ktoré je v súčasnosti dislokované v priestoroch Vrtuľníkového krídla Prešov. Tam ich čaká teoreticko-praktický výcvik. Pri leteckom výcviku spolupracujeme aj so Žilinskou univerzitou. Tiež s inými certifikovanými organizáciami, veliteľstvom Vzdušných síl ako aj s Úradom vojenského letectva MO SR. No a niektoré tréningové výcviky prebiehajú aj u nás v Mikuláši,“ ozrejmjuje M. Chlebec. Pravdaže, aj on si ako bývalý dlhoročný vojak pamätá na systémovejší výcvik vzdušného personálu, ktorý zabezpečovala Vojenská letecká akadémia v Košiciach. Jej absolventi pri príchode na základne mali už lietanie a zložitú zabezpečovaciu systémovú krv. Tie časy sa však pominuli. Školu zrušili v roku 2004 pre vysokú finančnú náročnosť. A koľko stojí výcvik jedného pilota dnes? Len za tých jedenást mesiacov Vstupného odborného dôstojníckeho kurzu to vychádza na niekoľko sto tisíc eur (v závislosti od počtu cvičených pilotov). Príprava ostatných odborností podľa potreby vzdušných síl vyžaduje ďalšie prostriedky. K tomu treba prirátať náklady, ktoré štát poskytol adeptovi lietania a ďalším špecialistom na absolvovanie vysokej školy.

Otázky možných zmien

Správa registratúry a Administratívna bezpečnosť pre zamestnancov v štátnej a verejnej správe, Plánovací a rozhodovací proces na taktickej úrovni velenia a riadenia, Zdokonaľovanie odbornej spôsobilosti v prevádzke, údržbe a v opravách vozidiel... To je len malá ukážka z krátkodobých odborných kurzov na rok 2012, takpovediac od „a“ po „z“. Bude ich približne 90, teda asi o pätinu viac ako vlani. Dá sa počítať s nadvýšením personálu? To asi skutočne nie. Pritom už vlani zamestnanci Centra vzdelávania značne prekračovali počty vyskolených ľudí, ktoré vychádzali z pôvodných plánov spred niekoľkých rokov. A viac ich bude aj tento rok...

Časť z krátkodobých odborných kurzov (cca 5 %) je akreditovaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Niektoré trvajú len dva dni, iné dva týždne. Pre zamestnancov rezortu obrany, ďalších rezortov štátnej a verejnej správy a vojakov

sa v rámci celoživotného vzdelávania poskytujú bezplatne. Vysielajúci útvar uhrádza akurát náklady na ubytovanie, dopravu a stravné. Takmer vždy bývajú naplnené. Na zabezpečovaní krátkodobých, ale aj ostatných kurzov, sa podieľajú príslušníci Centra vzdelávania, pedagogickí pracovníci Akadémie ozbrojených síl a v nemalej miere aj pravidelne prizývaní odborníci z externého prostredia, predovšetkým z OS SR. Michal Chlebec nechce otvárať otázku, či by ich nemohlo byť viac. Konštatuje, že vo veľkej miere je to problém financií. Predznamenáva: „Našou ambíciou je viac sa otvoriť aj civilnému prostrediu. Napríklad tento rok sme poskytli školenia 46 zamestnancom z iných rezortov a orgánov štátnej správy. Nepochybujem o tom, že záujem by bol v niektorých oblastiach aj zo súkromného sektora. Tu sme však pri starom známom probléme. Spočíva v tom, že väčšina poplatkov, ktoré súvisia so zabezpečením štúdia, sú príjmom štátneho rozpočtu. Keby nám ich ostala aspoň časť, mali by sme viac prostriedkov na skvalitnenie našich vzdelávacích aktivít...“

Pravdupovediac, veľká systémová zmena sa tak skoro očakávať nedá. Tá nasledujúca je však oveľa reálnejšia. A tiež nie je malá. Aspoň z pohľadu vzdelávania budúcich dôstojníkov. „Mali by sme začať poskytovať odborné vojenské vzdelanie študentom Akadémie ozbrojených síl už v priebehu ich štúdia. Teda nie až po jeho absolvovaní,“ avizuje M. Chlebec. Vysvetľuje: „Zmena vychádza predovšetkým z požiadaviek nášho hlavného zákazníka – Generálneho štábu OS SR – a po rokovaniach GŠ s vedením akadémie. Znamená nielen posilnenie vojenského charakteru štúdia, ale aj šetrenie nemalých finančných prostriedkov rezortu obrany. Nepochybujem, určite to prívitajú predovšetkým veliteľia útvarov. Vojenské odborné vzdelanie bude efektívnejšie a tiež na prospech našim budúcim bakalárom,“ zdôrazňuje. A kedy by mohli byť uvedené plány reálne? Riaditeľ Centra vzdelávania Akadémie ozbrojených síl Michal Chlebec odpovedá: „Tento zámer znamená pre vedenie Akadémie ozbrojených síl iniciovať veľa zmien. Začínajúc legislatívou až po učebné plány. No termín zmeny je určený: september 2012. Naše centrum tieto pozitívne zmeny víta a príprava prebieha v plnom prúde.“

... aj niečo navyše

V Centre vzdelávania AOS nezabúdajú ani na najmladších a na seniorov. V júli 2011 otvorili prvý ročník Detskej univerzity. Cez prázdniny ju absolvovalo 36 detí od 9 do 14 rokov. V súčasnosti prebieha tretí semester Univerzity tretieho veku v študijnom programe Anglický jazyk pre začiatočníkov. Pre seniorov tiež už dvakrát otvorili kurz Počítače a internet.

Ing. Michal CHLEBEC, plukovník generálneho štábu Armády ČR v zálohe, sa narodil 7. 7. 1963. Od dvoch do štrnástich rokov vyrastal v obci Zemplín pri Trebišove. Pochádza z učiteľskej rodiny. Aj on sám chcel byť učiteľom, no napokon sa rozhodol pre kariéru vojaka. Absolvoval Vojenské gymnázium v Opave. V roku 1985 promoval na Vojenskej vysokej škole v Liptovskom Mikuláši v odbornosti spojár. Slúžil v posádkach Lipník nad Bečvou, Tábor, Písek, Brno, Praha a Stará Boleslav. V zahraničí študoval v britskom Brecknelle. Tri roky pracoval v štruktúrach NATO v holandskom Brunssume a v talianskom Neapole. Pôsobil v misiách KFOR a SFOR. V roku 2007 absolvoval Kurz národnej bezpečnosti v Liptovskom Mikuláši. Pred odchodom do zálohy zastával funkciu náčelníka odboru komunikačných a informačných systémov (KIS) v Starej Boleslavi na Veliteľstve síl podpory a výcviku Armády ČR. V roku 2009 sa vrátil žiť na Slovensko. Od júla uvedeného roka sa stal vedúcim Centra ďalšieho vzdelávania Akadémie ozbrojených síl. Od 1. 9. 2010 je riaditeľom Centra vzdelávania AOS.

Pridelenec obrany USA Terry L. Anderson v Centre vzdelávania

Slovník anglicko slovenský

- impartial** - nestranný, nezaujatý, objektívny
- radical** - radikálny, nekompromisný, zásadný
- marvellous** - úžasný, skvelý, jedinečný
- ingenious** - vynachádzavý, domyselný, invenčný
- refinement** - zdokonalenie, vylepšenie, prepracovanosť
- immune** - imúnny, odolný
- recrimination** - obvinenie
- opulent** - bohatý, majetný, drahý, honosný
- resale** - opätovný predaj kúpeného tovaru; partiový obchod, bazár
- pathetic** - dojmavý, clivý, žalostný; neúspešný
- modulate** - modulovať
- incalculable** - nevyčísliteľný, nesmierny, neopísateľný; vrtkavý, nevypočítateľný
- patronage** - patronát, zástita, podpora; priazeň, protekcia
- replenish** - doplniť zásoby; dolať
- justified** - oprávnený, majúci právo
- fissile** - štiepny; štiepatelný
- genesis** - genéza, pôvod, zdroj, vznik
- raggedly** - otrhane; nepravidelne, nesúvisle
- geniality** - dobrosrdečnosť, veselosť, žoviálnosť, priateľskosť
- ray** - raja
- malady** - chýba, nefunkčnosť; onemocnenie
- raze** - zničiť, zbúrať
- imperative** - naliehavý, mimoriadne dôležitý; rozkazovací
- nowadays** - dnes, v dnešných dňoch, v súčasnosti
- reputedly** - vraj, údajne

Vzdelávanie štátnych zamestnancov

/ Mgr. Iveta VOZÁROVÁ

Vzdelávanie štátnych zamestnancov služobného úradu Ministerstva obrany Slovenskej republiky vychádza z § 76 zákona č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Rešpektuje požiadavky štátnych zamestnancov vyplývajúce z príslušných zákonov i priebežné udržiavanie, zdokonaľovanie a dopĺňanie požadovaných vedomostí a schopností potrebných na vykonávanie štátnej služby v príslušnom odbore štátnej služby.

Vzdelávanie štátnych zamestnancov je zabezpečované prostredníctvom jednotlivých organizačných zložiek Ministerstva obrany SR, ktoré realizujú odborné inštruktáže a školenia vo vecne príslušnej problematike, ďalej dodávateľským spôsobom prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích inštitúcií, iných rezortov, napr. Ministerstvo financií SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Úrad vlády SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Veľkým prínosom je bezplatné vzdelávanie štátnych zamestnancov v krátkodobých odborných kurzoch v Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši a spoluúčasť na projektoch spolufinancovaných Európskym sociálnym fondom.

Na základe požiadaviek organizačných zložiek na vzdelávanie štátnych zamestnancov, osobný úrad spracováva Plán vzdelávania štátnych zamestnancov služobného úradu na príslušný kalendárny rok, ktorý má rámcový charakter a je priebežne dopĺňaný v priebehu roka o vzdelávacie aktivity vychádzajúce z ponúk akreditovaných vzdelávacích inštitúcií v súlade s aktuálnymi potrebami organizačných zložiek. Po výbere konkrétnej vzdelávacej aktivity, ktorá musí byť v súlade s opisom činnosti štátnozamestnaneckého miesta, spracuje štátny zamestnanec Požiadavku na prehľbovanie kvalifikácie (tlačivo je zverejnené na intranetovej stránke osobného úradu v sekcii vzdelávania) a po schválení najbližším vedúcim zamestnancom a vedúcim organizačnej zložky ju postúpi osobnému úradu. Následne osobný úrad odošle príslušnej vzdelávacej inštitúcii záväznú objednávku a spolu s uhradenou faktúrou ju zverejní na webovej stránke Ministerstva obrany SR.

Najväčší záujem už tradične prejavujú štátni zamestnanci o vzdelávanie v oblasti Zákonníka práce, verejného obstarávania, ochrany osobných údajov, rozpočtových pravidiel vo verejnej správe, kontroly v štátnej správe, správneho konania, správy majetku štátu, preškolenia revízných technikov a elektrotechnikov, požiarnej bezpečnosti stavieb, bezpečnosti prá-

ce na elektrických inštaláciách a elektrických zariadeniach, či bezpečnosti pri práci s plynovými a tlakovými technickými zariadeniami.

I napriek tomu, že v posledných rokoch silnejú tlaky na znižovanie verejných financií, veríme, že aj v budúcnosti sa nájdu finančné prostriedky na vzdelávanie našich zamestnancov, pretože nie náhodou sa hovorí, že najlepšou investíciou zamestnávateľa je investícia vložená do vlastných zamestnancov.

rok 2011:

- 39 vzdelávacích inštitúcií zrealizovalo 88 vzdelávacích aktivít pre 327 štátnych zamestnancov služobného úradu Ministerstva obrany SR
- 73 štátnych zamestnancov, zamestnancov pri výkone prác vo verejnom záujme a profesionálnych vojakov z celého rezortu obrany sa zúčastnilo na 2 národných projektoch spolufinancovaných Európskym sociálnym fondom "Vzdelávanie legislatívnych zamestnancov a rozvoj legislatívnych zručností v tvorbe právnych predpisov pre národnú úroveň SR" a "Inštitút rodovej rovnosti".

0 miliónových výhrach a dedičstvách

/ kpt. Peter GARAJ

Dnes si niečo povieme o probléme, ktorý sa nás všetkých dotýka, a to pravidle. Tento problém prichádza poštou.

Určite každý dostal nejakú správu, kde mu oznámili, že vyhral v lotérii, že sa s ním chce niekto podeliť o veľké peniaze, že niekde v nejakej banke sú veľké financie a on ich môže získať, že má plnú schránku, že si má doplniť informácie na svojom konte v banke alebo niečo podobné. Spoločným menovateľom týchto e-mailových správ je neznámy odosielateľ a žiadosť o informácie. Tieto dve veci sú však podstatné, a preto si ich rozoberieme detailnejšie.

Neznámy odosielateľ. Ak dostanete balik na pošte, je tam tiež napísaný odosielateľ. No nikto nepreveruje (aspoň ja o tom neviem), či ste tam napísali meno suseda, brata, prípadne príjemcu. Takže sa na to neďa spoliehať. Rovnaké pravidlá platia pre e-mailové správy. Odosielatela si pri troche šikovnosti môžete vypísať ručne a môžete tam napísať čokoľvek. Tento neďuh využívajú niektoré „spoločnosti“ aby šírili svoj „biznis“ a pri tom sa tvárili dôveryhodne.

Druhou podozrivou vecou, pri ktorej by sme mali byť extra ostražití, je vyžadovanie informácií, a najmä spôsob, akým sa tieto informácie vyžadujú. Keďže ide o peniaze, treba si rozmyslieť, komu a čo píšeme. Žiadna banka nikdy nepožaduje od klientov informácie cez e-mail. Banka si svoje zmeny vie vykonať aj bez prihlásenia klienta. Preto informácia o tom, že po-

trebuje vaše heslo, nie je len podozrivá, ale klamlivá a danú žiadosť určite nepíše vaša banka. Podobne to je s otázkami na vaše celé meno, telefónne číslo, bankové spojenie či iné nezmyselné informácie. Rovnako som si v poslednom čase všimol pár e-mailov, ktoré prichádzajú na prvý pohľad od administrátora, ktorý ma informoval že mám privela pošty a mám si ju zmazať. Samozrejme že tam bola linka na nejaký emailový server: A pravdaže, bol to klamlivý e-mail.

A tu je ďalší prvok, na ktorý si treba dávať pozor: Linky v e-mailoch. Na linku, ktorá nám príde elektronickou poštou, by sme mali kliknúť, len ak presne vieme, čo to je za linka. To najhoršie čo sa nám môže stať, je, že pomocou takejto linky nám ukradnú prihlasovacie údaje. Nejdeme zachádzať do detailov, ale je to možné a deje sa to. Prípadne sa k nám takouto linkou dostane škodlivý softvér: A je jedno, či čítame poštu na počítači s operačným systémom Windows, Linux, alebo Mac OS.

Takéto podvodné správy sa už neoznačujú slovom spam (spam je nevyžiadaný druh pošty, ktorý je viac o reklame ako o čísle vášho účtu), ale phishing. V každom prípade treba mať na pamäti, že ak príde správa, ktorá sa tvári dôveryhodne, neznamená to, že naozaj je dôveryhodná. A nikdy, naozaj nikdy neotvárajte linky s pošty a nepíšeme do nich svoje prihlasovacie údaje.

Ešte sa pristavím pri slove hoax. Hoax je nepravdivá populačná správa. Ak vám niekto pošle výzvu na rozosielanie e-mailu, lebo z toho bude mať chlapec v Kambodži novú obličku,

Pozvánka na ples

veliteľ protiletadlovej raketovej brigády

Vás srdečne pozýva na

REPREZENTAČNÝ PLES

17. februára 2012 o 19:00 hod.

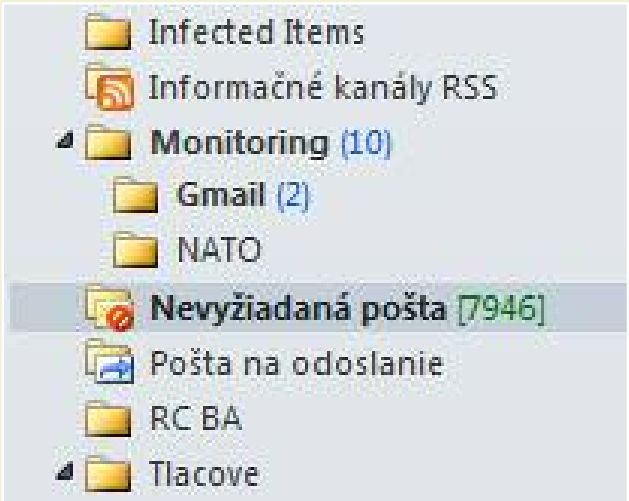
Estrádna hala PKO Nitra

BRILAX

cena vstupenky: 33 €

predaj vstupeniek do 10. februára 2012 na tel. č. 0960 374315, 0960 374579

neverte tomu a pokojne to zmažte. Tieto správy si môžete overiť na stránke hoax.cz, kde sú zozbierané známe hoax správy spolu s ich prekladmi a mutáciami. Napríklad môžete zistiť, že žiadosť o darovanie krvi pre mladé dievča, ktoré malo autonehodu v Bratislave, má už 8 rokov. Ale dievča sa zatiaľ vydalo, má dve deti a je pred rozvodom. A určite už na vašu krv nečaká (darovanie krvi ako takej je však vec záslužná, nenechajte sa odradiť). Prípadne šírenie nejakého zákeřného vírusu spolu s telefónnym číslom na nevinného príslušníka policajného zboru, ktorý vám potvrdí, že taký vírus existuje. Čistý hoax. Zasmiať sa a ignorovať.

Správanie v reštauráciách (2)

/ Miloš ARNOLD
/ oddelenie protokolu KaMO

Ani pri stole v reštaurácii by sme nemali zabúdať na niektoré základné zásady. Predovšetkým na to, že plátenný obrúsok patrí na kolená, ak v reštaurácii nemajú plátenný, iba papierový, ten necháme voľne na stole po ľavej strane. Šalát jeme vidličkou ľavou rukou, kompóty lyžičkou pravou rukou, kôstky dávame na tanierik pod miskou. Pripravený chlieb nehryzieme, ale odlamujeme a jeme ľavou rukou.

Príbory sa počas jedla dávajú krížom s rúčkami k príslušnej ruke (vidlička vľavo, nôž vpravo), príbory uložené súbežne s oboma rúčkami na pravú stranu sú pre čašníka znamením, že sme už dojedli, aj keď sme ešte neskončili všetko. V prípade ak zabudneme na túto zásadu, môže sa nám v dobrom podniku s pozoruhodnou obsluhou stať, že čašník odnesie poloplný tanier, ak uvidí „znamenie“ skončeného jedla rovnobežne položeným príborom. Už úplne samozrejme by malo byť, že omáčka sa nevytiera, tanier neolizuje, štava z kompótu a nálev zo šalátu sa nedopíjajú.

Už pred tým ako prideme do reštaurácie, malo by byť všetkým zúčastneným jasné, či ide o pozvanie alebo o priateľské stretnutie, keď si každý platí sám za seba. V priebehu takého posedenia pri káve alebo spoločnom obede v pracovný deň by ženy nemali čakať, že muž (kolega, známy) bude za ne platiť. Jeho samozrejmosťou je postarať sa o ženu, ako už bolo povedané, ale v takomto prípade je v úlohe kolegu, nie gavaliera. Ak je jasný zmysel stretnutia, nemôže dochádzať k trápnyim situáciám alebo dokonca nepatričným dohovorum pri platení. Aj skladanie sa na účet v prítomnosti hlavného je absolútne nevhodné.

Ak dávame prepitné, nie je to urážkou, ale vyjadrením hostovej spokojnosti. Najvhodnejšou formou jeho podania je nechať si vrátiť po zaplatení účtu drobné a späť na tanierik dať prepitné vo výške, ako uznáme za vhodné. Ak sa platí bez tanierika, potom je lepšie položiť prepitné pred čašníka na stôl, než zaokrúhľovať účet na vyššiu sumu. Zvyčajne by výška mala byť približne 5 – 10 % účtu; sumy nižšie, ba i vyššie nesvedčia o našom spoločenskom cite. V našich reštauráciách sa nám môže stať aj to, že sme s obsluhou alebo jedlom nespokojní, v takom prípade, nie je našou povinnosťou dávať akékoľvek prepitné. Ak sa nám stane, že v účte nie je niečo v poriadku, pokojne požiadajme o opravu; ak nemáme pravdu, ospravedlím sa.

Keď odchádzame z reštaurácie, platí tu opačné poradie ako pri prichode. Muž pomôže dáme pri vstávaní, ak tak neurobí čašník. Keď pán púšťa dámu prvú do dverí, pridrží jej ich a v šatni pomôže do kabáta.

Vo vojenskej službe pre Krista

/ Miroslav TÁBORSKÝ

Na prvé počutie je tvrdenie o vojenskej službe pre Krista veľmi odvážne. Pre Krista predsa ľudia volakedy utekali z povolani, ktoré sa zdali neetické a vstupovali do kláštorov. Niektorí sa vzdávajú vymoženosti civilizácie aj v súčasnosti, aby sa oddelili od hriechneho sveta plného zvodov a násillia. Vojaci boli často nástrojom útlatku, poroby a neraz aj trestných výprav. Ne-zriedka využívali svoje právo rabovať a ničit' dobyté územia.

Napriek tomuto zažitému náhľadu na ozbrojené zložky chcem poukázat na nové teologické dôvody služby, pre kresťanov v netradičných profesiách, ako sú vojaci, policajti a členovia zboru väzenskej a justičnej stráže. Tento nový pohľad získame, ak si urobíme teologický výklad slov apoštola Pavla, ktoré napísal do Korintu, mesta vojakov: „...my sme len vaši služobníci pre Ježiša Krista“. (2 Kor. 4,5) Apostol Pavol vyriekol spomínané slová o sebe a svojich spolupracovníkoch, ale tieto slová hovoria aj o pravom dôvode a motívoch každej vernej a potrebnej služby. Preto ich možno pokojne použiť aj na službu príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov.

Vojenské povolanie sa vníma ako služba konaná v záujme štátu a jeho predstaviteľov. Preto sú vojaci prijímaní do služobného pomeru. Nie je to tak dávno, čo sa musel u nás každý muž hlásiť do vojenskej základnej služby. Dnes už máme profesionálnu armádu, muži a ženy vstupujú do nej dobrovoľne. Niektorí hľadajú dobrodružstvo, iní si riešia svoju ekonomickú situáciu a možno sú aj takí, ktorí sa stávajú vojakmi z presvedčenia. Veria, že spravodlivosť a pokoj možno dosiahnuť iba vojenským pričinením, ak treba aj tvrdou silou. Apostol Pavol, vynikajúci znalec rímskej spoločnosti, nám vo svojom teologickom myslení ponúka vysoko etický dôvod pre službu: Je ním Ježiš Kristus – najlepšia cesta, pravda a život pre ľudí. Všetci, ktorí nastúpili na nebezpečnú vojenskú dráhu, by mali mať pre ňu aj dobré etické dôvody.

Každá služba má však dvojaký charakter. Človek službu prijíma i preukazuje. Sú to dve strany tej istej mince. Skutočná služba má svojho vykonávateľa i príjemcu. Ako v spojitéch nádobách sa voda prelieva dovtedy, kým sa hladiny nevyrovnajú, tak sa v dobre spravovanej spoločnosti stierajú i vytvárajú rozdiely, aby nebolo núdznych medzi vernými služobníkmi. Právě spoločenstvo medzi ľuďmi nastáva tam, kde každý človek dáva i prijíma službu a prostriedky k životu, nielen ako potrebuje, ale aj ako si vyžaduje okolie a spoločnosť. To je večný problém riešenia sociálnych potrieb spoločnosti.

Preto je potrebné rozumieť spravodlivosti ako rovnováhe svojich požiadaviek s požiadavkami spoločnosti. Naučiť sa umeniu odriekania a upierať si veci a pozíciu pána. Vzdávať sa neprimeraných pôžitkov a príjmov. Je to veľmi ťažké, pre niekoho až nerealistické. Nie je vôbec samozrejmé, aby sa človek sám vzdával niečoho, čo mu zhodou okolností náleží, alebo k čomu sa ľahko dostal. Obyčajne nie je naklonený viac dávať, ako prijímať, radšej slúžiť, ako si nechať posluhovať.

Vojak podobne ako každý kresťan je predovšetkým služobník. K vernej a ochotnej službe musí byť uspokojený, premenený zmenou myslenia, alebo ako tomu hovoria kresťania, musí prejsť pokáním a obrátením. Len po takom znovuzrození je schopný stať sa dobrým vojakom v službe pre Krista. Apostol Pavol prešiel obrátením pri Damasku, preto sa vložil do služby pre Krista s úžasnou vervou. Motívom sa mu stal Kristus, jeho cesta, pravda a život. Veriacim v Korinte vysvetľuje: „...my sme len vaši služobníci pre Ježiša Krista“. Ježišovo dielo a pôsobenie nás svojim príkladom motivuje a zaväzuje, aby sme dobrovoľne a ochotne slúžili. Veď on sám, pán a majster, išiel medzi ľudí a slúžil. Neprišiel, aby mu bolo slúžené, ale aby mnohým poslúžil k záchrane. Tak nám dal najlepšiu príležitosť na službu v akejkoľvek profesii.

Dnes je potrebné, aby si vojenskú kariéru vybrali ľudia z ušľachtilých dôvodov, ktorí budú v krajinách zasiahnutých vojnovým konfliktom, alebo humanitárnou katastrofou obetavými bojovníkmi s pevnými morálno-etickými zásadami ľudskosti. Svoje povolanie budú vykonávať nielen ako dobre vycvičení vojaci, ale aj ako záchrancovia univerzálnych hodnôt civilizácie. Schopní použiť dobré slovo na riešenie konfliktov skôr, ako prídu na rad zbrane. Vo vojenskej službe pre Krista je skrytá nádej na konečné víťazstvo dobra a spravodlivosti vo svete.

Zajatie – špecifická záťažová situácia

/ kpt. Michaela ŠTAMMOVÁ

/ foto PhDr. Alena HARAGOVÁ

V ostatnom období sme svedkami nárastu prípadov zajatia vojakov alebo únosov civilistov v oblastiach ozbrojených konfliktov. Zajatie je extrémnou záťažovou situáciou pre každého zajatého bez ohľadu na mieru jeho vycvičenosti alebo bojových skúseností.

Ciele väzňatiteľov sú rôzne: od získavania informácií od zajatých vojakov cez získavanie výkupného až po dosahovanie rôznych politických cieľov. Na dosiahnutie týchto cieľov využívajú narušenie psychickej stability, nahodenie morálky, presmerovanie motívácie a zlomenie vôle zajatcov. To sa dosahuje sociálnou izoláciou v malých, podnetovo sterilných miestnostiach, kde chýbajú podnety na duševnú činnosť, ďalej nepohodou prostredia, nedostatkom informácií, únavou, podnetovou nevyváženosťou a zlou výživou.

Za takýchto podmienok sa už po štyroch dňoch u zajatých vyskytuje apatia a úzkosť. V takom psychickom stave stačí len mierny fyzický nátlak na zlomenie psychiky jedinca. Zrútiť sa jeho obranné mechanizmy, človek sa stáva sugestibilnejší, menia sa jeho hodnoty.

Z pohľadu psychického prežívania zajatia môžeme hovoriť o viacerých fázach. Prvá je charakterizovaná ako náraz na psychiku. V tomto období sa vyskytuje dočasná neschopnosť akceptovať situáciu, po počiatkoch útlaku nastupuje pocit neskutočnosti.

Neskôr dochádza k rozčarovaniu a ďalšej iritácii zajatca v dôsledku nedostatku informácií. Objavujú sa pochybnosti, pocity viny a výčitky voči sebe samému pre neschopnosť ukončiť vzniknutú situáciu, beznádej, zúfalstvo, strach a bezmocný hnep.

Ďalšiu fázu – fázu odovzdanosti charakterizuje

zrušenie pocitov sebadôvery a sebahodnoty zajatca, psychické vyčerpanie, strata viery v úspešné vyústenie situácie, pasívne čakanie na akýkoľvek koniec a identifikácia s rolou bezmocného objektu.

Neskôr sa zajatcom darí opustiť rolu bezmocného objektu a pomerne rýchlo sa vrátia do roly za seba zodpovedných jedincov. V dôsledku telesného a psychického vypätia je možné u nich pozorovať zmätočné a intenzívne emocionálne reakcie.

Odporúčania ako sa chrániť počas zajatia sú takéto: dôverovať sebe samému, veriť v záchranu, nelutovať sa, skrývať svoje nepriateľstvo, používať fantáziu a predstavy na vyplnenie času, vypracúvať si rutinné zamestnania, snažiť sa o humor, usilovať sa splyvať s ostatnými zajatcami. Ľudia, ktorí sa v zajatí správali agresívne, ľutovali sa a cítili sa opustení, v myšlienkach sa nedokázali odpútať od svojej situácie, tí, ktorí si zúfali a správali sa trpitelsky alebo sa vyčleňovali spomedzi ostatných zajatcov ako odporcovia alebo veľmi spolupracujúci, svoje zajatie neprežili.

Psychologické následky zajatia sú strach, nočné desy, nástup rôznych fóbii, samoliečba alkoholom a drogami, nástup depresie (predovšetkým po strate štatútu celebrity), paranoidné reakcie, problémy s prispôbením. Nie je zriedkavý ani nástup posttraumatickej stresovej poruchy.

/ ThDr. Tibor UJLACKÝ, PhD.

/ foto vojak Miloslav ELIÁŠ

Vianoce na Cypre

Slovenskí vojaci pôsobiaci v mierovej misii OSN UNFICYP na Cypre prežívali minulo-ročné vianočné sviatky v duchu slovenských zvyklostí a tradícií. V chráme sv. Kolumba na veliteľstve misie v Nikózii sa zúčastnili na Vianočnej ekumenickej bohoslužbe. Viedli ju vojenský kapláni jednotlivých kontingentov, medzi nimi aj náš por. Mgr. Ivan Bojčuk. Po vianočných koledách, modlitbách a prihovoroch jednotlivých veliteľov podakoval generál Chao Liu (krátko pred sviatkami prijal slovenskú delegáciu vedenú veliteľom vzdušných síl generálmajorom Martinom Babiakom) všetkým zúčastneným za pripomenutie symbolov najkrajších sviatkov. Tie slovenskí vojaci precítili aj na vianočných bohoslužbách 24. decembra a v nasledujúcich dňoch so svojím vojenským kaplánom por. Mgr. Ivanom

Apache vstupuje do novej éry

Americká armáda prevzala prvý vrtuľník AH-64D Apache Block III. V arizonskom závode Boeing helikoptéru pri preberaní tradičnými obradmi požehnali traja starešinovia kmeňa Apačov.

Block III je najnovšou verziou osvedčeného vrtuľníka. Prvý let absolvoval pred tromi rokmi. Americká armáda chce mať do roku 2020 spolu 690 helikoptér AH-64D Block III. Dosiahne to prestavbou 639 existujúcich strojov a výrobou 51 nových. Väčšina existujúcich vrtuľníkov AH-64D Block I a Block II vznikla prestavbou zo starších AH-64A. V ich prípade teda pôjde už o druhú prestavbu.

Prvé objednané stroje Block III budú intenzívne využívať, aby sa odhalili prípadné nedostatky. Chyby sa napravia ešte predtým, ako sa rozbehne program masových konverzií.

Block III má spolu 25 vylepšení. Základom je nový účinnejší motor s vyšším výkonom, ale nižšou spotrebou. Spolu s novými kompozitovými listami rotora je vyš-

šia rýchlosť, stúpanosť, ale i nosnosť. Vylepšený je radar nesený nad hlavou rotora i ostatná elektronika. Vrtuľník bude napríklad online prepojený s inými lietadlami a s vojakmi na zemi. Z paluby helikoptéry bude možné ovládať viaceré bezpilotné lietadlá. Na displeje AH-64 sa môžu prenášať údaje zistené senzormi a kamerami bezpilotných prostriedkov a Apache môže odpáliť rakety na ciele, ktoré zistia.

Vrtuľníky AH-64D Block III si už objednali Spojené Arabské Emiráty, Saudská Arábia a Taiwan. Dá sa očakávať, že objednávky budú nasledovať aj z iných štátov – či už na nové stroje alebo na prestavbu existujúcich starších modelov. Okrem už spomínaných totiž Apache používa osem ďalších krajín a v službe sa zaiste udržia ešte niekoľko desaťročí.

Miroslav KACVINSKÝ
Foto USAF

Ozbrojené sily
Slovenskej republiky

Armádny magazín
v Slovenskej televízii

PROFESIONÁL

uvidíte v premiére
každú stredu na
Dvojke o 21,55 h.
a v dvoch reprízach
- ich vysielač čas sledujte
na internete.

Vojenský čin roka

Štátny tajomník Ministerstva obrany SR
Róbert Ondrejcsák vyhlásil 15. ročník ankety Vojenský čin roka. Nominovať do ankety sa dá v troch kategóriách - za záchranu života, pomoc verejnosti a priateľ armády.

Do ankety Vojenský čin roka sa môže zapojiť každý, kto pošle svoj tip do 29. februára 2012 na adresu: Ministerstvo obrany SR, Komunikačný odbor, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava alebo mailom na adresu: cinroka@mod.gov.sk.